

CZERWIEC 2023

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR) na lata 2023-2027 Stowarzyszenia „Dolina Wełny”

Załącznik Nr 2 do Uchwały nr 05/2026 Zarządu Stowarzyszenia
„Dolina Wełny” z dnia 24 lutego 2026 roku.

Fundusze Europejskie
dla Wielkopolski

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Plan
Strategiczny dla
Wspólnej
Polityki
Rolnej
na lata 2023-2027

ROZDZIAŁ I – CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO	4
I.1. Nazwa i forma prawna	4
I.2. Proces tworzenia partnerstwa	4
I.3. Struktura organizacji	6
I.4. Charakterystyka organu decyzyjnego	6
I.5. Zasady funkcjonowania	7
ROZDZIAŁ II – CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR	8
II.1. Obszar i mieszkańcy	8
ROZDZIAŁ III – PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR	11
III.1. Opis partycypacyjnych metod tworzenia LSR i jej realizacji	11
III.2. Proces partycypacyjnego budowania LSR	13
III.3. Partycypacyjny sposób przygotowania oraz realizacji lokalnej strategii rozwoju lokalnego	15
III.4. Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	17
III.5. Wyniki badań własnych i ewaluacji zewnętrznej	17
ROZDZIAŁ IV – ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR	18
IV.1. Zagospodarowanie przestrzenne, gospodarka komunalna, ochrona środowiska	18
IV.2. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości	18
IV.3. Opis rynku pracy	21
IV.4. Opis działalności sektora społecznego	22
IV.5. Wskazanie problemów społecznych, z uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego	23
IV.6. Wskazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR (innej niż spójność przestrzenna)	23
IV.7. Opis dziedzictwa kulturowego/zabytków	24
IV.8. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki	26
IV.9. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych podkreślających specyfikację obszaru	28
IV.10. Obszar edukacji formalnej	29
IV.11. Opis zasad zrównoważenia środowiskowego	29
IV.12. Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR	30
ROZDZIAŁ V – SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA	32
V.1. Opis zgodności i komplementarności z innymi dokumentami oraz wykazanie spójności z celami LSR	32
V.2. Opis sposobu integrowania w celu realizacji przedsięwzięć	35
ROZDZIAŁ VI - CELE I WSKAŹNIKI	38
VI.1. Opis celów i przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach LSR	39
VI.2. Cele z podziałem na źródła finansowania	44
VI.3. Opis przedsięwzięć i sposób ich realizacji wraz z uzasadnieniem	45
VI.4. Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć	48
ROZDZIAŁ VII – SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSOBU USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU	51
VII.1. Rozwiązania formalno-instytucjonalne	52

VII.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru	53
VII.3. Innowacyjność i partnerstwo realizowanych operacji	54
VII.4. Realizacja operacji w ramach projektów grantowych, projektów własnych oraz operacji realizowanych w partnerstwie.	55
ROZDZIAŁ VIII – PLAN DZIAŁANIA	57
ROZDZIAŁ IX – PLAN FINANSOWY LSR	58
ROZDZIAŁ X – MONITORING I EWALUACJA	59
WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY	65
ZAŁĄCZNIKI DO LSR	66
<i>Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia</i>	<i>66</i>
<i>Formularz 2: Plan Działania</i>	<i>69</i>
<i>Formularz 3: Budżet LSR.</i>	<i>74</i>
<i>Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR.....</i>	<i>75</i>

I.1. Nazwa i forma prawna

Stowarzyszenie „Dolina Wełny” jest stowarzyszeniem „specjalnym”, posiadającym osobowość prawną, działającym w szczególności na podstawie przepisów:

- ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach;
- ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;
- ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności oraz innych obowiązujących przepisów europejskich i krajowych dotyczących rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

W Stowarzyszeniu, które działa jako lokalna grupa działania, zrzeszone są grupy osób publicznych, społecznych i prywatnych, dążące do wydobywania ukrytego potencjału obszaru, rozwiązywania pojawiających się problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych oraz projektowania i wdrażania przedsięwzięć rozwojowych. Nadzór nad organizacją sprawuje Marszałek Województwa Wielkopolskiego.

I.2. Proces tworzenia partnerstwa

Pomysł powstania partnerstwa lokalnego, skupiającego przedstawicieli różnych sektorów życia społecznego, ukierunkowanego na rozwój lokalnego środowiska społeczno-gospodarczego oraz budowę tożsamości lokalnej i spójnego społecznie środowiska, zrodził się podczas spotkań przedstawicieli samorządów i lokalnych liderów. W efekcie tych spotkań, dnia 26 maja 2006 roku, zostało założone Stowarzyszenie „Dolina Wełny”, natomiast wpis do KRS nastąpił w dniu 08 września 2006 roku pod numerem 0000263646. Założycielami było 19 osób z różnych sektorów życia społecznego, pochodzących z obszaru działania gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, tworzących spójność terytorialną, tj. gminy: Gołańcz, Janowiec Wielkopolski, Mieścisko, Rogoźno, Skoki, Wapno i Wągrowiec. W roku 2007 teren działania Stowarzyszenia poszerzono o gminę Damasławek. Równocześnie liczba członków Stowarzyszenia także się zwiększyła. Niestety, w roku 2015, ze Stowarzyszenia wystąpiła gmina Janowiec Wielkopolski. Przystąpiły natomiast gmina Kiszkowo i gmina Margonin, zachowując nadal spójność terytorialną.

Stowarzyszenie „Dolina Wełny” zrealizowało Program Pilotażowy LEADER+ w ramach Schematu I oraz Schematu II, gdzie realizacja nakierowana była na pobudzenie aktywności środowisk lokalnych i zachęcenie ich do współpracy i zaangażowania się przy definiowaniu i rozwiązywaniu lokalnych problemów. W ramach I Schematu, Stowarzyszenie „Dolina Wełny” otrzymało wsparcie w wysokości 150 000,00 zł, m.in. na opracowanie Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSROW), która wdrażana była w II Schemacie, dzięki wsparciu Fundacji Programów Pomocowych dla Rolnictwa (FAPA) w wysokości 750 000,00 zł.

Zrealizowana została również Lokalna Strategia Rozwoju w okresie 2007-2013, dzięki której zrealizowano na obszarze operacje w zakresie „Odnowy wsi”, „Małych projektów”, „Różnicowania w kierunku działalności nierolniczej” i „Tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw”. W ramach partnerstw lokalnych, Stowarzyszenie „Dolina Wełny”, zrealizowało także projekty współpracy, realizując wspólnie określone działania i wdrażając różnorodne inicjatywy na rzecz społeczności lokalnej. Równocześnie w ramach Funkcjonowania, Stowarzyszenie „Dolina Wełny” podejmowało wiele inicjatyw mających na celu aktywizację, nabywanie umiejętności i integrację społeczeństwa lokalnego.

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, zrealizowano także Strategię Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, dzięki której wsparciem objęta została infrastruktura kulturalna, rekreacyjna i turystyczna oraz przedsiębiorczość, poprzez powstawanie i rozwój działalności gospodarczych. Stowarzyszenie „Dolina Wełny” zrealizowało również cztery projekty grantowe, składające się z kilku, a nawet kilkunastu zadań komplementarnych, stanowiących spójną operację. Dzięki partnerstwu lokalnemu i współpracy organizacji z różnych środowisk lokalnych ze Stowarzyszeniem „Dolina Wełny”, osiągnięte zostały wspólne cele, zrealizowano określone zadania oraz działania. W odpowiedzi na lokalne potrzeby, zrealizowane zostały również, we współpracy z innymi organizacjami, projekty współpracy, realizujące określone działania i inicjatywy.

W latach 2023-2027, przewiduje się kontynuację działań, których rozpoczęcie nastąpiło wraz z uruchomieniem podejścia Leader, wykorzystując zbudowany potencjał, w szczególności ludzki i społeczny. Realizacja celów będzie kontynuowana przy wykorzystaniu dotychczasowych doświadczeń mieszkańców oraz partnerów, m.in. poprzez:

- **rozwój kapitału społecznego** – podejmowane w ramach LSR działania będą bardziej uporządkowane, tj. będą wspierały sektor społeczny na różnych etapach jego rozwoju – mniej zaawansowane formy wsparcia (granty) dla organizacji o stosunkowo niskim potencjale oraz bardziej zaawansowane formy wsparcia (konkursy); realizacja działań o zasięgu całego obszaru LGD wspierających rozwój sektora społecznego oraz współpracy (w tym w partnerstwie);
- **rozwój infrastruktury społecznej** – wyłącznie w oparciu o potencjał sektora pozarządowego, zapewniający trwałość funkcjonowania tej infrastruktury i aktywne korzystanie z niej przez mieszkańców oraz działania wpływające na wzmocnienie sektora pozarządowego, w tym poprzez tworzenie miejsc pracy w tym sektorze oraz wzmocnienie współpracy z samorządem lokalnym oraz współpracę w sieci;
- **rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej** – poprzez działania związane z rozwojem ścieżek rowerowych, wiat, placów, ścieżek dydaktycznych, itp.;
- **rozwój zasobów lokalnych** – koncentracja na zachowaniu dziedzictwa lokalnego – kulturowego oraz wykorzystaniu zasobów lokalnych w działaniach związanych z aktywnością społeczną i przedsiębiorczością;
- **rozwój przedsiębiorczości** – dostosowanie oferty wsparcia do potrzeb przedsiębiorców na różnych etapach rozwoju (wsparcie na tworzenie miejsc pracy).

Wszystkie działania realizowane dotychczas przez samą LGD, jak i w partnerstwie, wpłynęły stymulująco na społeczność lokalną. Zbudowany został potencjał, nawiązano nowe kontakty, pozyskano partnerów do współpracy, co będzie stanowiło filar do dalszej działalności.

Kadra zarządzająca, przedstawiciele organów Stowarzyszenia oraz członkowie, posiadają doświadczenie zarówno w zarządzaniu organizacją, jak i w zakresie realizacji zadań i operacji. Dotychczasowe doświadczenie oraz współpraca z lokalnymi władzami, organizacjami, przedsiębiorcami oraz lokalnymi liderami, daje gwarancję wspólnych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i gospodarczych lokalnej społeczności, a tym samym prawidłowego wdrażania LSR na lata 2023-2027. Współpraca pomiędzy partnerami społecznymi, jest łatwiejsza jeśli opiera się na doświadczeniach działań na rzecz lokalnej społeczności, które zostały zdobyte w ramach zrealizowanych projektów.

Również pracownicy Stowarzyszenia i jego Zarząd, posiadają długoletnie doświadczenie niezbędne do zarządzania, wspierania i realizacji zadań i operacji przewidzianych w poniższym dokumencie. Wszyscy obecni pracownicy (3 osoby) od 2009 roku nieprzerwanie pracują w Biurze Stowarzyszenia, systematycznie podnosząc kwalifikację i uczestnicząc w szkoleniach. Wszystkie informacje dotyczące pracowników opisane zostały w *Regulaminie Pracy Biura*.

I.3. Struktura organizacji

Stowarzyszenie „Dolina Wełny” funkcjonuje jako trójsektorowe partnerstwo lokalne na obszarze wspomnianych dziewięciu gmin. Obecnie Stowarzyszenie liczy 82 członków zwyczajnych, reprezentujących wszystkie wymagane przepisami sektory: publiczny, społeczny i gospodarczy. Wszystkie gminy objęte LSR, są jej członkami i mają swych przedstawicieli w każdym sektorze. Najliczniej reprezentowany jest sektor społeczny, jednakże Stowarzyszenie ma charakter otwarty, w swojej działalności stale zachęcało, zachęca i zachęcać będzie do podjęcia współpracy z LGD podmioty oraz mieszkańców z terenu gmin członkowskich, a także spoza obszaru, poprzez kampanię informacyjną na stronie internetowej Stowarzyszenia, portal w mediach społecznościowych oraz szereg organizowanych spotkań i warsztatów w ramach aktywizacji i animacji.

W skład Stowarzyszenia wchodzi reprezentanci różnych środowisk, tj. przedsiębiorstwa, reprezentanci i pracownicy instytucji publicznych i niepublicznych, w tym edukacyjnych i kulturalnych, a także stowarzyszeń, które na co dzień podejmują pracę na rzecz różnych grup społecznych, o różnych potrzebach. Ma to ogromne znaczenie dla charakteru interwencji podejmowanej przez LGD w lokalnym środowisku. Wiedza i doświadczenie podmiotów lub osób zaangażowanych w pracę na rzecz osób najbardziej potrzebujących, przyczyni się do kierowania odpowiedniego i efektywnego wsparcia, wynikającego z potrzeb określonych przez te grupy.

W proces wdrażania działań, niezbędne zatem będzie zaangażowanie członków Stowarzyszenia, partnerów czy instytucji, takich jak: stowarzyszenia, ośrodki kultury, szkoły, lokalni liderzy, którzy swą wiedzą, doświadczeniem i zaangażowaniem pozwolą dotrzeć do określonych grup społecznych. Dzięki tej komunikacji, poprzez kampanię informacyjną na stronie internetowej Stowarzyszenia, portalu w mediach społecznościowych oraz szereg organizowanych spotkań, warsztatów w ramach aktywizacji i animacji, a także bazę mailingową członków Stowarzyszenia, sołectw, stowarzyszeń i fundacji oraz innych podmiotów z obszaru LGD, będziemy docierać do członków Stowarzyszenia oraz podmiotów zaangażowanych w proces przygotowania, realizacji LSR w celu efektywnego wdrażania LSR i osiągnięcia zaplanowanych wyników i rezultatów oraz dotarcia do jak największej liczby odbiorców.

Zakres wsparcia na rzecz lokalnej społeczności, skoncentrowany jest na wspomaganie osób z grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji społeczno-gospodarczej. Działalność LGD, będzie koncentrowała się wokół następujących zagadnień: przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, rewitalizacja fizyczna, gospodarcza i społeczna na obszarze oraz działania na rzecz wsparcia zatrudnienia i tworzenia miejsc pracy. Wsparcie to będzie w szczególności kierowane do osób z grupy w niekorzystnej sytuacji. Odpowiednie rodzaje wsparcia, wynikające ze zdiagnozowanych potrzeb, ujęte zostały we właściwych przedsięwzięciach w ramach celów, opisanych w sposób szczegółowy w rozdziale *Cele i wskaźniki*. Wśród nich są te, które wynikają z potrzeb wskazanych w dokumencie grupy osób w niekorzystnej sytuacji i do nich w szczególności są kierowane.

I.4. Charakterystyka organu decyzyjnego

Rada Stowarzyszenia pełni rolę organu decyzyjnego, do kompetencji którego należy ocena i wybór operacji w rozumieniu art. 2 pkt. 4 rozporządzenia nr 2021/1060, zwanych dalej „operacjami”, które mają być realizowane w ramach LSR, ustalenia kwoty wsparcia zgodnie z art. 33 ust. 3 lit. d rozporządzenia 2021/1060. Wybór operacji i podejmowanie decyzji, dokonywane jest w formie uchwał, zwykłą większością głosów, przy obecności co najmniej połowy składu Rady. Rada Stowarzyszenia składa się z 9 osób wybieranych przez Walne Zebranie Członków, spośród członków Stowarzyszenia. Członek Rady nie może być równocześnie członkiem Zarządu lub Komisji Rewizyjnej. W składzie Rady znajduje się m.in. przedstawiciel ludzi młodych lub seniorów oraz kobieta.

Warunkiem koniecznym dla prawidłowości przeprowadzenia procesu oceny i wyboru operacji, jest zagwarantowanie braku dominacji pojedynczej grupy interesu. Stowarzyszenie „Dolina Wełny” warunek ten spełnia, ponadto w organie decyzyjnym, żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji.

- *Grupa interesu to grupa jednostek połączonych więzami wspólnych interesów lub korzyści, które członkowie mają świadomość istnienia tych więzów. Jej członkowie mogą brać mniej lub bardziej aktywny udział w artikulacji swoich interesów wobec instytucji państwa, starając się wpłynąć na realizację tych interesów. Mogą to być np. organizacje branżowe, grupy producentów.*

Podkreślić należy, że na poziomie podejmowania decyzji, żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji (art. 33 ust. 3 lit. b rozporządzenia 2021/1060) i w związku z tym, będzie prowadzony rejestr członków organu decyzyjnego, pozwalający na identyfikację charakteru powiązań z wnioskodawcami czy poszczególnymi projektami.

Zgodnie z *Regulaminem Rady Stowarzyszenia „Dolina Wełny”*, Biuro prowadzi rejestr interesu członków Rady, będący dokumentem zawierającym informacje na temat zajmowanych stanowisk, pełnionych funkcji, prowadzonej działalności zawodowej/gospodarczej/społecznej i innej przez członków Rady, pozwalający na identyfikację faktu i charakteru powiązań z wnioskodawcami czy poszczególnymi projektami. Każdy członek Rady, zobowiązany jest do udzielania informacji czy jest wnioskodawcą, czy reprezentuje wnioskodawcę, czy zachodzi pomiędzy nim, a wnioskodawcą stosunek bezpośredniej podległości służbowej, czy jest z nim spokrewniony, lub czy jest osobą fizyczną reprezentującą przedsiębiorstwo powiązane z przedsiębiorstwem reprezentowanym przez wnioskodawcę. Rejestr interesów członków Rady, sporządzany jest na podstawie składanych przez nich *Deklaracji bezstronności i poufności* oraz przy użyciu ogólnodostępnych baz danych osobowych.

Podstawowe i szczegółowe zasady funkcjonowania oraz pracy Rady Stowarzyszenia, zostały zawarte w *Regulaminie Rady Stowarzyszenia „Dolina Wełny”*. Zgodnie z Regulaminem, wobec członków organu decyzyjnego, zostaną także podjęte działania dyscyplinarne: *„Z członkami Rady, którzy systematycznie nie biorą udziału w posiedzeniach organu decyzyjnego, Przewodniczący przeprowadzi rozmowę dyscyplinującą. Członkowie, którzy podczas dokonywania oceny wniosków nie stosują zatwierdzonych kryteriów (dokonują oceny w sposób niezgodny z treścią kryteriów oceny), zostaną poddani testom sprawdzającym, ze znajomości kryteriów oceny. W przypadku, gdy w/w środki dyscyplinujące nie odniosą skutku, na wniosek Przewodniczącego, członkowie Rady zostaną odwołani przez Walne Zebranie”*.

W celu podnoszenia wiedzy, kompetencji oraz bycia na bieżąco ze zmieniającymi się przepisami prawa, dla członków Rady zorganizowane zostaną szkolenia wewnętrzne, jak i prowadzone przez zewnętrznych ekspertów, zgodnie z *Planem szkoleń członków organu decyzyjnego i pracowników biura LGD, w zakresie niezbędnym do zadań wynikających z ich kompetencji*.

I.5. Zasady funkcjonowania

Funkcjonowanie Stowarzyszenia „Dolina Wełny” reguluje *Statut* wraz z dokumentami wewnętrznymi. Statut Stowarzyszenia „Dolina Wełny” jest zatwierdzany i zmieniany uchwałą Walnego Zebrania Członków. Reguluje on najważniejsze kwestie przewidziane w ustawie z dnia 7 kwietnia 1989 roku Prawo o stowarzyszeniach, m.in. nazwę stowarzyszenia, obszar działania i siedzibę, cele i sposoby ich realizacji, sposób nabywania i utraty członkostwa, przyczyny utraty członkostwa oraz prawa i obowiązki członków. *Statut* określa organy stowarzyszenia, ich kadencyjność, tryb dokonywania wyboru i uzupełnienia składu, ich kompetencje, sposób reprezentowania stowarzyszenia

oraz zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunki ważności uchwał, sposób uzyskiwania środków finansowych oraz ustanawiania składek członkowskich, zasady dokonywania zmian statutu oraz sposób rozwiązania stowarzyszenia.

Kolejnym dokumentem, istotnym dla Stowarzyszenia, jest *Regulamin Rady Stowarzyszenia „Dolina Wełny”*, który reguluje szczegółowe zasady powoływania, funkcjonowania oraz pracy organu decyzyjnego. Określone są szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji, podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, ustalania kwoty wsparcia, protokołowania posiedzeń oraz wynagrodzenia członków organu decyzyjnego. Regulamin uchwalany jest przez Radę Stowarzyszenia i to ona, może też dokonywać w nim zmian.

Dodatkowym dokumentem w Stowarzyszeniu jest *Regulamin Zarządu*, będącego organem wykonawczym Stowarzyszenia, określający jego zakres kompetencji i rozdział zadań pomiędzy członków, a także zasady zwoływania i organizacji posiedzeń oraz prowadzenia dokumentacji. Uchwalany i zmieniany przez Zarząd Stowarzyszenia.

Regulamin Komisji Rewizyjnej, będącej organem kontroli wewnętrznej Stowarzyszenia, zawiera zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, zakres zadań i kompetencji, zasady przeprowadzania kontroli oraz zasady protokołowania posiedzeń. Regulamin uchwała i zmienia Komisja Rewizyjna.

Dla właściwego funkcjonowania Stowarzyszenia, istotnym jest *Regulamin Pracy Biura Stowarzyszenia*, który ustala organizację i zasady funkcjonowania Biura, ramowy zakres działania i kompetencji Biura, porządek w procesie pracy oraz związane z tym prawa i obowiązki pracodawcy i pracowników, a także inne postanowienia związane z jego działalnością. W dokumencie znajdziemy zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników, opisy stanowisk, zakresy obowiązków i uprawnień, a także metody pomiaru jakości i efektywności pracy oraz udzielanego przez pracowników doradztwa. Regulamin Pracy Biura zatwierdza i zmienia Zarząd Stowarzyszenia.

Kolejnym ważnym dokumentem funkcjonującym w Stowarzyszeniu jest *Polityka rachunkowości*, zatwierdzana i zmieniana uchwałą Zarządu, która określa ogólne zasady rachunkowości, prowadzenia ksiąg rachunkowych i dowodów księgowych oraz zakładowy plan kont.

Ważnym elementem regulującym działania Stowarzyszenia jest *Polityka bezpieczeństwa*, zatwierdzana i zmieniana uchwałą Zarządu, która reguluje zasady udostępniania informacji będących w posiadaniu Stowarzyszenia, a także zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania wymaganych danych osobowych.

ROZDZIAŁ II – CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR

II.1. Obszar i mieszkańcy

Obszar Stowarzyszenia „Dolina Wełny” obejmuje dziewięć gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, w województwie wielkopolskim:

- powiat chodzieski: Margonin (gmina miejsko-wiejska),
- powiat gnieźnieński: Kiszkowo (gmina wiejska),
- powiat obornicki: Rogoźno (gmina miejsko-wiejska),
- powiat wągrowiecki: Damasławek (gmina wiejska), Gołańcz (gmina miejsko-wiejska), Mieścisko (gmina miejsko-wiejska), Skoki (gmina miejsko-wiejska), Wapno (gmina wiejska), Wągrowiec (gmina wiejska).

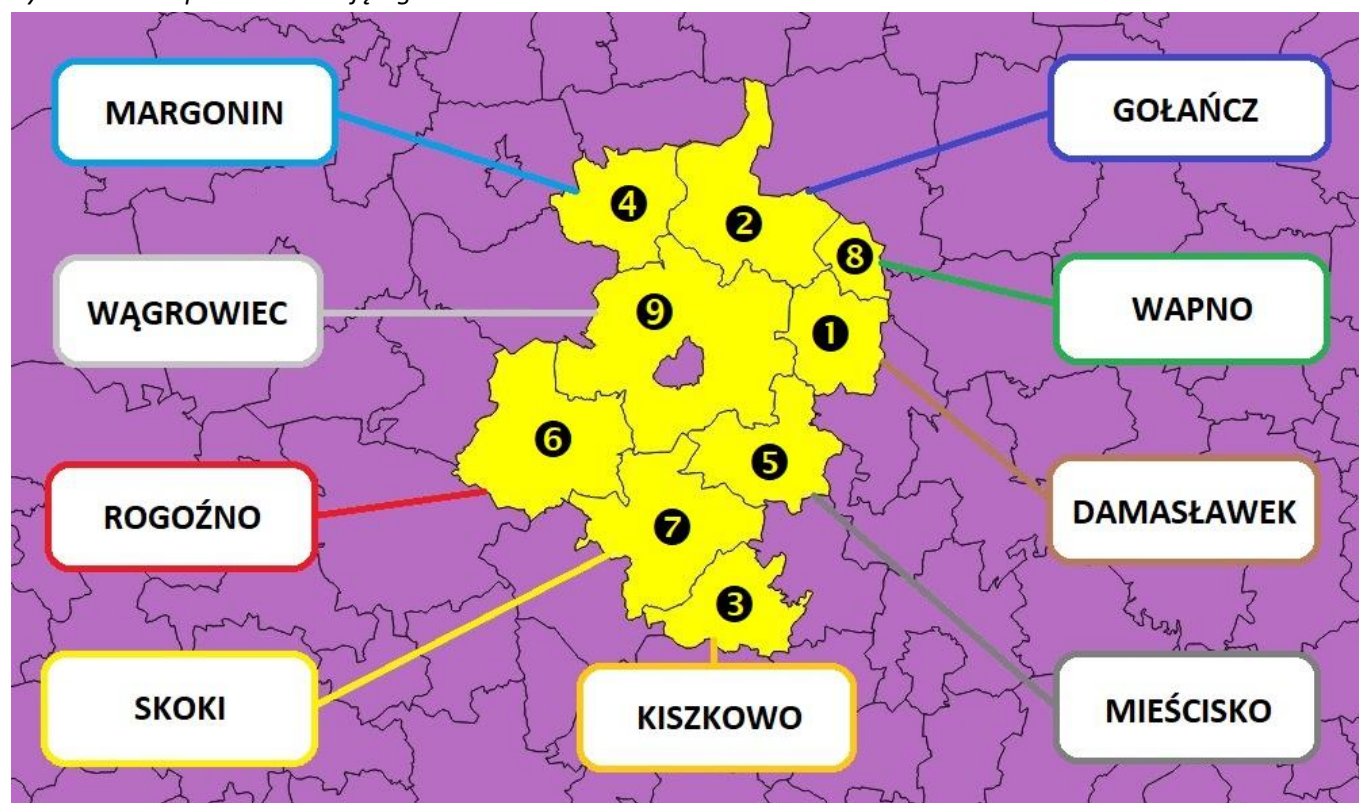
Gminy te zajmują powierzchnię 1 475,0 km², a liczba mieszkańców obszaru objętego LSR wynosi 73 091 (Tabela 1. Powierzchnia i ludność). Jest to obszar terytorialnie spójny, a gminy wchodzące w jego skład przylegają do siebie swymi granicami (Rysunek 1.). Miasto Wągrowiec nie przynależy do Stowarzyszenia „Dolina Wełny”, jednakże będąc węzłowym systemem miejskim, wywiera olbrzymi wpływ na rozwój funkcjonalny obszaru. Wągrowiec jest siedzibą Starostwa Powiatowego – jednostki terytorialnej, która w całości pokrywa obszar działania Stowarzyszenia, pełni też funkcję lokalnego centrum edukacji, ochrony zdrowia oraz kultury i sztuki. Obszar charakteryzuje się wspólnymi tradycjami, lokalną tożsamością, poczuciem przynależności oraz wspólnymi potrzebami i oczekiwaniami, co daje możliwość realizacji szeregu przedsięwzięć zaplanowanych w LSR.

Tabela 1. Powierzchnia i ludność.

Lp.	Województwo	Powiat	Gmina	Ludność (os.)	Powierzchnia (km ²)
1.	woj. wielkopolskie	powiat chodzieski	Margonin	6 352	123,0
2.		powiat gnieźnieński	Kiszkowo	5 232	114,0
3.		powiat obornicki	Rogoźno	18 050	216,0
4.		powiat wągrowiecki	Damasławek	5 118	105,0
5.			Gołańcz	7 917	192,0
6.			Mieścisko	5 720	135,0
7.			Skoki	9 884	198,0
8.			Wapno	2 789	44,0
9.		Wągrowiec	12 029	348,0	
RAZEM:				73 091	1 475,0

Źródło: własne opracowane na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Rysunek 1. Mapa obszaru objętego LSR.

W związku z realizacją wielofunduszowej Strategii, operacje w niej ujęte, finansowane będą z trzech różnych źródeł: Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Interwencja z wymienionych funduszy, możliwa będzie na całym obszarze objętym LSR i obejmować będzie szereg następujących działań:

- a) za pomocą operacji wdrażanych w ramach środków z EFRROW, EFRR i EFS+, planuje się działania ukierunkowane na rozwój przedsiębiorczości (zakładanie nowych firm oraz rozwijanie istniejących firm), na rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturowej, ukierunkowanie na wzrost kapitału społecznego, na aktywizację mieszkańców, na wzrost aktywizacji zawodowej oraz działania mające wpływ na poprawę atrakcyjności obszaru – zadania te realizowane będą przez podmioty inne niż LGD,
- b) za pomocą środków przeznaczonych na animację i aktywizację – działania na rzecz obszaru dla wszystkich mieszkańców realizowanych bezpośrednio przez LGD,
- c) za pomocą działań własnych – poprzez realizację celów statutowych – działania realizowane przez LGD np. ze środków własnych pochodzących ze składek członkowskich.

Działania te, realizowane we współpracy wszystkich partnerów, przyczynić się mają docelowo do ożywienia społeczno-gospodarczego, spadku bezrobocia, zmniejszenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego.

Odbiorcami powyższych działań będą mieszkańcy obszaru, w tym różne grupy beneficjentów. Będą to beneficjenci bezpośrednio realizujący projekty. Zakłada się, iż działania te będą skierowane do możliwie jak największej liczby osób i podmiotów – przedstawicieli wszystkich sektorów.

Ze względu na różne źródła finansowania poszczególnych zadań, zakłada się udział w nich różnych typów beneficjentów, takich jak: mieszkańcy obszaru, instytucje publiczne, przedsiębiorcy, osoby prawne, osoby fizyczne, rolnicy, jednostki samorządu terytorialnego, turyści, klienci firm, osoby z grupy zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem oraz osoby z ich otoczenia, osoby będące w trudnej sytuacji ze względu na dostęp do rynku pracy, osoby bezrobotne, osoby poszukujące pracy oraz osoby należące do grupy osób w niekorzystnej sytuacji.

Odbiorcami planowanych zadań będą grupy osób, którym wiele czynników nie pozwala funkcjonować, tak jak pozostałym mieszkańcom. Ograniczenia te wynikają m.in. z sytuacji na rynku pracy, z pochodzenia, zamieszkania, wieku, stanu zdrowia oraz wielu innych czynników, które sprawiają, że osoby te są wykluczone społecznie bądź zagrożone wykluczeniem.

Mieszkańcy obszarów wiejskich, z samej definicji, należą już do grupy osób wykluczonych społecznie, gdyż mają ograniczony dostęp do instytucji kultury, kina, teatru itp.

Jedną z grup wymagających szczególnego wsparcia, są **osoby młode do 25 roku życia**. Młodzi ludzie poszukujący pracy, napotykają na wiele barier związanych z brakiem doświadczenia, umiejętności, a także oczekiwaniami i wymaganiami pracodawców. Wchodząc na rynek pracy, nie są też przez szkoły odpowiednio przygotowane do oceniania swoich możliwości na rynku pracy. Warto inwestować w ludzi młodych, organizować szkolenia i warsztaty podnoszące wiedzę w zakresie pozyskiwania zewnętrznych środków na rozwój, zarządzanie projektami czy prowadzenie działalności gospodarczej. Wpłynie to pozytywnie na rozwój integracji społecznej, a także przyczyni się do spadku migracji ludzi młodych.

Podczas spotkań konsultacyjnych, podnoszony był często problem grupy wiekowej **powyżej 60 roku życia**, która ma trudności na rynku pracy czy też brak na obszarze działań, które bezpośrednio kierowane byłyby do tej właśnie grupy, np. pod kątem poprawy jakości życia, stworzenie infrastruktury, działań edukacyjnych i innych stwarzających możliwość rozwoju. Uczestnicy sygnalizowali, że są to osoby, które z różnych względów zbyt wcześnie wypadły z rynku pracy. Uważa się, że pracodawcy postrzegają je w stereotypowy sposób, boją się ich problemów zdrowotnych, złych nawyków z poprzednich miejsc pracy i trudności z przystosowaniem się do nowych warunków. Dlatego też osoby powyżej 60 roku życia, zaliczamy do grupy osób w trudnej sytuacji.

W związku z wdrażaniem instrumentu RLKS, grupami osób w niekorzystnej sytuacji, wskazanymi także podczas spotkań konsultacyjnych przeprowadzonych w gminach członkowskich, będą **osoby poszukujące zatrudnienia, kobiety oraz osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie**. Wskazanie tych grup, to głównie sytuacje, w których nie mają równego dostępu do możliwości i usług, które pozwoliłyby im wieść godne, szczęśliwe życie. Dotyczy to też niemożności zabrania głosu i bycia usłyszanym.

Kobiety, wskazane jako grupa osób w niekorzystnej sytuacji, to głównie kobiety wchodzące bądź powracające na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dziecka. Osobom tym, pomimo ich chęci do podjęcia pracy, brak doświadczenia zawodowego, mają poważne braki w obsłudze nowych technologii, potrzebują doszkolenia, zmiany bądź podniesienia kwalifikacji. Młodym matkom często towarzyszy niewiara we własne siły, obawa przed niepowodzeniem, brak środków finansowych na prywatne kursy, szkolenia czy odpłatne zajęcia.

Osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie, to kolejna grupa dla której zdiagnozowano niekorzystną sytuację na lokalnym rynku pracy, co obrazuje niski poziom aktywności zawodowej spowodowany również niskim poziomem wykształcenia i barierami edukacyjnymi. Znaczna część osób w wieku produkcyjnym nie uczestniczy w pełni w życiu społeczno-zawodowym, stanowiąc jednocześnie znaczne obciążenia finansowe dla instytucji publicznych. Niepełnosprawność utrudnia włączenie społeczne i aktywizację zawodową, dlatego szczególnymi formami wsparcia należy objąć osoby z tej grupy. Operacje realizowane w ramach LSR będą brały pod uwagę nie tylko działania dotyczące aktywizacji zawodowej tych osób, ale również ułatwienie im dostępu do infrastruktury i oferty społecznej (bariery architektoniczne, itp.).

ROZDZIAŁ III – PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

III.1. Opis partycypacyjnych metod tworzenia LSR i jej realizacji

Partycypacyjny charakter LSR jest kluczową jej cechą, w myśl założeń Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS), który ma być gwarantem rozwoju instytucji społeczeństwa lokalnego i kapitału społecznego. Jednym z głównych założeń, poczynionych przez Stowarzyszenie „Dolina Wełny” jeszcze przed rozpoczęciem przygotowań do opracowania LSR, było możliwe szerokie, oddolne włączenie mieszkańców do prac nad strategią, na każdym kluczowym etapie jej tworzenia, począwszy od diagnozy obszaru, poprzez wyznaczenie celów, przedsięwzięć i wskaźników, planu działania, sposobu wyboru i oceny operacji oraz ustanawianie kryteriów wyboru, a kończąc na wypracowaniu zasad monitoringu i ewaluacji.

Partycypacja to branie w czymś udziału, uczestnictwo. Aby mieszkańcy obszaru jak najszerszej włączyli się w proces tworzenia LSR, przedstawiciele LGD podjęli szereg działań informacyjno-promocyjnych w ramach tzw. Wsparcia przygotowawczego m.in. na stronach internetowych i portalach społecznościowych LGD i Gmin Partnerskich, gdzie zostały zamieszczone zaproszenia otwarte dla wszystkich zainteresowanych udziałem w tworzeniu LSR, do udziału w spotkaniach konsultacyjnych w każdej z gmin oraz do indywidualnych konsultacji w biurze LGD. Publikowano komunikaty zapraszające do udziału w badaniach ankietowych prowadzonych przez LGD, w zakresie potrzeb i problemów, warunków do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, do zgłaszania pomysłów na projekty przez arkusze pomysłów oraz zasad komunikacji LGD z lokalną społecznością. U podstaw partycypacji leży współpraca różnych grup interesu, pozwalająca trafniej zdiagnozować potrzeby społeczności, projektować zaspokajające je działania i efektywniej korzystać z dostępnych zasobów i kapitałów.

Na etapie tworzenia LSR, uwzględniono też zastosowanie zasad horyzontalnych określonych w *art. 9 rozporządzenia 2021/1060*, w tym:

- ✓ poszanowania praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej;

- ✓ zasady równości kobiet i mężczyzn;
- ✓ zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, a tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów;
- ✓ zgodność działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w *art. 11 TFUE*, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czynić poważnych szkód”.

Stowarzyszenie „Dolina Wełny” założyło trzy główne stopnie partycypacji w ramach tworzenia i wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność. Są to: informowanie, konsultowanie i współdecydowanie.

Informowanie oraz posiadanie niezbędnej wiedzy, jest podstawą do tworzenia i wdrażania na obszarze planowanych inicjatyw. LGD informowała i informuje w sposób przejrzysty o swoich działaniach i decyzjach. Istotny jest tutaj wybór i podejmowanie decyzji, w które włączeni są mieszkańcy obszaru oraz uzasadnienie tego wyboru. LGD nie tylko informuje, ale także włącza w podejmowanie decyzji, poprzez członkostwo w Stowarzyszeniu oraz w organach, do których wybrani zostali przedstawiciele reprezentujący interesy społeczne, gospodarcze i publiczne.

Kolejnym stopniem partycypacji jest **konsultowanie**, które zakłada zasięganie opinii od mieszkańców obszaru. Stowarzyszenie „Dolina Wełny” dawało i daje możliwość wypowiedzenia się na temat planowanych działań. Osoby uczestniczące w konsultacjach, występują niejako w roli „doradców”, których pyta się o zdanie. Często jednak zdarza się, że opinie są sprzeczne. Wówczas są one rozważane i nie ma gwarancji, że zostaną wzięte pod uwagę. Proces opracowywania nowej strategii dla obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”, oparty był na partnerstwie, dialogu społecznym i partycypacji. Na każdym z etapów tworzenia dokumentu, LGD zapraszała do udziału lokalną społeczność. Mieszkańcy i podmioty z naszego obszaru, mogli skorzystać z różnego rodzaju propozycji udziału w konsultacjach społecznych. Jedną z metod było organizowanie spotkań konsultacyjnych, podczas których pracownicy biura LGD przekazywali aktualnie wypracowane elementy strategii, a uczestnicy spotkań mogli zgłaszać do nich swoje uwagi.

Współdecydowanie z kolei, jest najwyższym stopniem w partycypacji. Polega on na przekazaniu mieszkańcom obszaru części kompetencji, a tym samym odpowiedzialności dotyczących podejmowanych działań i decyzji. Podczas tworzenia i wdrażania LSR, wszyscy mieszkańcy obszaru mogli i mogą decydować jakie działania i inwestycje będą realizowane na obszarze. Każdy mógł zgłaszać pomysły lub zgłaszać na pomysł innych, a decyzje przez nich podjęte będą wdrażane poprzez realizację zaplanowanych celów i przedsięwzięć.

Zarząd Stowarzyszenia przyjął założenie stosowania **4 różnorodnych metod partycypacji** w pracach nad LSR. W procesie partycypacji uwzględniono włączenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR, stosując następujące metody i środki komunikacji:

- **lokalną społeczność** – zapraszano na spotkania poprzez wszystkie urzędy gmin, strony internetowe, prasę lokalną, ulotki informacyjne, drogą e-mailową, gdyż chciano dotrzeć do jak największej liczby mieszkańców, przedstawicieli różnych środowisk społecznych,
- **przedsiębiorców** – w szczególności mikro i małych przedsiębiorstw, zapraszano na spotkania konsultacyjne w gminach poprzez wysyłanie zaproszeń drogą e-mailową oraz zapraszanie telefoniczne i ustne;
- **organizacje pozarządowe** – zapraszano poprzez bazy kontaktowe (e-mailowe i pocztowe) będące w posiadaniu gmin partnerskich LGD;
- **osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym** – poprzez informowanie e-mailowe Gminnych i Miejsko-Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych, Gminnych i Miejsko-Gminnych Ośrodków Kultury, Uniwersytetów Trzeciego Wieku, Warsztatów Terapii Zajęciowej oraz Szkół z obszaru gmin członkowskich.

Istotnym elementem procesu tworzenia LSR, były spotkania otwarte z mieszkańcami gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia „Dolina Wełny”, na których wypracowano wstępną diagnozę, analizę potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru oraz proponowane kierunki działań i celów. Mieszkańcy mogli prowadzić swobodną dyskusję, przedstawiać swoje uwagi i propozycje na matrycy problemów, a także zdecydować, które z przedstawionych czynników są dla nich szczególnie ważne i istotne, a które w efekcie uwzględniono przy tworzeniu ostatecznej wersji LSR.

Ponadto należy zaznaczyć, że przez cały okres wsparcia przygotowawczego otwarte było biuro LGD. Dzięki temu, przez cały okres tworzenia dokumentu strategicznego, osoby, które chciały skorzystać z pomocy, uzyskać informację lub wziąć udział w tworzeniu LSR w inny sposób, mogły to uczynić za pośrednictwem telefonu, maila i/lub wizytując biuro LGD. Dzięki temu, zainteresowane strony mogły z powodzeniem wybrać jak najbardziej optymalną dla siebie metodę zaangażowania się w tworzenie LSR na lata 2023-2027.

Przy tworzeniu LSR uwzględniono dane pozyskane podczas:

- spotkań konsultacyjnych – uwagi, uzupełnienia, komentarze dotyczące diagnozy problemów, potencjału danego obszaru oraz wstępnych propozycji celów i działań, które zebrano, przeanalizowano i uwzględniono w LSR;
- badań ankietowych – wykorzystano opracowaną ankietę informacyjną o mocnych i słabych stronach obszaru, możliwych kierunkach działania, propozycji określenia grup osób w niekorzystnej sytuacji;
- składania arkuszy pomysłu (ankiety potrzeb) – określone i wskazane zostały wykorzystane do opracowania zakresów tematycznych przedsięwzięć, celów oraz szacowania budżetu;
- spotkań Zespołu Koordynującego prace nad Strategią – zbieranie danych i informacji z przeprowadzonych spotkań, ze złożonych ankiet i arkuszy pomysłu oraz określenie ostatecznych kierunków działania.

Każdy z etapów prowadzenia prac połączony był logicznie z poprzednim. Wiedza i wnioski wskazane przez uczestników konsultacji z poprzedniego etapu, były konsultowane przez społeczność uczestniczącą w kolejnych etapach. Po zakończeniu danego etapu analizowano zebrane wnioski, przygotowywano je do konsultacji dla uczestników kolejnych etapów. W sytuacji, kiedy pojawiły się uwagi, które miały skrajny charakter i nie pokrywały się z zakresem projektowanej LSR, zostały pominięte w opracowywaniu.

III.2. Proces partycypacyjnego budowania LSR

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanej przez Społeczność (LSR) na lata 2023-2027, powstała przy czynnym udziale lokalnej społeczności. Podczas prac przeprowadzono szeroką partycypację przedstawicieli sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. Zastosowano **4 różne metody partycypacji** na najwyższych etapach prac nad tworzeniem LSR. Nad zebraniem i uporządkowaniem wszystkich zebranych materiałów pracowali członkowie 5 osobowego Zespołu Koordynującego prace nad Strategią, który został powołany 25 sierpnia 2022 roku, w którym zasiadali przedstawiciele sektora społecznego, gospodarczego, publicznego, pracownik biura LGD oraz ekspert zewnętrzny.

Prace przebiegały w pięciu etapach:

- I etap – analiza potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru;
- II etap – określenie celów, przedsięwzięć i wskaźników;
- III etap – przygotowanie planu finansowego LSR i planu działania,
- IV etap – sposób wyboru i oceny operacji oraz ustanawiania kryteriów wyboru,
- V etap – opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji.

Zastosowane metody partycypacyjne:

- 1) **Spotkania konsultacyjne** – w ramach tej metody partycypacji zorganizowano 9 spotkań we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD. W spotkaniach uczestniczyły osoby z różnych środowisk lokalnych. Podczas spotkań społeczność została zapoznana z założeniami Programów EFS+, EFRR oraz EFRROW, w części warsztatowej zaś wypracowywano analizę potrzeb i potencjału danego obszaru oraz skupiano się na określeniu problemów i wyznaczaniu celów i przedsięwzięć, które mogłyby je rozwiązać. Terminy i miejsca spotkań: 05.09.2022 r. (Damaśławek); 06.09.2022 r. (Gołańcz); 07.09.2022 r. (Kiszewo); 08.09.2022 r. (Margonin); 12.09.2022 r. (Mieścisko); 14.09.2022 r. (Rogoźno); 19.09.2022 r. (Skoki); 20.09.2022 r. (Wapno); 30.09.2022 (Wągrowiec).
- 2) **Badania ankietowe** – w ramach badań ankietowych mieszkańcy wskazywali potencjał danego obszaru lub jego brak, grupy osób w niekorzystnej sytuacji oraz zakresy, kierunki i działania, jakie powinny zostać ujęte w Strategii. Wyniki badań ankietowych zostały poddane analizie i uwzględnione w ostatecznej wersji LSR. Badania były prowadzone w terminie od 29.08.2022 r. do 14.10.2022 r. Formularz ankiety dostępny był podczas spotkań konsultacyjnych, w Biurze Stowarzyszenia, na stronie internetowej LGD oraz na stronach wszystkich gmin członkowskich.
- 3) **Arkusze pomysłu** – dzięki tej metodzie mieszkańcy mieli możliwość składania swoich pomysłów na projekty/zadania planowane do realizacji w ramach LSR. Wszystkie przedstawione pomysły, zostały poddane analizie i usystematyzowaniu oraz uwzględnione w LSR. Można było je składać w terminie od 29.08.2022 r. do 14.10.2022 r. Formularz dostępny był podczas spotkań konsultacyjnych, w Biurze Stowarzyszenia, na stronie internetowej LGD oraz na stronach wszystkich gmin członkowskich.
- 4) **Spotkania Zespołu Koordynującego prace nad Strategią** – po zebraniu wszystkich informacji oraz danych z ankiet i arkuszy pomysłu, zespół określił ostateczny zakres potrzeb, celów i przedsięwzięć. Dokonał też analizy przyjęcia bądź odrzucenia wniosków i pomysłów. Wybrał też najistotniejsze dla mieszkańców obszary planowane do wsparcia: rozwój społeczny i kulturalny, przedsiębiorczość, infrastruktura kulturalna, turystyczna i rekreacyjna, zwiększone bezpieczeństwo. Zostały określone też cele szczegółowe, przedsięwzięcia i wskaźniki, nakreślona wizja rozwoju oraz zdefiniowana grupa osób w niekorzystnej sytuacji. W kolejnym etapie prac zespołu opracowany został plan finansowy LSR oraz plan działania. Dalej pracowano nad zasadami monitorowania i ewaluacji oraz zasadami komunikacji LGD ze społecznością lokalną. Wypracowane zasady zostały udostępnione i poddane pod konsultacje z mieszkańcami.

Po przeprowadzonych konsultacjach, spotkaniach, analizie ankiet i arkuszy pomysłów w dniu 13.03.2023 r. Zespół Koordynujący prace nad Strategią przygotował projekt celów LSR, który został poddany pod konsultacje społeczne w biurze LGD w dniach 20 – 22.03.2023 r. W kolejnym etapie tworzenia LSR, Zespół rozpoczął prace nad budżetem i planem działania oraz sposobem wyboru i oceny operacji wraz z ustanawianiem kryteriów wyboru. Ponownie analizie poddane zostały wyniki konsultacji społecznych, ankiety oraz arkusze pomysłów, w celu opracowania planu finansowego LSR, planu działania oraz sposobu wyboru i oceny operacji wraz z ustanawianiem kryteriów wyboru. Wypracowany przez Zespół plan finansowy LSR, plan działania oraz sposobu wyboru i oceny operacji wraz z ustanawianiem kryteriów wyboru, zostały także poddane pod konsultacje społeczne w biurze LGD w dniach 08 – 10.05.2023 r. Po odbytych konsultacjach Zespół przeszedł do prac nad opracowaniem zasad monitoringu i ewaluacji, gdzie w dniach 17.05.2023 r. opracował projekt tych zasad, który został poddany pod konsultacje społeczne w dniach 19 – 23.05.2023 r. w biurze LGD. Po odbytych konsultacjach społecznych w dniu 24.05.2023r. Zespół przygotował projekt całej Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, który poddany został pod konsultacje społeczne w dniach 25 – 29.05.2023 r. w biurze LGD. Po odbytych konsultacjach opracowaną Strategię przedstawiono podczas zorganizowanego forum ogólnego kierowanego do wszystkich mieszkańców obszaru. W formie prezentacji zostały przedstawione etapy przygotowywania LSR: potrzeby rozwojowe, potencjał obszaru, cele, przedsięwzięcia i wskaźniki, plan działania i plan finansowy LSR, sposób wyboru i oceny operacji wraz z ustanawianiem kryteriów wyboru oraz monitoring i ewaluacja. Na koniec przedstawiono ostateczną wersję LSR.

Oddolny udział mieszkańców w opracowaniu LSR nie kończy się jednak na tym etapie, gdyż w sytuacji gdy, zająd istotne okoliczności – możliwa jest aktualizacja dokumentu w trakcie wdrażania LSR. Dodatkowo zaplanowano informowanie lokalnej społeczności o każdej zmianie za pomocą strony internetowej LGD oraz poddawanie propozycji zmian do konsultacji społecznych. Z uwagi na to, iż celem podejścia Leader jest aktywizowanie i zachęcanie lokalnej społeczności do większego zaangażowania na rzecz rozwoju lokalnego, wdrażanie LSR, a także jej aktualizacja, będzie odbywało się to przy możliwie jak najszerszym udziale mieszkańców obszaru Stowarzyszenia. Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność jest dokumentem o istotnym znaczeniu dla obszaru Stowarzyszenia, warunkującym ciągłość procesu jego aktualizacji oraz zespolenie go z realizowanym procesem ewaluacji. LSR jako dokument planistyczny – strategiczny, wymaga podczas dokonywania zmian, stałego kontaktu ze społecznością lokalną. Wszelkie działania podejmowane przez Stowarzyszenie „Dolina Wełny”, nie mogą powodować dezorganizacji społecznej, ani też osłabiać motywacji do działania.

Aktualizacja LSR może być dokonana w przypadku następujących sytuacji:

- a) na podstawie wyników badań dotyczących analizy obszaru, mogących mieć wpływ na wyniki wdrażania LSR;
- b) na podstawie wyników monitoringu i ewaluacji LSR oraz wniosków i rekomendacji wynikających z tych wyników;
- c) na podstawie opinii i wniosków Rady, bazujących na przebiegu i wynikach zakończonych naborów wniosków o dofinansowanie;
- d) na podstawie opinii i rekomendacji pracowników Biura dotyczących zmian w zapisach LSR, bazujących na przebiegu i wynikach zakończonych naborów wniosków o dofinansowanie oraz wynikach prowadzonego monitoringu;
- e) w wyniku zmian uwarunkowań prawnych związanych z wdrażaniem LSR;
- f) w wyniku zaleceń pokontrolnych instytucji nadrzędnych;
- g) w innych, uzasadnionych przypadkach, w których nie dokonanie zmian zapisów LSR zagrażałoby skutecznemu jej wdrożeniu i nieosiągnięciu założonych celów.

III.3. Partycypacyjny sposób przygotowania oraz realizacji lokalnej strategii rozwoju lokalnego

Partycypacja społeczna pozwala mieszkańcom na realne uczestniczenie w procesach planistycznych i decyzyjnych. LSR to dokument, wypracowany przy aktywnym udziale mieszkańców obszaru oraz podmiotów działających dla tych mieszkańców. Pracownicy podczas wdrażania poprzedniej strategii na bieżąco komunikowali się ze społeczeństwem, zarówno podczas organizowanych konkursów, spotkań, jak i imprez integrujących i aktywizujących mieszkańców, w celu zapewnienia partycypacyjnej realizacji lokalnej strategii rozwoju. Zastosowane rozwiązania, sprawdziły się podczas realizacji i wdrażania LSR na lata 2016-2020 i będą kontynuowane w kolejnej perspektywie 2023-2027, gdyż podejmowane działania ze społecznością lokalną przyczyniły się do efektywnego wdrażania i dodarcia do jak najszerszej liczby odbiorców.

Na terenie Stowarzyszenia „Dolina Wełny” istotne dla tworzenia i realizacji LSR będą następujące grupy:

- osoby zajmujące się realizowaniem oddolnych polityk rozwoju lokalnego na rzecz społeczeństwa lub grup: przedstawiciele organizacji działających na terenie LGD, przedstawiciele nieformalnych grup (koła gospodyń wiejskich, lokalni działacze i pasjonaci miejscowych bogactw natury i kultury, rzemieślnicy);
- osoby znające potrzeby obszaru i mieszkańców: sołtysi, samorządowcy, radni;
- mieszkańcy;
- osoby znające problemy związane z przedsiębiorczością, gospodarką i rynkiem pracy: sektor gospodarczy, organizacje zrzeszające sektor gospodarczy, rolnicy, lokalni producenci;
- osoby współpracujące z grupami osób w niekorzystnej sytuacji (na rynku pracy oraz społecznie ze względu na wiek, pochodzenie, status): pracownicy ośrodków pomocy społecznej, warsztatów terapii zajęciowej, powiatowego urzędu pracy, domów pomocy społecznej, organizacji na rzecz osób z niepełnosprawnościami

i ich opiekunów, domów pomocy społecznej, domów dziecka, ośrodków opiekuńczo-wychowawczych, poradni psychologiczno-pedagogicznych;

- osoby, które wdrażały poprzedni LSR, poprzez realizację projektów dofinansowanych za pośrednictwem LGD;
- osoby, które brały udział w wyborze projektów do dofinansowania, osoby odpowiedzialne za monitoring procesu wdrażania LSR i ewaluację.

Udział mieszkańców w tworzeniu i realizacji Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, opierał się będzie na angażowaniu wszystkich podmiotów, w celu wymiany informacji, wiedzy, doświadczeń, celów, zadań i zasobów w celu osiągnięcia zaplanowanego celu, efektu oraz rezultatu.

Stowarzyszenie „Dolina Wełny” i jej organy, w szczególności Zarząd, będą dbały o to, by proces wdrażania LSR odbywał się z jak najszerszym udziałem partnerów i szerokiej społeczności lokalnej. Temu celowi służyć będzie przede wszystkim zasada pełnej jawności działania LGD, która w szczególności będzie dotyczyć polityki informacyjnej, prowadzonej w sposób zapewniający szerokie upowszechnienie informacji na temat LGD i realizowanych przez nią działań. Przewiduje się w tym zakresie wykorzystanie różnych wzajemnie dopełniających się środków i metod komunikacji społecznej, w szczególności: organizowanie spotkań z mieszkańcami, podawanie informacji na stronach internetowych gmin, zamieszczanie ogłoszeń i artykułów w prasie lokalnej, mediach społecznościowych, prowadzenie strony internetowej LGD, z podstronami zawierającymi aktualności i dokumenty. W trakcie realizacji LSR, również społeczność lokalna będzie angażowana w proces jej wdrażania. Każdorazowe zmiany kluczowych założeń LSR, będą odbywały się z szerokim udziałem mieszkańców, z wykorzystaniem minimum 2 partycypacyjnych metod, np. spotkania bezpośrednie w biurze LGD, konsultacje telefoniczne. Naczelną zasadą tej procedury będzie uspołecznienie, polegające na odwołaniu się do opinii mieszkańców i partnerów lokalnych oraz wykorzystaniu zgłaszanych przez nich uwag i wniosków.

W ramach realizacji LSR, planuje się także wdrażanie innowacji mającej na celu zastosowanie czegoś nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych, która może być realizowana poprzez organizacje pozarządowe (stowarzyszenia, fundacje); mieszkańców, którzy mogą zrzeszać się w nieformalnych grupach; środowisko osób fizycznych działające na rzecz określonej grupy; przedstawiciele placówek, instytucji pomocowych, które wspierają określone grupy. W związku z tym planuje się także animowanie społeczności lokalnej do wdrażania innowacji, poprzez pobudzanie i podtrzymywanie aktywności mieszkańców we wspólnych działaniach na rzecz swojej społeczności i w tym kontekście animator (w tym przypadku LGD) jest głównym podmiotem, który podejmie wysiłek pobudzania aktywności społeczności lokalnej do działań w odpowiedzi na diagnozę lokalnych wyzwań innowacyjnych realizowanych w wyniku analizy LSR.

Stowarzyszenie „Dolina Wełny” przez cały okres wdrażania LSR 2023-2027 będzie podejmowało działania mające na celu:

1. Podniesienie jakości realizowanych operacji i składanych wniosków,
2. Pomoc osobom, które z różnych przyczyn nie są w stanie samodzielnie starać się o wsparcie z wdrażania LSR i/lub innych kosztów,
3. Bieżącą analizę, identyfikację oraz motywowanie środowisk, które potencjalnie mogą być zainteresowane realizacją operacji z zakresu rozwoju lokalnego, a z jakichś względów tego nie robią,
4. Aktywizację mieszkańców do włączenia się w szeroko rozumiany rozwój lokalny.

Powyższe działania będą realizowane przez:

1. Bieżący monitoring i analizę osób, które składają wnioski, uczestniczą w doradztwie i/lub są zainteresowane wdrażaniem LSR – na podstawie prowadzonego monitoringu możliwe będzie rozpoznanie osób i grup, które nie włączają się we wdrażanie LSR i zaplanowanie podejmowania działań aktywizacyjnych,
2. Prowadzenie stałego doradztwa w biurze LGD,
3. Prowadzenie szkoleń dla potencjalnych beneficjentów i spotkań informacyjnych na temat wdrażania LSR, naborów, wniosków oraz realizowanych operacji,
4. Organizowanie spotkań dla lokalnych liderów,
5. Stały kontakt ze wszystkimi sektorami partnerstwa i mieszkańcami poprzez spotkania bezpośrednie (przy okazji organizowanych wydarzeń, w biurze, itp.), możliwość kontaktu telefonicznego, mailowego w sprawach związanych z wdrażaniem LSR i realizowaniem operacji,
6. Organizowanie wydarzeń promocyjnych i informacyjnych dla mieszkańców całego obszaru LGD.

III.4. Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji

Dokonano analizy, przyjęcia oraz odrzucenia wniosków z przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych, badań ankietowych oraz składanych arkuszy pomysłów. W wyniku analizy dotyczącej potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru, przeprowadzonej przez Zespół Koordynujący prace nad Strategią, uwzględniono m.in. słabe strony obszaru – brak aktywności osób starszych i młodych, oraz mocne strony – obszar atrakcyjny turystycznie. Sugestie te zostały uznane za istotne, w związku z czym zostały uwzględnione w końcowej wersji LSR. Nie uwzględniano czynników, których znaczenie nie zostało potwierdzone wskazaniem podczas konsultacji z Zespołem. Powyższa analiza jest przykładem postępowania LGD z wnioskami z konsultacji na obszarze objętym LSR. Na tej samej zasadzie uwzględniano bądź odrzucano pozostałe wnioski.

Wyniki z przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji społecznych są następujące:

- a) niska przedsiębiorczość mieszkańców wskazuje na konieczność wspierania działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości na obszarze;
- b) oczekiwaniem mieszkańców jest spadek bezrobocia oraz wzrost miejsc pracy;
- c) słabo wykorzystany potencjał turystyczny, rekreacyjny i kulturalny oraz brak inicjatyw oddolnych mieszkańców, na co odpowiedzią powinien być rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej oraz rozwój infrastruktury społecznej;
- d) ludzie młodzi oraz osoby starsze napotykać wiele barier na rynku pracy, stąd powinny być odbiorcami usług;
- e) ludzie młodzi oraz osoby starsze mało angażują się w życie społeczne, stąd powinno się im dedykować więcej możliwości, podnoszenia umiejętności, wiedzy oraz szeroką animację;
- f) zwraca się uwagę na konieczność zwiększenia pomocy dla osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów, osób wykluczonych społecznie;
- g) zwiększenie bezpieczeństwa na obszarze, poprzez budowę chodników, ścieżek rowerowych.

III.5. Wyniki badań własnych i ewaluacji zewnętrznej

Poza wykorzystaniem materiałów z szeroko prowadzonych konsultacji ze społecznością lokalną, uwzględniono też uwagi z raportu ewaluacyjnego, wykonanego w styczniu 2023 roku. Informacje zawarte w raporcie wskazywały na konieczność skutecznego aktywizowania lokalnych organizacji, zwiększenia aktywności społecznej i zaangażowania przedsiębiorców korzystających z funduszy dostępnych w LGD, a także na częstszą weryfikację i korygowanie kryteriów lokalnych, w zależności od obserwowanych zmian społecznych. Systematyczniejsze stymulowanie stałego wzrostu zaangażowania stowarzyszeń i organizacji społecznych, skuteczniejsze animowanie spo-

teczności lokalnej, budowa i remont infrastruktury jako ważny sposób na pobudzenie aktywności społecznej, utrzymanie zaangażowania LGD na podobnym poziomie w zakresie aktywizacji, to też sugestie z ewaluacji. Wskazane w raporcie elementy zostały uwzględnione przy wdrażaniu i realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2023-2027, a dodatkowo wypracowano jak bardziej docierać do społeczności lokalnej i pobudzać ich do działania na rzecz obszaru objętego LSR.

ROZDZIAŁ IV – ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR

IV.1. Zagospodarowanie przestrzenne, gospodarka komunalna, ochrona środowiska

Zasięg terytorialny obszaru Stowarzyszenia obejmuje gminy leżące w granicach czterech powiatów: chodzkiego, gnieźnieńskiego, obornickiego i wągrowieckiego. Obszar działania Stowarzyszenia „Dolina Wełny” to 1 475 km², co stanowi 4,9% powierzchni województwa wielkopolskiego. Największą część obszaru zajmują użytki rolne, bo aż 68,97% oraz grunty leśne, stanowiące 20,89%. W roku 2020, na obszarze powstało 267 nowych budynków mieszkalnych, co stanowi 49,00 w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Można zatem uznać, iż obszar objęty LSR jest postrzegany jako miejsce atrakcyjne do zamieszkania. Czynnikiem wiążącym wszystkie jednostki terytorialne jest rzeka Wełna, która w układzie południkowym, przecina cały obszar wraz z dochodzącymi do niej promieniami dopływami. Rzeka Wełna, stanowi swego rodzaju oś strukturalną i funkcjonalną terenu Stowarzyszenia.

Udział procentowy osób korzystających z wodociągu w 2020 roku na obszarze LGD, stanowi 96,59% ludności ogółem, natomiast procentowy udział osób korzystających z kanalizacji wynosił 62,75%. Co wskazuje, iż obszar jest w tych zakresach zadowolający i rozwój idzie w dobrym kierunku. W roku 2020 wydatki gmin, wchodzących w skład LGD, na ochronę środowiska i gospodarkę komunalną, stanowiły 8,71% wydatków ogółem, co wskazuje, iż należy podjąć dodatkowe działania w tym zakresie. Na obszarze LGD w 2020 roku, działało 23 publicznych i prywatnych przychodni. Wskaźnik przychodni na 10 tys. mieszkańców wyniósł 3,62, natomiast z konsultacji społecznych wynika, iż poziom zadowolenia mieszkańców ze świadczonej opieki zdrowotnej jest przeciętny.

IV.2. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości

W roku 2020, na obszarze Stowarzyszenia „Dolina Wełny”, działało 6 623 podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON. Na całym obszarze występowała zdecydowana przewaga sektora prywatnego, w którym działało aż 96,63% wszystkich podmiotów.

W stosunku do roku 2013, ogólna liczba podmiotów uległa zwiększeniu o 971, tj. o 14,66%. Wzrost ten odnotowano głównie w liczbie podmiotów prywatnych, natomiast liczba podmiotów publicznych uległa spadkowi. Ta niewielka tendencja wzrostowa podmiotów prywatnych nie jest jednak zadowolająca. Niska przedsiębiorczość mieszkańców wynika z konsultacji społecznych oraz przeprowadzonych badań ankietowych, a mieszkańcy odczuwają niskie zaangażowanie regionu w rozwój przedsiębiorczości. Pytani o to, jakie działania należy najpilniej podjąć na obszarze, wskazywali na „rynek pracy i przedsiębiorczość”.

Tabela 2. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sektorów własnościowych.

Gmina	Podmioty gospodarki narodowej - ogólnie		Sektor publiczny - ogółem		Sektor prywatny - ogółem	
	2013	2020	2013	2020	2013	2020
Damastawek	436	464	16	12	420	450
Gołańcz	653	681	35	24	618	646
Kiszkowo	418	489	16	15	402	470
Margonin	422	544	13	16	409	518

Mieścisko	397	478	11	10	386	467
Rogoźno	1 686	1 845	68	60	1 618	1 771
Skoki	749	942	13	13	736	926
Wapno	151	184	9	7	142	177
Wągrowiec	740	996	14	14	726	975
RAZEM	5 652	6 623	195	171	5 457	6 400

Źródło: własne opracowane na podstawie danych z GUS, www.stat.gov.pl

Niewielki wzrost widoczny jest także w statystyce dotyczącej liczby osób fizycznych, prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności, gdzie średnia dla dziewięciu gmin wzrosła o 10,56 oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym, gdzie średnia to wzrost o 2,42. Pomimo niewielkiego zauważalnego wzrostu, podczas badań ankietowych i spotkań z mieszkańcami, wskazuje się nadal przedsiębiorczość, jako jeden z koniecznych zakresów wsparcia w ramach LSR.

Tabela 3. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności oraz na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Gmina	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności		Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	
	2013	2020	2013	2020
Damastawek	64	71	10,1	12,24
Gołańcz	60	65	9,62	10,96
Kiszkowo	58	71	9,1	12,04
Margonin	54	64	8,47	10,70
Mieścisko	50	62	7,89	10,30
Rogoźno	74	80	11,53	13,39
Skoki	68	79	10,37	13,05
Wapno	38	52	6,08	8,82
Wągrowiec	52	68	8,1	11,58
RAZEM	57,55	68,11	9,03	11,45

Źródło: własne opracowane na podstawie danych z GUS, www.stat.gov.pl

Dla lepszego zobrazowania sytuacji w dziedzinie przedsiębiorczości, należy się także przyjrzeć strukturze podmiotów gospodarczych, w rozbiciu na poszczególne sektory gospodarki.

Tabela 4. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg rodzajów działalności PKD.

Gmina	Ogółem		Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo		Przemysł i budownictwo		Pozostała działalność	
	2013	2020	2013	2020	2013	2020	2013	2020
Damastawek	436	464	24	30	113	120	299	314
Gołańcz	653	681	79	70	137	166	437	445
Kiszkowo	418	489	44	22	130	171	244	296
Margonin	422	544	27	29	103	128	292	387
Mieścisko	397	478	21	14	120	157	256	307
Rogoźno	1 686	1 845	50	39	591	672	1 045	1 134

Skoki	749	942	44	34	258	338	447	570
Wapno	151	184	8	9	45	61	98	114
Wągrowiec	740	996	93	64	220	338	427	594
RAZEM	5 652	6 623	390	311	1 717	2 151	3 545	4 161

Źródło: własne opracowane na podstawie danych z GUS, www.stat.gov.pl

Przedstawione dane wskazują, iż najwięcej podmiotów gospodarczych odnotowano w „pozostałej działalności”, czyli w różnych branżach, a następnie w przemyśle i budownictwie. Najmniej jest w dziedzinie rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa oraz rybactwa. Podczas spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami, wskazywano jednak na duży potencjał obszaru dla rozwoju usług dla ludności, oraz na fakt, że w wielu miejscowościach potencjał ten jest dobrze wykorzystywany. Budownictwo na obszarze LGD, utrzymuje stałą tendencję wzrostową i zdaniem mieszkańców branża budowlana i okołobudowlana jest taką dziedziną gospodarczą, która powinna wpływać na wzrost zatrudnienia. W efekcie, poprzez rozwój branży budowlanej i okołobudowlanej, generowane są też miejsca pracy w innych sektorach.

Analizie poddano również podmioty gospodarcze działające według kryterium liczby zatrudnionych, co pokazuje że zdecydowanie na obszarze przeważają mikro i małe przedsiębiorstwa.

Tabela 5. Podmioty wpisane do rejestru REGON wg klas wielkości (według kryterium liczby pracujących).

Gmina	Liczba podmiotów			
	Ogółem	0 – 9 pracowników	10 – 49 pracowników	50 – 249 pracowników
	2020	2020	2020	2020
Damastawek	464	450	12	2
Gołańcz	681	656	21	4
Kiszkowo	489	463	26	0
Margonin	544	514	23	7
Mieścisko	478	460	16	2
Rogoźno	1 845	1 762	73	9
Skoki	942	917	20	5
Wapno	184	173	11	0
Wągrowiec	996	960	33	3
RAZEM	6 623	6 355	235	32

Źródło: własne opracowane na podstawie danych z GUS, www.stat.gov.pl

Zdaniem mieszkańców, na poprawkę sytuacji ekonomicznej, obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”, wpływnie pozytywnie również rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej, promowanie regionu oraz zwiększenie aktywności i kreatywności lokalnej społeczności. Należy również podnosić kwalifikacje mieszkańców, w szczególności młodzieży, osób starszych, kobiet, poprzez organizację szkoleń, warsztatów oraz kursów. Dzięki tym działaniom, nastąpi wzrost przedsiębiorczości oraz stworzenie perspektyw dla kobiet, ludzi młodych oraz starszych, czego następstwem będzie zmniejszenie poziomu bezrobocia i spadek migracji. Niskiej przedsiębiorczości wśród mieszkańców, można również przeciwdziałać, poprzez wykorzystanie dostępnych zewnętrznych środków finansowych, na rozwój istniejących przedsiębiorstw oraz na promowanie zakładania własnej działalności gospodarczej.

Specyficznym rodzajem przedsiębiorczości, jest przedsiębiorczość społeczna, która ma na celu walkę z wykluczeniem społecznym, poprzez łączenie ekonomii i działań społecznych. Na obszarze LGD funkcjonuje 6 przedsiębiorstw społecznych (ekonomii społecznej), które działają zgodnie ze swoim statutem.

Należy tu zwrócić uwagę na fakt, iż podczas spotkań z mieszkańcami i podczas badań ankietowych, mieszkańcy, w słabych stronach obszaru, wskazywali na małe zaangażowanie lokalnej społeczności (niskie zaangażowanie społeczeństwa) w inicjatywy oddolne. W opinii badanych, potencjał działających organizacji jest w dużej mierze niewykorzystany. Problemem jest brak inicjatywy, zarówno ze strony mieszkańców jak i samorządów, w podejmowaniu działań na rzecz rozwoju obszaru oraz niewystarczająca współpraca samorządów gminnych ze społecznością lokalną. Należy podjąć działania, które zwiększą udział mieszkańców, szczególnie ludzi młodych oraz osób starszych, w działaniach organizacji pozarządowych. Jako zagrożenie dla obszaru, wskazano niezrozumiałe i skomplikowane procedury pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych oraz brak środków własnych na rozwój organizacji.

Istotną branżą gospodarki na obszarze LGD, jest działalność rolnicza. Uwarunkowana jest zarówno czynnikami przyrodniczymi (ukształtowanie terenu, klimat, jakość gleby), jak i kulturowymi (tradycyjne uprawy, struktura agrarna uwarunkowana historycznie). W roku 2020 użytki rolne stanowiły 68,97% obszaru LGD, tj. 101 780,08 ha. Średnia wielkość gospodarstwa wynosiła 27,45 ha, co świadczy o agrarnej strukturze gospodarstwa. Dominującą rolę, bo aż 57,56% użytków rolnych, stanowiły grunty orne, natomiast 5,42% łąki i pastwiska. Aczkolwiek mieszkańcy wskazywali jako zagrożenie, pogłębiającą się likwidację oraz rozdrobnienie gospodarstw rolnych, co związane jest z niskim dochodem z produkowanych dóbr oraz konkurencyjnością sąsiednich obszarów. Innym zagrożeniem wskazywanym są anomalie pogodowe i związane z tym straty materialne oraz rolne.

Na obszarze LGD, istnieje duży potencjał do rozwoju turystyki, związany z atrakcyjnym położeniem, bogactwem dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Według opinii lokalnej społeczności, należy podjąć stosowne działania właśnie w tej dziedzinie, bowiem zwiększenie bazy noclegowej i gastronomicznej, znacząco wpłynęłoby na ruch turystyczny, czego następstwem byłby wzrost zatrudnienia.

IV.3. Opis rynku pracy

Liczba osób pracujących na obszarze LGD w roku 2020 wynosiła 10 753, a w roku 2013 z kolei 8 690, co wskazuje na tendencję wzrostową. Liczba zatrudnionych, w stosunku do roku 2020 wzrosła o 2 063 osób czyli o 19,18%. Aktywność zawodowa ludności, czyli liczba ludności pracującej na 1000 osób jest na obszarze LGD również wzrostowa. Wskaźnik ten od 2013 do 2020 roku, wzrósł o 37,11%.

Tabela 6. Pracujący na terenie Stowarzyszenia „Dolina Wełny”.

Gmina	Pracujący na terenie – ogółem		Pracujący na 1000 ludności	
	2013	2020	2013	2020
Damaśławek	523	529	93	103
Gołańcz	946	1 028	111	130
Kiszkowo	493	690	91	132
Margonin	1 053	1 348	165	212
Mieścisko	794	1 300	131	227
Rogoźno	3 120	3 802	171	211
Skoki	782	993	84	100
Wapno	234	221	76	79
Wągrowiec	745	842	62	70
RAZEM	8 690	10 753	987 (103,33)	1 264 (140,44)

Źródło: własne opracowanie na podstawie danych z GUS, www.stat.gov.pl

Analizując natomiast sytuację osób bezrobotnych na obszarze LGD, od roku 2013 do 2020, możemy zauważyć, że liczba ta spadła z 5 047 osób do 1 455, czyli o 71,17%.

Tabela 7. Osoby bezrobotne na terenie Stowarzyszenia „Dolina Wełny”.

Gmina	Liczba bezrobotnych na obszarze		Osoby powyżej 50 roku życia		Osoby do 25 roku życia	
	2013	2020	2013	2020	2013	2020
Damaśławek	397	112	75	27	106	14
Gołańcz	747	177	92	40	193	37
Kiszkowo	236	58	39	20	72	4
Margonin	460	293	88	59	110	53
Mieścisko	444	106	83	24	103	19
Rogoźno	896	255	216	89	189	37
Skoki	626	149	125	37	138	26
Wapno	285	70	49	21	69	12
Wągrowiec	956	235	154	49	226	31
RAZEM	5 047	1 455	921	366	1 206	233

Źródło: własne opracowane na podstawie danych z GUS, www.stat.gov.pl

Pomimo, iż na obszarze widać znaczny wzrost osób pracujących oraz spadek osób bezrobotnych, to mieszkańcy niejednokrotnie wskazywali, w badaniach ankietowych i podczas konsultacji społecznych, na problem bezrobocia występujący na obszarze. Wskazywano najczęściej, że powstanie nowych miejsc pracy, to efekt dotychczasowego wdrażania LSR. Dodawano również, że projekty tworzące miejsca pracy, powinny być wspierane dodatkowymi punktami. Efektem pośrednim wzrostu zatrudnienia, będzie bowiem zwiększenie poziomu dochodów mieszkańców, co przełoży się na wydatkowanie pieniędzy w obiegu lokalnym, przynosząc tym samym korzyści dla całego obszaru. Ponadto, jako możliwość zmniejszenia bezrobocia w regionie, wskazywano zwiększoną mobilność wśród mieszkańców, co będzie się wiązało z możliwością zatrudnienia poza miejscem zamieszkania.

IV.4. Opis działalności sektora społecznego

Rozwój społeczeństwa obywatelskiego, określany jako aktywność i świadomość obywateli w zakresie samoorganizacji i osiągania wyznaczonych celów, to jeden z istotnych elementów, które charakteryzują obszar. Społeczeństwo obywatelskie jest świadome potrzeb, odnoszących się do wspólnoty oraz dążenia do celów służących ich zaspokojeniu. Na obszarze Stowarzyszenia „Dolina Wełny”, w roku 2020 działało 168 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Oceniając efektywność działania sektora społecznego, można zauważyć, iż ilość tego rodzaju podmiotów od roku 2013 wzrastała, co świadczy o coraz większym zaangażowaniu lokalnej społeczności. Podkreślano, podczas spotkań konsultacyjnych, że widoczny jest wzrost liczby liderów umiejących i chcących aktywizować społeczność lokalną. Dostrzegano wyraźną rolę lokalnej grupy działania we wzmocnieniu kapitału społecznego obszaru.

Na spotkaniach konsultacyjnych, mocno akcentowano konieczność dalszego budowania kapitału społecznego na obszarze LGD. Z jednej strony, wskazywano potrzebę szeroko rozumianej aktywizacji społecznej, która by prowadziła m.in. do zawiązywania się mniej lub bardziej formalnych grup realizujących wspólne cele, z drugiej zaś strony podkreślano, że wiele istniejących stowarzyszeń lub grup nieformalnych, jest słabo lub zupełnie nieaktywnych lub bardzo słabych organizacyjnie. Do tych właśnie podmiotów, powinny zostać skierowane działania, które

doprowadzą do wzmocnienia ich potencjału organizacyjnego, a docelowo, część z nich być może przekształci się w podmioty ekonomii społecznej, poprzez rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Stan ilościowy ośrodków kultury i bibliotek, nie uległ znaczącej zmianie w okresie od 2013 do 2020 roku, jednak należy zauważyć, że liczba ośrodków kultury zmniejszyła się z 22 na 21, natomiast liczba bibliotek spadła z 21 na 19. Podczas spotkań konsultacyjnych, poruszany był również temat świetlic wiejskich. Z jednej strony podkreślano, iż część tych wyremontowanych i wyposażonych obiektów, praktycznie nie pełni swojej funkcji, jako miejsca spotkań i aktywizacji lokalnej społeczności i konieczne jest podjęcie działań w tym kierunku. Z drugiej strony, wskazywano jeszcze miejscowości, gdzie takie miejsca powinny powstać lub istniejące obiekty powinny być wyremontowane i doposażone. Zwracano uwagę na niezagospodarowaną przestrzeń publiczną, zwiększenie bezpieczeństwa oraz na potrzebę przywrócenia wielu zdegradowanym obiektom funkcji społecznych i kulturalnych.

Wielokrotnie podkreślano podczas spotkań konsultacyjnych, że aby dodatkowe oferty edukacyjne lub atrakcyjne formy spędzania czasu wolnego prowadzone w świetlicach, mogły objąć szerokie grono dzieci i młodzieży, to wcześniej należy do nich zachęcić rodziców.

Zwracano również uwagę, iż zarówno młodzież opuszczająca szkoły, jak i osoby starsze, nie posiadają dostatecznych kompetencji zawodowych w stosunku do wymogów lokalnego rynku pracy. Dodatkowa oferta edukacyjna, szczególnie w zakresie umiejętności zawodowych, mogłaby tę lukę przynajmniej częściowo wypełnić.

Uczestnicy konsultacji, w tym przedstawiciele szkół, podkreślali potrzebę organizacji zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży.

IV.5. Wskazanie problemów społecznych, z uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego

W każdej z gmin członkowskich Stowarzyszenia, powołana jest wyspecjalizowana jednostka – Ośrodek Pomocy Społecznej, zajmująca się pomocą społeczną, czyli świadczeniem usług opiekuńczych i specjalistycznych dla osób starszych i chorych oraz pomocą finansową, rzeczową i organizacyjną dla osób w trudnej sytuacji życiowej. W ten sposób podejmowana jest walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym grup, które są szczególnie narażone na wykluczenie. Obszar LGD odznaczał się dużą liczbą ludności korzystającej ze świadczeń opieki społecznej. Liczba gospodarstw domowych, korzystających ze środowiskowej opieki społecznej, w roku 2020 wynosiła 1 829, natomiast liczba osób korzystająca ze środowiskowej pomocy wynosiła 4 041 osób, co stanowi 5,40% osób w ogólnej liczbie ludności obszaru Stowarzyszenia. Problemy związane z ubóstwem i wykluczeniem społecznym nie występują na obszarze w dużej skali. Jednak podczas spotkań konsultacyjnych wskazywano, iż ważne są wszelkie formy wsparcia inicjatyw służących niwelowaniu ubóstwa oraz inicjatyw na rzecz włączenia społecznego. Głównie wskazywano na problemy osób z niepełnosprawnościami.

IV.6. Wskazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR (innej niż spójność przestrzenna)

Obszar Stowarzyszenia „Dolina Wełny” to charakterystyczna przestrzeń w wymiarze społeczno-kulturalnym, historycznym, ekonomicznym i środowiskowym. Spójność obszaru to szereg cech upodabniających do siebie gminy należące do LGD oraz cech różniących gminy, ale dające możliwość komplementarnego rozwoju. Obszar jest spójny pod następującymi względami:

- a) spójność geograficzna – cały obszar LGD ma charakter rolniczy, gminy są położone na terenie ONW, położone w czystym ekologicznym środowisku, z lasami. Cechą wyróżniającą jest zjawisko krzyżowania się rzek Wełny i Nielby.
- b) spójność przyrodnicza – położenie na Pojezierzu Wielkopolskim, ziemia użytkowana rolniczo, stąd dobry rozwój rolnictwa, oraz zasoby leśne i wodne.

- c) spójność kulturowa – położenie w granicach historyczno-etnograficznej krainy Pałuki, co przejawia się m.in. w kultywowaniu tradycji, zwyczajów i obrzędów oraz czerpaniu z dorobku poprzednich pokoleń. Spójność kulturowa wykorzystująca wspólne doświadczenia historyczne, obecność i dbałość o zabytki sakralne i świeckie oraz kulturową aktywizację społeczną.
- d) spójność demograficzna – ludność obszaru cechuje przyrost naturalny oraz podobna struktura wiekowa przejawiająca się wysokim odsetkiem osób w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym, zaś niskim w wieku poprodukcyjnym.
- e) spójność gospodarcza – cały obszar LGD leży w strefie, w której nie rozwija się przemysł produkcyjny i nie ma zanieczyszczeń pochodzenia przemysłowego. Gospodarka jest oparta na działalności rolniczej oraz agroturystycznej.
- f) spójność turystyczna i jednolitość zasobów turystycznych uwarunkowanych walorami geograficznymi i przyrodniczymi, decyduje o spójności walorów turystycznych obszaru LGD.

Obszar Stowarzyszenia „Dolina Wełny” zamieszkuje 73 091 ludności, z czego 49,82% stanowią kobiety, a 50,18% mężczyźni. Liczba mieszkańców w roku 2013 wynosiła 74 698, co wskazuje na spadek liczby ludności. Biorąc pod uwagę powierzchnię poszczególnych gmin i liczbę zamieszkujących je mieszkańców, można stwierdzić, że zagęszczenie mieszkańców na km² wynosi 51 os. Cechą wyróżniającą obszar LGD, jest udział procentowy osób w wieku produkcyjnym, który wynosił w 2020 roku 63,04% natomiast osób w wieku przedprodukcyjnym 18,23%, a poprodukcyjnym 18,73%. Natomiast w roku 2013, liczba osób w wieku przedprodukcyjnym wynosiła 18,04%, w wieku produkcyjnym 67,53%, a w wieku poprodukcyjnym 14,43%. Przedstawione dane pokazują, iż liczba osób w wieku produkcyjnym, wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym spadła. Na tak układającą się strukturę ludności, wpływ miał przyrost naturalny, który aż w pięciu gminach był ujemny (Damasławek, Gołańcz, Margonin, Rogoźno i Wapno), a tylko w czterech gminach dodatni (Kiszkowo, Mieścisko, Skoki oraz Wągrowiec).

Średni wynik wskaźnika migracji wynosił +11, pomimo że w pięciu gminach był on ujemny (Damasławek, Gołańcz, Margonin, Rogoźno i Wapno), co pokazuje, iż jednak znaczna część ludności obszaru wyjeżdża.

IV.7. Opis dziedzictwa kulturowego/zabytków

Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, jest bezpośrednio powiązane z turystyką oraz generuje ilość turystów odwiedzających dany region. Element ten świadczy również o spójności obszaru LGD. Do najważniejszych zabytków na terenie Stowarzyszenia „Dolina Wełny” należą: pałace i dwory, kościoły i kaplice oraz przydrożne kapliczki, usytuowane na terenie wszystkich gmin członkowskich.

Cechą wyróżniającą region, a zarazem jego wielkim bogactwem jest kultura, w tym kultura ludowa – pielęgnowana, kultywowana i reprezentowana przez dziesiątki lokalnych artystów, rzeźbiarzy, śpiewaków ludowych, amatorskie zespoły muzyczne, kapele ludowe czy hafciarki. Na obszarze LGD działają: zespoły regionalne, Koła Gospodyń Wiejskich. Na uwagę zasługują również pałuckie stroje ludowe charakterystyczne dla obszaru.

Obszar Stowarzyszenia „Dolina Wełny” w zdecydowanej części mieści się w historyczno-etnograficznej krainie Pałuki. Granica fizjograficzna Pałuk określana jest południkowym przebiegiem doliny rzeki Wełny. Zdaniem językoznawców *Pałuki* oznaczały krainę nizinną, lekko pofałdowaną, poprzecinaną rozlewiskami rzek i strumieni, z licznymi jeziorami.

Odrębność Pałuk widoczna jest w etnograficznym obliczu regionu. Jest to obszar przejściowy pomiędzy większymi regionami Wielkopolski, Pomorza i Kujaw. Charakteryzował się on występowaniem odrębnych obyczajów ludowych, elementów gwary, budownictwa i stroju.

W granicach gminy Damasławek znajduje się najciekawsze w regionie świadectwo zamieszkania ludności osiadłej, o wysokim stopniu kultury materialnej, w postaci okazałego grodziska w Smuszewie. Zachowały się tutaj ślady wczesnośredniowiecznej osady otwartej, drewnianego grodu otoczonego w IX w. wałem i fosą. Według niektórych historyków właśnie w Smuszewie mieściła się pierwotnie główna siedziba rodu Pałuków.

Od połowy X wieku tereny dorzecza Wełny związane były z państwem Mieszka I i odegrały znaczącą rolę w budowaniu podstaw wczesnopiastowskiej Polski. Łekneński Kompleks Osadniczy jest wyjątkową wartością na mapie kulturowej Polski – w I poł. XII w. Zbylut z rodu Pałuków lokował w Łeknie klasztor cystersów, uważany obecnie za najstarsze opactwo na ziemiach polskich. Działalność cystersów pozostawiła ślad na całym regionie. Wyjątkowość potwierdza niebywała liczebność śladów prehistorii i historii nam współczesnej w większości miejscowości objętych obszarem LSR.

Na terenie LGD znajduje się wiele cennych zabytków architektury sakralnej i świeckiej, a także zespołów pałacowo-parkowych.

Najciekawsze obiekty na obszarze gmin członkowskich Stowarzyszenia „Dolina Wełny”:

- **Gmina Damasławek:**
 - *Stępuchowo* – zespół pałacowo-parkowy z roku 1860,
 - *Niemczyn* – zespół dworski z roku 1870,
 - *Kozielsko* – kościół św. Józefa z 1874 roku,
 - *Niemczyn* – zabytkowy cmentarz z XVII w.,
 - *Niemczyn* – kościół neogotycki (1912-1920).

- **Gmina Gołańcz:**
 - *Gołańcz* – zamek z II poł. XIV w., siedziba rodu Pałuków,
 - *Brdowo* – pałac z II poł. XIX w.,
 - *Czeszewo* – eklektyczny dwór Karola Libelta z 1858 r.,
 - *Smogulec* – kompleks pałacowo-parkowy z II poł. XIX w.,
 - *Czeszewo* – kościół św. Andrzeja z ok 1500 roku,
 - *Smogulec* – kościół z roku 1619.

- **Gmina Kiszkowo:**
 - *Kiszkowo* – kościół św. Jana Chrzciciela z 1733 r.,
 - *Łagiewniki Kościelne* – drewniany Kościół z 1741 r.,
 - *Sławno* – kaplica cmentarna z 1785 r.,
 - *Charzewo* – dworek z 1905 r. z parkiem krajobrazowym,
 - *Dąbrówka Kościelna* – dworek z 1880 r.,
 - *Rybno Wielkie* – dwór ziemiański z 1790 r.,
 - *Rybieńec* – dwór z 1910 r. z parkiem krajobrazowym.

- **Gmina Margonin:**
 - *Margonin* – kościół św. Wojciecha z II poł. XVIII w.,
 - *Margonin* – cmentarz ewangelicko-augsburski, II poł. XIX w.,
 - *Margonin* – zespół pałacowo-parkowy z XVIII w. ze ścieżką edukacyjną,
 - *Żoń* – kościół św. Marcina z 1749 r.,
 - *Próchnowo* – zespół pałacowo-parkowy z 1789 r.

- **Gmina Mieścisko:**
 - *Mieścisko* – kościół św. Michała Archanioła (1875-76),
 - *Budziejewko* – kościół św. Wojciecha (1848-58),
 - *Podlesie Kościelne* – kościół drewniany z XV w.,
 - *Budziejewo* – dwór późno klasycystyczny z k. XIX w.,
 - *Popowo Kościelne* – dwór z XIX w.
 - *Popowo Kościelne* – kościół drewniany z 1629 r.

- **Gmina Rogoźno:**
 - *Rogoźno* – późnogotycki kościół św. Wita z 1526 r.,
 - *Budziszewko* – kościół św. Jakuba z 1755 r.,
 - *Pruśce* – kościół św. Stanisława Biskupa (1869-71),
 - *Wełna* – kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, jeden z najcenniejszych zabytków budownictwa drewnianego w Wielkopolsce,
 - *Słomowo* – zespół pałacowo-parkowy (1904-06),
 - *Studzieniec* – barokowy dwór z k. XVIII w.,
 - *Sierniki* – zespół pałacowo-parkowy (1786-88),
 - *Jaracza* – obiekt Muzeum Historii Młynarstwa i Wodnych Urządzeń Przemysłu Wiejskiego z XIX w.

- **Gmina Skoki:**
 - *Skoki* – kościół św. Mikołaja Biskupa z 1737 r.,
 - *Jabłkowo* – kościół św. Michała Archanioła z 1754 r., drewniany z wyposażeniem barokowym i rokokowym z II p. XVIII w.
 - *Raczkowo* – kościół drewniany (1780-82),
 - *Rejowiec* – drewniany kościół z 1626 r.,
 - *Skoki* – eklektyczny dwór z 1870 roku z parkiem krajobrazowym,
 - *Jagniewice* – zespół dworski z parkiem z XIX i XX w.,
 - *Rościnn* – zespół pałacowy z II p. XIX w. otoczony parkiem,
 - *Stawiany* – zespół pałacowo-parkowy z 1854 r.

- **Gmina Wapno:**
 - *Srebrna Góra* – kościół drewniany z 1687 roku, po pożarze w 1954 r. odbudowany z zachowaniem cech późno klasycystycznych i eklektycznych,
 - *Srebrna Góra* – zespół dworski z 1799 roku z parkiem krajobrazowym,
 - *Aleksandrowo* – pałac z XIX w. z zabytkowym parkiem,
 - „*Poniatówki*” – chałupy z początku XX w. zachowane na obszarze gminy.

- **Gmina Wągrowiec:**
 - *Tarnowo Pałuckie* – kościół św. Mikołaja, perła drewnianej architektury z I poł. XIV w.,
 - *Grylewo* – neogotycki kościół św. Katarzyny (1861-66),
 - *Łekno* – późnogotycki kościół św. Piotra i Pawła z poł. XVI w.,
 - *Potulice* – drewniany kościół z 1728 r.,
 - *Wiatrowo* – dwór z 1856 r. z parkiem krajobrazowym,
 - *Pawłowo Żońskie* – dwór z 1915 r.,
 - *Grylewo* – późnobarokowy dwór z 1789 r. z parkiem krajobrazowym.

Na obszarze LSR jest też wiele obiektów gospodarczych, techniki i kultury ludowej, jak również zabytkowych cmentarzy, spichlerzy czy wozowni, które stanowią także nasze dziedzictwo historyczno-kulturowe.

IV.8. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki

Podczas przeprowadzonych badań ankietowych i spotkań konsultacyjnych, mieszkańcy zwracali uwagę na fakt, iż krajobraz oraz zasoby przyrodnicze i środowiskowe, są największym atutem obszaru. Czyste środowisko naturalne, jest szansą dla rozwoju gmin wchodzących w skład LGD oraz wzrostu aktywności społecznej i ekonomicznej,

a także świadomości ekologicznej lokalnej społeczności. Do walorów turystycznych obszaru, zaliczone zostały również lokalne produkty, tradycja regionalna oraz dziedzictwo kulturowe. Topografia terenu, zasoby przyrodnicze (bogata fauna i flora) oraz posiadane zasoby dziedzictwa kulturowego, stwarzają warunki do rozwoju nowej infrastruktury turystycznej – szlaków pieszych i rowerowych, a także szlaków tematycznych oraz do zmodernizowania tych już istniejących.

Mieszkańcy, podczas spotkań konsultacyjnych, wskazywali jako problem niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturę turystyczną, a także słabą promocję regionu oraz brak inicjatyw zarówno ze strony mieszkańców, jak i samorządów w podejmowaniu działań na rzecz rozwoju obszaru. Utrudnieniem dla mieszkańców, jest również brak odpowiedniego połączenia komunikacyjnego gmin, co powoduje utrudniony dostęp do występujących na terenie walorów przyrodniczych, krajobrazowych oraz środowiskowych. Należy zwrócić uwagę na możliwości rozwoju, jakie daje moda na zdrowy styl życia oraz aktywny wypoczynek na świeżym powietrzu. Obszar LGD posiada potencjał do rozwoju turystyki, który w chwili obecnej nie jest w pełni wykorzystany, dlatego warto skorzystać z możliwości jakie dają zewnętrzne źródła finansowania na realizację inwestycji, m.in. w celu stworzenia odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego dla rozwoju tej dziedziny.

Dziedzictwo Pałuk, na których leży zdecydowana część gmin obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”, jest wyjątkowym miejscem. Walory krajobrazowe, cenne zabytki kultury, to wymarzone miejsce do spędzania wolnego czasu. Na szczególne uznanie zasługują miejsca – obiekty:

- W **gminie Wągrowiec** – łożyska, zespół architektoniczny z I połowy XIX w. składający się z grobowca kamiennego w kształcie piramidy zbudowany przez Franciszka Łakińskiego rotmistrza wojsk napoleońskich w latach 1808-1814 oraz neobarokowej kolumny.
- W **gminie Mieścisko** – Budziejewko, Kamień św. Wojciecha. Głaz leży około 300m na południowy – wschód od kościoła w Budziejewku, w odległości 2km od Mieściska. Kamień św. Wojciecha z czerwonego granitu o wymiarach: obwód 20,5m, długość 7,5m, wysokość 1,3m, a głębokość zalegania 2,7m, wpisany został w roku 1840 do księgi wieczystej jako najstarszy prawnie chroniony zabytek przyrody w Wielkopolsce.
- W **gminie Margonin**, głaz narzutowy „Zakłeta Karczma”, który został przed tysiącami lat przyniesiony przez skandynawski ładólód i pozostawiony przy drodze wojewódzkiej nr 190, na odcinku Margonin – Wągrowiec. Jest to skała o pofałdowanym nieregularnym kształcie wznosząca się na 2m i mająca w obwodzie 12m.
- W miejscowości **Gołańcz** znajdują się „Gołanieckie fortyfikacje obronne”, które powstały w 1939 r. jako pozycja osłaniająca na linii Gołańcz – Wągrowiec, stanowią 17 schronów wybudowanych przez grupę fortyfikacyjną nr 92.
- **Gmina Wapno** uznała za swój „skarb” zabudowania po byłej kopalni soli, terenu po kopalni gipsu, ciekawej historii tych obiektów, a zwłaszcza roku 1977 kiedy miejscowość dotknęła największą w Europie katastrofa górnicza.
- Atrakcją **gminy Damasławek** w miejscowości Kozielsko jest krajobraz Jeziora Stępuchowskiego, podziwiany i wykorzystywany przez turystów. Corocznie w sezonie kąpielowym jezioro przyciąga coraz większe rzesze.
- W **gminie Kiszkowo** – piękna Dolina Małej Wełny, to jedyny obszar Natura 2000 z dyrektywy „ptasiej”, jest obszarem o szczególnej ochronie. W Łągiewnikach Kościelnych znajduje się Lodowa Wyspa „Kipa”, gdzie w dawnej lodowni znajdują się eksponaty miejscowej Izby Pamięci i Tradycji.
- **Gmina Skoki** – to obszar lasów i jezior, to miejsce dla aktywnych turystów, którzy mogą skorzystać z licznych spływów kajakowych czy rajdów rowerowych, a także wielu innych atrakcji oferowanych przez cały rok. Najciekawszą atrakcją jest „Szlak Kościołów Drewnianych wokół Puszczy Zielonka”, który przybliży dziedzictwo drewnianej architektury sakralnej na terenie Wielkopolski.
- **Gmina Rogoźno**, to następny obszar pełen ciekawych miejsc, wypełnionych naturą i działaniem człowieka. Do najbardziej atrakcyjnych miejsc zaliczyć należy: miasto Rogoźno, które jest jednym z najstarszych miast

królewskich. Pierwsze wzmianki o Rogoźnie są już w źródłach z 1248 roku. Muzeum Regionalne im. Wojciechy Dutkiewicz to kolejne miejsce warte odwiedzin. Jeziora, rzeka Wełna, szlaki rowerowe i dydaktyczne dają pole do uprawiania wszelkiego rodzaju turystyki.

Potencjał turystyczny obszaru jest duży, ale jak wykazały spotkania konsultacyjne, nie jest w pełni wykorzystany. Mimo rozwoju turystyki wiele miejsc atrakcyjnych turystycznie nie jest jeszcze zagospodarowanych. Jak wykazano wcześniej, promocja zabytków i walorów obszaru LSR jest niewystarczająca, wielu turystów, mieszkańców sąsiednich gmin nie posiada wiedzy o najbliższych atrakcjach. Jest to branża o dużym potencjale rozwojowym, dlatego została włączona do celów LSR i będzie premiowana w lokalnych kryteriach wyboru operacji.

IV.9. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych podkreślających specyfikację obszaru

Produkty lokalne, tradycyjne i regionalne to te, których jakość lub wyjątkowe cechy i właściwości wynikają ze stosowania tradycyjnych metod produkcji, stanowiących element dziedzictwa kulturowego regionu, w którym są wytwarzane, oraz będące elementem tożsamości społeczności lokalnej.

Żywność tradycyjna, traktowana jako wyrób gospodarstw rodzinnych, przyczynia się także do rozwoju polskiego rolnictwa. Produkty tradycyjne i regionalne, nie tylko stanowią stały element jadłospisów, kształtują one również tożsamość lokalną, stając się ważnym produktem branży turystycznej. Bogactwo żywności tradycyjnej, regionalnej, będące materialnym śladem przeszłości, odzwierciedla ważną ideę, która ma wpływ na budowanie tożsamości. Dorobek kulinarny regionu oraz tradycja są nie tylko wartością regionalną, ale także znaczną częścią polskiego i europejskiego dziedzictwa.

Obszar działania Stowarzyszenia „Dolina Wełny” to bogactwo artystyczne rękodzielników, rzemieślników oraz produktów regionalnych, z którymi utożsamiają się mieszkańcy regionu. Produkt lokalny, dzięki specyficznym i niepowtarzalnym cechom jest wizytówką regionu. Wyjątkowe, tradycyjne produkty inspirują mieszkańców do przedsiębiorczości lokalnej.

Do produktów lokalnych w naszym regionie zalicza się: chleb wiejski, sery podpuszczkowe solankowe, rogaliki pałuckie, pierniki oraz nalewki. Za sprawą promocji produktów lokalnych chroni się dziedzictwo kulturowe, co w dużym stopniu przyczynia się do zwiększenia atrakcyjności terenów wiejskich, agroturystyki i turystyki wiejskiej.

Promowane produkty wytwarzane są w sposób indywidualny i przyjazny dla środowiska, z surowców lokalnie dostępnych. Dzięki wykorzystaniu unikatowych walorów są pełną wizytówką naszego obszaru, łącząc smak i bogatą tradycję.

„Festiwal Smaku Regionalnego i Twórczości Rękodzielniczej” – wydarzenie organizowane od wielu lat przez Stowarzyszenia „Dolina Wełny” to przykład promocji tradycji regionu ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa kulinarnego oraz rękodzieła obszaru Stowarzyszenia. Impreza ta jest doskonałą okazją do zaprezentowania działalności Kół Gospodyń Wiejskich i innych podmiotów właśnie w zakresie lokalnych produktów tradycyjnych.

Również wyroby lokalnych artystów czy rękodzielników zyskują ostatnimi czasy na popularności, zwłaszcza chusty, swetry, obrusy czy narzuty z elementami haftu pałuckiego. Znaczenia nabierają też rzeźby w drewnie, ręcznie wyrabiana biżuteria z elementami „retro”, jak i kolorowe malarstwo czy wyroby kowalstwa artystycznego.

Na fali powrotu do regionalnych korzeni powstają kapele ludowe, zespoły pieśni i tańca, wydaje się publikacje o kuchni i gwarze. Stowarzyszenie „Dolina Wełny” czynnie uczestniczy w propagowaniu tradycji i obyczajów związanych z Pałukami, poprzez wydawnictwa poświęcone „Rękodzielnikom”, gwarze pałuckiej czy też organizacji warsztatów rękodzieła regionalnego, w ramach realizowanego Projektu Współpracy pn. „Odrębność kulturowa łączy obszary Wielkopolski i Kujaw”.

IV.10. Obszar edukacji formalnej

Na obszarze Stowarzyszenia „Dolina Wełny” odnotowano proces migracji głównie w celach zarobkowych oraz ujemny przyrost naturalny, co oznacza niekorzystne warunki rozwojowe dla dzieci i młodzieży.

Obszar LGD charakteryzuje się ubogą ofertą spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży. Na terenach wiejskich nie ma zapewnionej oferty skierowanej na rozwój i wykorzystanie potencjału ludzi młodych. Ważnym z punktu widzenia realizacji działań w ramach LSR jest stworzenie warunków, które przyczynią się do pozostania ludzi młodych i zakładania przez nich rodzin w miejscu zamieszkania.

Podczas konsultacji społecznych wielokrotnie wskazywano, iż zarówno młodzież opuszczająca szkoły, jak i dorośli, nie posiadają dostatecznych kompetencji zawodowych w stosunku do wymogów lokalnego rynku pracy. Dodatkowa oferta edukacyjna, doradztwo zawodowe, szczególnie w zakresie umiejętności zawodowych, mogłoby tę lukę przynajmniej częściowo wypełnić.

Według danych statystycznych następuje również silny wzrost starzenia się społeczeństwa. Osoby powyżej 60 roku życia stanowią 19% reszty społeczeństwa obszaru LGD (stan na dzień 31.12.2020r.). Osoby starsze zmagają się z licznymi chorobami i niepełnosprawnościami, jednocześnie mając utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej, stąd konieczność stworzenia odpowiedniej oferty zapewniającej poprawę jakości życia w ich codziennym funkcjonowaniu.

Zajęcia dla seniorów przyczynią się do zwiększenia ich aktywności społecznej, lepszej kondycji fizycznej i psychicznej, jak i odciążenia domowników. Potencjał seniorów może być wykorzystany m.in. w projektach między-pokoleniowych, gdzie będą mieli szanse podzielić się swoim doświadczeniem.

Liczba szkół podstawowych na koniec roku 2020 na obszarze Stowarzyszenia „Dolina Wełny” wynosiła 31 i w stosunku do roku 2013, nie uległa zmniejszeniu. Natomiast liczba uczniów znacznie uległa zmniejszeniu. Z 7 224 uczniów w roku 2013 do 6 673 uczniów w roku 2020. Również liczba szkół średnich pozostaje bez zmian w ilości 3 szkół, gdzie zajęcia kierowane są zarówno do osób młodych, jak i starszych. Dodatkowo na obszarze działa Poradnia Pedagogiczno-Psychologiczna w Rogoźnie. Dlatego też Stowarzyszenie „Dolina Wełny”, planuje objąć wsparciem zarówno szkoły oraz placówki oświaty, szkolnictwo zawodowe oraz podnoszenie umiejętności i kwalifikacji kierowane zarówno do osób młodych, jak i osób starszych.

IV.11. Opis zasad zrównowazenia środowiskowego

Zrównoważony rozwój to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności, zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych. Głównym przesłaniem jest dobrze funkcjonujący kapitał przyrodniczy i środowiskowy, który warunkuje rozwój kapitału społeczno-gospodarczego, a nie odwrotna sytuacja.

Jednym z założeń działalności Stowarzyszenia „Dolina Wełny”, jest inspirowanie mieszkańców i instytucji do podejmowania działań wspierających zrównoważony rozwój, z wykorzystaniem funduszy strukturalnych, podnoszenia jakości projektów zgłaszanych do finansowania oraz stymulowania innowacyjności, zwłaszcza w odniesieniu do jakości środowiska. W ramach realizacji LSR będzie to podejmowanie działań w zakresie:

- gospodarki, innowacji i technologii – projekty dotyczące rozwoju innowacyjnych produktów i procesów technologicznych w mikro i małych przedsiębiorstwach;
- infrastruktury ochrony środowiska – projekty ukierunkowane na minimalizację zużycia energii, pozyskiwania energii w procesach technologicznych, ograniczania oddziaływania na środowisko;

- turystyki, kultury i rewitalizacji – projekty integrujące zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych, bezpieczeństwo oraz rozwój społeczności lokalnych.

Zrównoważony rozwój środowiskowy uwzględnia w swoich założeniach zarówno cele ekonomiczne, społeczne, jak i ekologiczne.

IV.12. Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR

Na podstawie danych statystycznych, ankietyzacji oraz wniosków z przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych, zdiagnozowano grupy docelowe oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji, które stanowią jednocześnie grupy interesów dla obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”.

Pierwszą grupą docelową stanowią **mieszkańcy**, ponieważ to oni w szczególności powinni odczuwać działania realizowane w ramach LSR. Drugą grupą są **przedsiębiorcy**, wybrani ze względu na niestabilną sytuację ekonomiczną i niedostateczny rozwój gospodarczy obszaru oraz panujące bezrobocie. Wsparcie przedsiębiorców wpłynie na wzrost zatrudnienia, a co za tym idzie, podniesienie się jakości życia lokalnej społeczności. Kolejną grupą, do której kierowane będą działania LSR, są **turyści**, wskazani ze względu na istniejące walory turystyczne, które mogą przyczynić się do rozwoju regionu. Ostatnią grupę stanowią **członkowie organizacji społecznych**, których dobrovolna i bezpłatna praca wpływa na jakość życia poszczególnych mieszkańców. W ramach przyszłych inicjatyw LGD, skierowanych do organizacji pozarządowych, powinno się mieć na uwadze poszerzenie współpracy między samorządami, mieszkańcami i organizacjami społecznymi. Poprzez dobrze dobrane inicjatywy, wzmacniane będą więzi zaufania i współpracy. Wspólną pracą można również przeciwdziałać podziałom społecznym i zanikaniu więzi wśród mieszkańców.

Podczas spotkań konsultacyjnych i przeprowadzonej ankietyzacji wyodrębniono następujące grupy osób będące w szczególnej sytuacji:

- **Osoby młode – osoby do 25 roku życia**, osoba młoda nieposiadająca pracy, często narażona jest na czynniki zewnętrzne, na demoralizację, szybciej ulega różnym patologiom, nie widząc wymiernych korzyści finansowych, nie rejestruje się w urzędach pracy i nie podejmuje pracy, bez doświadczenia ma mniejsze szanse na poszukanie pracy, bez odpowiedniego dostosowanego dojazdu czy posiadania własnego środka transportu ma ograniczone możliwości dojazdu do pracy. Młodzi ludzie, często mają trudności w podjęciu pracy nie tylko z powodu nieodpowiednich kwalifikacji, ale również brakuje im umiejętności poszukiwania pracy nie tylko z powodu nieodpowiednich kwalifikacji, ale również brakuje im umiejętności poszukiwania pracy, komunikowania się, generalnie poruszania się w świecie instytucji społecznych. Brakuje im motywacji, a także właściwości psychologicznych pozwalających na radzenie sobie na rynku pracy i poruszania się po nim. Dzieci natomiast mieszkające na obszarach wiejskich, gdzie brak domów kultury, ofert spędzania czasu wolnego, ofert edukacyjnych, ograniczonego dostępu do kina i teatru, mają również gorszą sytuację w porównaniu do dzieci z obszarów miejskich. Na terenach wiejskich nie działają świetlice środowiskowe, kluby. Samorządy gminne tylko okazjonalnie udostępniają świetlice wiejskie, a w obiektach ogólnodostępnych np. placach zabaw, boiskach, nie ma animatorów kreujących gry, zabawy, organizujących czas wolny.
- **Osoby starsze (seniorzy) – osoby powyżej 60 roku życia**, osoby starsze na obszarach wiejskich po przejściu na emeryturę, uzyskaniu prawa do świadczenia rentowego często zamykają się na inne, dodatkowe zadania, traktując je jako zadanie nieobowiązkowe, w których „nie muszą” już uczestniczyć, bo ich ścieżka zawodowa, praca na rzecz innych się przecież zakończyła. Taka postawa, często też pogarszający się stan zdrowia ze względu na wiek, powoduje wykluczenie się z życia społecznego, stagnację, brak motywacji i chęci do dalszego działania. Innym czynnikiem mającym wpływ na brak zaangażowania jest ich ograniczenie czasowe ze względu na konieczność zajmowania się i świadczenia opieki na rzecz wnuków. Na wsiach, często dziadkowie pozostają w domach, sprawując opiekę nad dziećmi, by osoby młode mogły się realizować zawodowo. Nie ma żłobków, ograniczona jest liczba przedszkoli, a przede wszystkim ich dostępność zarówno

pod kątem odległości, jak i dysponowaniem odpowiednią liczbą miejsc. Niska aktywność zawodowa osób starszych, wynika z trudnej sytuacji na rynku pracy, z wysokiego bezrobocia, z trudnych warunków gospodarowania i wysokich kosztów pracy, z braku zainteresowania ze strony pracodawców osobami starszymi, gdyż wolą osoby młodsze, bardziej wydajniejsze, które mniej chorują, które są w szerszym zakresie przystosowane do nowoczesnych technologii. Przepisy prawa również w tym zakresie nie są przychylnie dla osób starszych, gdyż okres ochronny czterech lat przed terminem nabycia uprawnień emerytalnych powoduje, że pracodawcy nie chcą zatrudniać osób, które weszły lub niedługo wejdą w okres ochronny, gdyż później nie będą mogli w sposób swobodny kreować polityki zatrudnienia ze względu na brak możliwości ich zwolnienia. Grupa tych osób, po wypadnięciu z rynku pracy, ma wiele trudności w jej poszukiwaniu. Osoby te korzystają ze świadczeń urzędów pracy, dorabiają w pracach sezonowych lub czekają biernie na osiągnięcie wieku emerytalnego.

Zdiagnozowano też grupy osób w niekorzystnej sytuacji na obszarze Stowarzyszenia „Dolina Wełny”:

- **Kobiety**, ze względu na mniejsze uczestnictwo w pracy zawodowej, niższą zatrudnialność, zmniejszoną gotowość do podjęcia pracy; stanowią grupę osób, która kwalifikuje się do określenia mianem osób z grupy w niekorzystnej sytuacji;
- **Osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie**, podstawowym problemem osób z niepełnosprawnościami wydają się być bariery edukacyjne oraz niski poziom kształcenia. Osoby z niepełnosprawnością nadal mają ograniczony dostęp do edukacji, w tym szczególnie edukacji wyższej. Często niewiedza i złe decyzje, powodują wiele negatywnych następstw, orzeczenie o nauczaniu indywidualnym odsuwa takie osoby od rówieśników, powoduje luki w wiedzy, nie uczy współuczestnictwa. Nauka ta powinna ograniczać się tylko do nabywania wiedzy podstawowej, ale również nabywania wiedzy praktycznej, interpersonalnej – komunikacji społecznej, umiejętności informatycznych, znajomości języków obcych. Statystyki pokazują, że ponad 80% osób z niepełnosprawnością w Polsce, funkcjonuje poza rynkiem pracy, podczas gdy w ramach UE, wskaźnik w tej grupie wynosi średnio 40-50%. Osoby te borykają się z trudnościami na rynku pracy, ze współuczestnictwem ze względu na ograniczenia architektoniczne. Wśród pracodawców, przepisy stawiają wiele obostrzeń i wymagań, których często spełnienie nie jest możliwe i tym samym, nie mogą oni zatrudnić osób z niepełnosprawnościami. Na obszarze objętym LSR, funkcjonują ośrodki takie, jak np. Zakład Aktywności Zawodowej (Gmina Mieścisko), Dom Pomocy Społecznej (Gmina Wapno), Warsztat Terapii Zajęciowej (Gmina Gołańcz). Zadania tych ośrodków są jednak ograniczone, tak samo jak i dostępna ilość miejsc. Głównym ograniczeniem jest wyraźny brak zaplecza finansowego oraz lokalowego.
- **Osoby poszukujące zatrudnienia**, rozumiane jako osoby pozostające bez pracy, gotowe do podjęcia pracy i aktywnie poszukujące zatrudnienia, są to głównie osoby młode, które po ukończeniu szkoły chcą podjąć pracę oraz osoby starsze, które mają utrudniony dostęp na rynku pracy ze względu na swój wiek.

Celem skutecznej komunikacji z w/w osobami, LGD zastosuje kilka mechanizmów, by komunikować się szybko i aby współpracować z nimi jak najlepiej:

- przekaz słowny – podczas spotkań, poprzez członków stowarzyszenia (za pośrednictwem partnerów),
- zamieszczanie informacji na portalach społecznościowych,
- przekaz za pomocą poczty tradycyjnej, elektronicznej, sms,
- spotkania bezpośrednie,
- konsultacje i doradztwo w Biurze,
- zamieszczanie informacji na stronie internetowej LGD, stronach internetowych gmin członkowskich oraz stronach internetowych partnerów.

Zakres instrumentu RLKS, za pomocą którego kierować będziemy wsparcie na rzecz lokalnej społeczności, skoncentrowany jest na wsparciu głównie osób z grup wykluczonych (osób w niekorzystnej sytuacji oraz zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym), a szczegółowy opis, z podziałem dla poszczególnych funduszy wdrażanych w ramach LSR, został ujęty w *Rozdziale VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru*.

Odpowiednie rodzaje wsparcia, wynikające ze zdiagnozowanych potrzeb, ujęte zostały we właściwych przedsięwzięciach w ramach celów szczegółowych, opisanych w sposób szerszy w *Rozdziale VI Cele i wskaźniki*. Zawarte są tam informacje, jakiego typu działania wspierane są w ramach LSR. Wśród nich są te, które wynikają z potrzeb omawianych tu grup w niekorzystnej sytuacji i do nich w szczególności są kierowane.

ROZDZIAŁ V – SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA

V.1. Opis zgodności i komplementarności z innymi dokumentami oraz wykazanie spójności z celami LSR

Komplementarność to wzajemne uzupełnianie się lub dopełnianie typów projektów lub samych projektów. Komplementarność bazuje na wspólnym celu, stąd o komplementarności możemy mówić jedynie w przypadku projektów i celów ze sobą powiązanych.

Działania wskazane w LSR Stowarzyszenia „Dolina Wełny”, są zgodne z priorytetowymi kierunkami rozwoju, przyjętymi w Strategiach i Planach Rozwoju Lokalnego gmin wchodzących w skład LGD. Ponadto są spójne ze Strategiami powiatów, których obszar obejmuje LGD, tj.: chodzieskiego, gnieźnieńskiego, obornickiego i wągrowieckiego. Cele LSR wykazują zgodność także z dokumentami planistycznymi wyższego rzędu: regionalnymi i krajowymi. Cele szczegółowe, wskazane w LSR, w oczywisty sposób odnoszą się bezpośrednio do aktualnych dokumentów planistycznych wszystkich gmin z obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”. Zasadnicze cele w zakresie rozwoju naszej LGD są zbieżne z następującymi strategiami i planami:

- Strategia Rozwoju Gminy Damasławek na lata 2021-2027 – zakłada realizację działań ujętych w trzech celach: *1. Rozwój gospodarczy*, *2. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej* oraz *3. Poprawa jakości życia mieszkańców*. Plan zakłada wspieranie w tworzeniu i rozwoju przedsiębiorczości oraz wspieranie turystyki i rozbudowy szlaków turystycznych. Dzięki temu ma nastąpić rozbudowa gminnej infrastruktury rekreacyjno-sportowej, wsparcie istniejących miejsc spotkań, wsparcie bazy oświatowej oraz gospodarki niskoemisyjnej. To także poprawa standardu życia mieszkańców poprzez zaspokajanie potrzeb rekreacyjnych i wypoczynkowych, kulturalnych, bezpieczeństwa społecznego, a także aktywne starzenie się, uczenie się przez całe życie oraz aktywizacja i wzmocnienie współpracy mieszkańców. Wskazane te trzy cele są spójne z celami LSR.
- Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta i Gminy Gołańcz na lata 2021-2026 – założenia dokumentu zakładają poprawę warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym tak, aby w konsekwencji doprowadzić do integracji społecznej. Zakłada się m.in. podejmowanie działań w zakresie edukacji publicznej, kultury, samoorganizacji społeczności lokalnej, jak i pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym. Zapisy Strategii obejmują więc obszary problemowe, które są zgodne z zapisami LSR.
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kiszkowo na lata 2016-2026 – wymienia następujące cele strategiczne, które są spójne z celami LSR: *Przeciwdziałanie powstaniu zjawiska ubóstwa w Gminie Kiszkowo; Minimalizowanie zjawiska ubóstwa w gminie Kiszkowo oraz Integracja społeczna i aktywizacja zawodowa oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu w gminie*.

- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Kiszkowo – zakłada, iż efektem końcowym ma być m.in. wzrost konkurencyjności Gminy, polepszenie dostępu mieszkańców i przedsiębiorców do infrastruktury technicznej, społecznej i turystycznej, zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej Gminy, podniesienie standardu życia mieszkańców, poprawa jakości środowiska, co z kolei wpisuje się w cele określone w LSR Stowarzyszenia „Dolina Wełny”.
- Strategia Rozwoju z Planem Lokalnego Rozwoju Gminy Mieścisko 2021-2030 – dokument ten zawiera nowe uwarunkowania dla rozwoju lokalnego w dobie powszechnego dostępu do Internetu, wzrostu świadomości społeczności lokalnej, skuteczniejsze i bardziej efektywne rozwiązywanie różnych problemów związanych z bezrobociem, przestępczością, ubóstwem, wykluczeniem oraz dotyczące przedsiębiorczości i rolnictwa, udziału społeczności lokalnej w procesie decyzyjnym oraz poprawie jakości życia mieszkańców. Założenia dokumentu będą realizowane również poprzez cele i założenia zawarte w LSR Stowarzyszenia „Dolina Wełny”.
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Rogoźno na lata 2021-2030 – określone w dokumencie cele: *Wspieranie osób niepełnosprawnych w integracji i funkcjonowaniu w środowisku społecznym i zawodowym; Zapewnienie pomocy i poprawa warunków funkcjonowania osób starszych w społeczności lokalnej; Rozwój sektora ekonomii społecznej*, pokrywają się z celami zaplanowanymi do realizacji w ramach LST Stowarzyszenia „Dolina Wełny”.
- Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Rogoźno na lata 2016-2023 – określone w dokumencie cele to: *1. Włączenie społeczne (to m.in. zwiększenie dostępności do edukacji przedszkolnej, zwiększenie dostępności do usług kulturalnych, poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży, podnoszenie kwalifikacji i kompetencji mieszkańców); 2. Samodzielni i zaangażowani mieszkańcy (to m.in. tworzenie warunków sprzyjających powrotowi na rynek pracy osób z grupy w niekorzystnej sytuacji, aktywizacja osób starszych, wspieranie rodzin w prawidłowym funkcjonowaniu); 3. Atrakcyjne warunki do życia podstawą funkcjonowania aktywnego i zintegrowanego społeczeństwa (to m.in. poprawa stanu technicznego budynków, termomodernizacja budynków, przebudowa infrastruktury komunikacyjnej, tworzenie miejsc sprzyjającej spędzaniu wolnego czasu na świeżym powietrzu, poprawa stanu zagospodarowania i funkcjonalności przestrzeni, poprawa bezpieczeństwa, adaptacja obiektów do pełnienia nowych funkcji społeczno-gospodarczych)*. Powyższe cele będą realizowane za pośrednictwem działań tożsamych z działaniami zapisanymi w LSR Stowarzyszenia „Dolina Wełny”.
- Strategia Rozwoju Gminy Wapno 2021-2030 – wskazuje, że: *„Misją Gminy Wapno jest zapewnienie wzrostu jakości życia jej mieszkańców poprzez rozwój przedsiębiorczości i rolnictwa, infrastruktury, edukacji, ochrony zdrowia, opieki społecznej, turystyki i sportu z wykorzystaniem współpracy i lokalnych zasobów, mocnych stron gminy oraz szans dla przezwyciężenia słabych stron i zagrożeń zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju”*. Zakłada się podejmowanie działań w zakresie: społeczeństwa – uwarunkowanych na rozwój społeczny, na poprawę warunków życia w celu wykształcenia społeczeństwa informatycznego i przyzwyczajenia proekologicznych; rynku pracy – w celu stworzenia miejsc pracy, rozwoju lokalnej działalności pozarolniczej oraz aktywności gospodarczej społeczeństwa; ochrony zdrowia i opieki socjalnej – w celu rozszerzenia specjalistycznej opieki zdrowotnej; bezpiecznej gminy – w celu poprawy warunków życia ludności, które wymagają gwarancji bezpiecznego rozwoju społecznego; przestrzeni – w celu rozwoju przestrzennego ukierunkowanego na kształtowanie ładu przestrzennego z rozwojem infrastruktury technicznej, poprawą ładu komunikacyjnego, ochroną środowiska przyrodniczego i kulturowego, wielofunkcyjnym rozwojem sieci osadniczej; gospodarki – ukierunkowanej na rozwój miejsc pracy. Cele te będą osiągnięte za pośrednictwem działań zbieżnych z działaniami ujętymi w LSR Stowarzyszenia „Dolina Wełny”.

Działania ujęte w Strategii Stowarzyszenia „Dolina Wełny” są w pełni zgodne nie tylko z gminnymi dokumentami planistycznymi, ale także ze Strategiami Powiatowymi.

- Strategia Rozwoju Powiatu Chodzieskiego na lata 2021-2030 – spójność z celami LSR wskazują cele strategiczne: *Integracja społeczności powiatu, społeczeństwo obywatelskie; Przeciwdziałanie bezrobociu; Wsparcie najbardziej potrzebujących mieszkańców powiatu oraz Poprawa bezpieczeństwa.*
- Strategia Rozwoju Powiatu Gnieźnieńskiego na lata 2020-2030 – dokument wskazuje spójność w zakresie zarówno wizji, jak i celów z LSR. Przejawia się to we wsparciu podobnych obszarów problemowych, takich jak edukacja, podnoszenie kompetencji czy aktywizacja lokalnych rynków pracy. Ponadto wsparcie nakierowane jest na rozwój obszarów turystycznych oraz kształtowanie czasu wolnego.

Na poziomie Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030, wizja województwa wielkopolskiego została nakreślona jako: „*Wielkopolska w 2030 roku to region przodujący w kraju, liczący się w Europie i szanujący jej uniwersalne wartości, świadomy swojego dziedzictwa przyrodniczego i cywilizacyjnego, spójny, zrównoważony i dostępny terytorialnie, otwarty na nowe idee i ludzi, silny nowoczesną gospodarką, aspiracjami i wiedzą swoich mieszkańców, zapewniający im bardzo dobre warunki życia, pracy i wypoczynku na całym obszarze województwa*”. Misja określona jako: „*Samorząd Województwa umacnia krajową i europejską pozycję Wielkopolski, rozwija jej potencjał społeczny i gospodarczy, podnosi poziom życia mieszkańców oraz dba o środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe regionu dla dobra jego obecnych i przyszłych pokoleń w myśl zasad zrównoważonego rozwoju*”, wskazuje na zgodność z celami realizowanymi w ramach LSR.

Analizując cele LSR, stwierdzamy zgodność z celami strategicznymi: nr 1. Wzrost gospodarczy bazujący na wiedzy swoich mieszkańców; nr 2. Rozwój społeczny Wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu; nr 3. Rozwój infrastruktury z poszanowaniem środowiska przyrodniczego Wielkopolski.

Zgodność wynika z realizacji podobnych działań w zakresie: celu strategicznego nr 1: tworzenie miejsc pracy, aktywizacja niewykorzystanych zasobów pracy, poprawa jakości edukacji i kształcenia, w tym dopasowanie do potrzeb rynku pracy, wzrost kompetencji osób dorosłych i ich udziału w kształceniu ustawicznym; celu strategicznego nr 2: rozwój srebrnej gospodarki, promocja zdrowego stylu życia, poprawa dostępu i standardów usług oraz funkcjonowania infrastruktury społecznej, wyrównywanie szans edukacyjnych, rozwijanie sektora ekonomii społecznej, wzmocnienie potencjału kulturowego i infrastruktury kultury, a także w ramach celu strategicznego nr 3: działania w kierunku kształtowania świadomości i postaw ekologicznych społeczeństwa, wzmacniania bezpieczeństwa ekologicznego i środowiskowego, zwiększenia wykorzystania alternatywnych źródeł energii, w tym OZE i wodoru, optymalizacji gospodarowania energią.

Lokalna Strategia Rozwoju realizowana przez Stowarzyszenie „Dolina Wełny” to dokument programowy, który w swoich ustaleniach jest komplementarny z dokumentami planistycznymi, będącymi podstawą polityki regionalnej zarówno na poziomie wojewódzkim, krajowym, jak i europejskim. Zgodność LSR ze strategicznymi dokumentami planistycznymi wyższego rzędu jest bowiem koniecznym warunkiem jej skutecznej realizacji. Wszystkie wyżej wymienione dokumenty planistyczne mają przełożenie na działania zaplanowane do realizacji przez naszą LSR. Prowadzą one do tych samych założonych efektów: wzrostu zatrudnienia i atrakcyjności regionu oraz polepszenia warunków życia mieszkańców.

Cele działań ujętych w LSR są komplementarne z następującymi celami Agendy 2030, która zawiera cele Zrównoważonego Rozwoju: *Koniec z ubóstwem; Dobra jakość edukacji; Czysta woda i warunki sanitarne; Czysta i dostępna energia; Wzrost gospodarczy i godna praca; Innowacyjność; Infrastruktura; Działania w dziedzinie klimatu.*

Działania realizowane w ramach dokumentu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021-2027 nakierowane są na wzrost konkurencyjności gospodarki, na wsparcie infrastruktury dla społeczeństwa oraz na społeczeństwo i inicjatywy lokalne. LSR jest jednym z narzędzi realizacji dokumentu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021-2027. Działania skierowane bezpośrednio dla mieszkańców obszaru objętego LSR realizują następujące cele szczegółowe:

- „Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenie dla zdrowia”;
- „Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami”;
- „Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej”;
- „Zwiększenie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grupy w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej”;
- „Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci”.

Zakres działań określonych w LSR, jej cele szczegółowe oraz przedsięwzięcia i operacje, całkowicie wpisują się w uwarunkowania i plany rozwoju województwa, powiatów oraz poszczególnych gmin. Realizacja naszej Strategii, stanie się kluczowym elementem w wyrównywaniu różnic między obszarami wiejskimi, a miejskimi, jak również przyczyni się do aktywizacji i integracji mieszkańców.

V.2. Opis sposobu integrowania w celu realizacji przedsięwzięć

Integracja obejmuje możliwie cały obszar działania LGD, pobudzając do współpracy wszystkie sektory oraz łącząc ze sobą różne zasoby. Operacje, inwestycje i przedsięwzięcia są w wyniku tego logicznie powiązane i wzajemnie na siebie oddziałują, co umożliwi wykorzystanie całego potencjału dostępnego na danym terenie, dając efekt spójności i komplementarności.

Działania w ramach komplementarności i spójności dotyczą w szczególności:

- wzajemnego powiązania i spójności celów, przedsięwzięć oraz operacji, dzięki czemu ich wzajemne oddziaływanie przyniosą wartość dodaną i skutkować będą uzyskaniem większych korzyści dla całego obszaru,
- związków między różnymi podmiotami oraz liderami lokalnymi, biorącymi udział w realizacji LSR, co daje możliwość realizacji projektów wykraczających poza obszar jednostek administracyjnych gmin,
- wsparcie m.in. organizacji pozarządowych, lokalnych liderów, przedsiębiorców, szkół i placówek oświaty w ramach oddolnego podejścia LEADER, gdzie to społeczność lokalna decyduje o obszarach wsparcia, co jest podejściem odmiennym od innych instrumentów wsparcia.

We wdrażaniu strategii uczestniczą przedstawiciele wszystkich trzech sektorów – społecznego, publicznego i gospodarczego, a realizowane przez nich poszczególne operacje, przyczynią się do osiągnięcia wspólnych celów i tworzą jedną spójną całość.

CEL SZCZEGÓŁOWY 1.0:

INTEGRACJA, EDUKACJA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW OBSZARU STOWARZYSZENIA „DOLINA WEŁNY” – realizowany przez pięć typów przedsięwzięć:

- Przedsięwzięcie 1.1** *Wsparcie zatrudnienia;*
- Przedsięwzięcie 1.2** *Wsparcie dla szkół i placówek oświaty;*
- Przedsięwzięcie 1.4** *Wsparcie senioralne;*
- Przedsięwzięcie 1.5** *Promowanie aktywności i integracji społecznej, w tym osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji;*

Powyższy cel w sposób spójny i komplementarny, z użyciem wielu metod i zaangażowania różnych sektorów i partnerów, odpowiada na potrzeby w zakresie wsparcia pracowników i poprawy warunków pracy. W niedostatecznej sytuacji jest jakość kształcenia w obszarze wsparcia osób młodych w związku z czym istnieje potrzeba wsparcia bezpośrednio skierowana do dzieci i młodzieży. Także zwiększenie działań i aktywności społeczności lokalnej w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, wpisuje się w ten cel. W realizację celu zaangażowane zostaną zarówno sektor gospodarczy, społeczny jak i publiczny, a cel ten jest zgodny z celami Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+): „Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenie dla zdrowia”; „Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwienie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami”; „Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżek kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej”; „Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci”.

CEL SZCZEGÓŁOWY 2.0:

WSPIERANIE INFRASTRUKTURY KULTURALNEJ, TURYSTYCZNEJ, SPOŁECZNEJ WRAZ Z POPRAWĄ BEZPIECZEŃSTWA MIESZKAŃCÓW OBSZARU STOWARZYSZENIA „DOLINA WEŁNY” – realizowany przez trzy typy przedsięwzięć:

- Przedsięwzięcie 2.1** *Wsparcie infrastruktury kultury i turystyki;*
- Przedsięwzięcie 2.2** *Wsparcie infrastruktury społecznej;*
- Przedsięwzięcie 2.3** *Poprawa funkcjonalności oraz bezpieczeństwa obszaru, w celu wsparcia oferty kulturalnej i społecznej;*

W ramach tego celu, wsparciem objęte zostaną również obiekty turystyczne, kulturalne oraz projekty służące poprawie dostępu do miejsc ograniczonych, ze względu na ich stan i bezpieczeństwo.

Cel jest zgodny z celami Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), a w szczególności z celem „Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie”.

CEL SZCZEGÓŁOWY 3.0:

POPRAWA DOSTĘPNOŚCI DO USŁUG, Z ELEMENTAMI INNOWACYJNYMI – realizowany przez trzy typy przedsięwzięć:

- Przedsięwzięcie 3.1** *Rozwój przedsiębiorczości w zakresie gospodarki budowlanej i okołobudowlanej oraz gospodarki wolnego czasu, celem wsparcia miejsc pracy i przedsiębiorczości (START DG);*
- Przedsięwzięcie 3.1** *Rozwój przedsiębiorczości w zakresie gospodarki budowlanej i okołobudowlanej oraz gospodarki wolnego czasu, celem wsparcia miejsc pracy i przedsiębiorczości (ROZWÓJ DG);*
- Przedsięwzięcie 3.2** *Wsparcie inicjatyw służących poprawie dostępu do usług lokalnych społeczności;*
- Przedsięwzięcie 3.3** *Wsparcie małej infrastruktury publicznej;*

Cel ten zgodny jest z celem Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR): „Inwestycje na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia służące umocnieniu rynku pracy i gospodarek regionalnych” oraz z celem Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW): „Europejska współpraca terytorialna służąca umocnieniu współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej w UE”. Realizacja celu wpłynie na zwiększenie aktywności społecznej, współpracy i partnerstwa oraz na poprawę dostępu usług społecznych, publicznych i kulturalnych.

CEL SZCZEGÓŁOWE 4.0:

WSPARCIE DZIAŁAŃ NA RZECZ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ Z ELEMENTAMI INNOWACYJNYMI, W TYM OSÓB MŁODYCH, OSÓB STARSZYCH ORAZ GRUPY OSÓB W NIEKORZYSTNEJ SYTUACJI – realizowany przez trzy typy przedsięwzięć:

- Przedsięwzięcie 4.2** *Wsparcie działań na rzecz osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji;*
- Przedsięwzięcie 4.3** *Inicjatywy partnerskie;*

Cel jest zgodny z celem Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW): „Europejska współpraca terytorialna służąca umocnieniu współpracy transgranicznej, transnarodowej i międzyregionalnej w UE”. Realizacja celu wpłynie na zwiększenie aktywności społecznej, współpracy i partnerstwa oraz na poprawę dostępu usług społecznych, publicznych i kulturalnych.

Strategia ma spójny i komplementarny charakter dla beneficjentów ze wszystkich trzech sektorów, uwzględnia również wszelkie zasoby naturalne, kulturowe, turystyczne i społeczne dostępne na obszarze LGD i wykorzystywane do realizacji zaplanowanych celów szczegółowych. W ramach planowanych w LSR przedsięwzięć, powstaną bowiem miejsca rekreacji dla mieszkańców, ścieżki rowerowe, place zabaw, miejsca spotkań mieszkańców, lokale i miejsca powstałe w celu spędzania czasu wolnego. Wsparciem zostaną objęci wszyscy mieszkańcy obszaru, z uwzględnieniem osób młodych, seniorów, kobiet, osób poszukujących pracy oraz osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie. Wymienione działania, zostaną zrealizowane przede wszystkim przez osoby fizyczne, osoby prawne, stowarzyszenia, fundacje, jednostki samorządu terytorialnego i jednostki im podległe oraz przedsiębiorców. Konieczność wsparcia w zakresie przedsiębiorczości, edukacji ogólnej i zawodowej, infrastruktury publicznej, społecznej oraz aktywizacji, integracji i animacji społeczności lokalnej, została zdiagnozowana na etapie analizy potrzeb obszaru. Zakresy te mają przyczynić się do rozwoju obszaru w zakresie miejsc pracy i przedsiębiorczości, poprawy jakości życia oraz rozwoju obszaru, gdzie mieszkańcy mają ograniczone możliwości ze względu na zamieszkiwanie obszarów wiejskich. Ze względu na to, iż są to obszary wiejskie, dostęp do kultury, edukacji, rynku pracy jest znacznie trudniejszy niż na obszarze miejskim.

Wybrane źródła finansowania w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), dają możliwość wsparcia oddolnych inicjatyw lokalnych, stąd za pośrednictwem Stowarzyszenia

„Dolina Wełny”, zostaną wdrażane przez społeczność lokalną operacje mające na celu poprawę warunków na obszarze objętym LSR.

Przyjęty sposób wdrażania LSR za pośrednictwem mieszkańców obszaru, poprzez instytucje publiczne, przedsiębiorców, osoby prawne, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego, turystów, osoby z grupy zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem oraz osoby z ich otoczenia, a także osoby będące w trudnej sytuacji ze względu na dostęp do rynku pracy, osoby bezrobotne, osoby poszukujące pracy, osoby należące do grupy osób w niekorzystnej sytuacji w celu realizacji określonych przedsięwzięć w LSR, jest odpowiedzią na potrzeby wskazane przez lokalną społeczność podczas spotkań konsultacyjnych. Stąd wdrażanie przez nich samych, daje gwarancję prawidłowej realizacji LSR, w wyniku czego wpłynie to na wzrost i rozwój atrakcyjności obszaru. Poprzez ogłaszanie naborów wniosków i ocenę operacji pod względem przyjętych kryteriów wyboru, mamy gwarancję realizacji tych przedsięwzięć, które są odpowiedzią na potrzeby społeczności. Dodatkowo realizacja celów poprzez Projekty grantowe oraz Projekty realizowane w partnerstwie, poprzez współpracę i współzależność osób, partnerów czy zasobów, wykorzystując wiedzę, umiejętności i doświadczenie do realizacji zaplanowanych celów, przedsięwzięć i projektów, przyniosą w przyszłości oczekiwane rezultaty zaplanowane w LSR.

ROZDZIAŁ VI - CELE I WSKAŹNIKI

Wnioski z analizy potrzeb i potencjału obszaru w zintegrowany sposób posłużyły mieszkańcom do określenia wizji rozwoju oraz strategicznych celów rozwojowych obszaru działania Stowarzyszenia „Dolina Wełny” na lata 2023-2027.

Określone zostały cele szczegółowe LSR oraz wskazano planowane przedsięwzięcia służące osiągnięciu poszczególnych celów, w ramach których będą realizowane operacje.

Rozdział ten porządkuje wyniki prac społeczności lokalnej oraz Stowarzyszenia „Dolina Wełny” i prezentuje strukturę założeń do rozwoju obszaru objętego LSR.

Zgodnie z uzasadnieniem podejmowanych działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich zawartym w PROW, działania LEADER realizować będzie wypracowane lokalnie strategie rozwoju (LSR), dostosowane do sytuacji i potrzeb danego obszaru. LEADER ukierunkowany został na cele związane z przeciwdziałaniem ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, w związku z czym istotne w ramach LSR jest wsparcie zakładania i rozwijania działalności gospodarczej, w tym przez podmioty ekonomii społecznej (jako uzupełnienie wsparcia EFS+), któremu towarzyszyć będą szkolenia i doradztwo dostosowane do potrzeb indywidualnych. Wsparcie będzie przyczyniało się do zmniejszenia liczby osób zagrożonych i wykluczonych społecznie, zwiększając im szanse na zatrudnienie i integrację ze środowiskiem dzięki rozwojowi sektora ekonomii społecznej.

PROW stanowi także wkład w realizację celów przekrojowych w zakresie: zrównoważonych metod gospodarowania, przyjaznym klimatowi i środowisku (ochrona wód, gleby i powietrza oraz dbanie o bioróżnorodność), produkcji i wykorzystania energii odnawialnej, różnorodności gospodarczej, w tym biogospodarki, zwiększenia aktywności zawodowej i społecznej mieszkańców obszarów wiejskich, szczególnie osób z grup wykluczonych, upowszechniania i wdrażania rozwiązań naukowych i innowacyjnych, w tym cyfrowych, usuwających bariery rozwojowe wsi i rolnictwa.

Środowisko i klimat, to dwa silnie powiązane ze sobą cele przekrojowe polityki rozwoju obszarów wiejskich. Działania i poddziałania zaprogramowane pod tymi priorytetami, mają przełożenie na realizację zarówno celów środowiskowych, jak i klimatycznych. W przypadku LEADER, społeczności lokalne są w najwyższym stopniu zainteresowane zrównoważonym rozwojem i przeciwdziałaniem pogarszaniu stanu środowiska, którego jakość w sposób istotny wpływa na warunki życia i potencjał rozwoju danego obszaru. Ponadto, w ramach działalności szkoleniowej,

będą mogły być realizowane operacje z zakresu podnoszenia świadomości czy promowania postaw prośrodowiskowych i proklimatycznych. Wzmocnieniu tego efektu służyć będzie zastosowanie, w ramach niektórych działań, kryteriów wyboru premiujących operacje uwzględniające (poprzez swój zakres) aspekty środowiskowo-klimatyczne. W przypadku niniejszej LSR, ma to odzwierciedlenie w niektórych dopuszczonych do realizacji typach operacji, a także w kryteriach wyboru operacji, gdzie dodatkowe punkty przydziela się za to, że operacja obejmuje działania na rzecz ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatycznym, w tym obejmuje działania na rzecz odnawialnych źródeł energii.

Jeśli chodzi natomiast o innowacyjność, podejście LEADER w ramach PROW, pozostawia szerokie możliwości, co do sposobu ukształtowania LSR, w tym pozwala na dostosowanie podejścia do warunków lokalnych, a jednocześnie sprzyja całościowo innowacyjnemu podejściu do problematyki rozwoju lokalnego. Beneficjenci mogą realizować operacje niezdefiniowane odgórnie, lecz wykorzystujące pomysły ściśle powiązane ze specyfiką danego obszaru. Promowanie rozwiązań innowacyjnych, może mieć również miejsce w trakcie szkoleń realizowanych w ramach LEADER. W przypadku niniejszej LSR, innowacyjność ma odzwierciedlenie w kryteriach wyboru operacji, gdzie dodatkowe punkty przydziela się za innowacyjny charakter projektu. Niektóre narzędzia konsultacyjne, stosowane w procesie dialogu prowadzonego ze społecznością lokalną podczas tworzenia LSR, należy również uznać za innowacyjne (np. zastosowanie „arkusza pomysłu”).

Innowacyjność jest jednym z elementów postrzeganym w LSR, jako zasadniczy czynnik rozwojowy obszaru. **Innowacyjność** rozumiana jako zmiana miejsca na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. W pozostałych przypadkach, może to być innowacyjne zastosowanie partnerstwa międzysektorowego, służącego realizacji celów, niekonwencjonalne wykorzystanie lokalnych zasobów, zastosowanie nowych metod szkoleniowych i nauczania, a także nowatorskie podejście do potrzeb i problemów odnoszących się do grupy osób w niekorzystnej sytuacji, określonych w LSR. W każdym przypadku udowodnienie innowacyjności jest obowiązkiem wnioskodawcy i ma wynikać z opisu wniosku. Wyróżnić możemy następujące stopnie oryginalności:

- a) kreatywne – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji,
- b) imitujące – wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji, dotyczącego nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych,
- c) pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR, są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości.

VI.1. Opis celów i przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach LSR

Istotnym wyzwaniem dla obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”, jest zapewnienie dostępności do odpowiedniej jakości edukacji. W ramach realizacji LSR, szczególną uwagę zwraca się na edukację poza wymaganym programem, w kierunku kształcenia kompetencji kluczowych, a także rozwijania zdolności, mogących mieć istotne znaczenie dla dalszego, łatwiejszego odnalezienia się na rynku pracy.

Ważnym aspektem w obszarze wsparcia społeczności jest praca na rzecz wzmocnienia potencjału organizacji pozarządowych, a także kształcenia lokalnych liderów, którzy stanowią istotny element rozwoju lokalnych społeczności. Oprócz działań animacyjnych, zwiększających zaangażowanie i chęć w podjęciu aktywnej pracy na rzecz włączenia społecznego, będą podejmowane również działania przyczyniające do podniesienia atrakcyjności i mobilności na rynku pracy.

Na rzecz społeczności lokalnej podejmowane będą działania w celu zadbania o ich aktywne uczestniczenie w życiu społecznym, zwiększenie poczucia tożsamości mieszkańców w obszarze LGD, a także szeroko pojętą poprawę jakości ich życia na danym terenie.

Wszystkie działania, ujęte w przedsięwzięciach w danym celu szczegółowym, skierowane będą w szczególności do osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji, określonej w LSR. W trakcie wyboru operacji premiowane zostaną projekty, które dedykowane będą do zdiagnozowanych grup.

CEL SZCZEGÓŁOWY 1.0:

INTEGRACJA, EDUKACJA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW OBSZARU STOWARZYSZENIA „DOLINA WEŁNY”

Potwierdzona w analizie potrzeb i potencjału obszaru grupa osób w niekorzystnej sytuacji, w przekonaniu uczestników konsultacji i danych pozyskanych z ankiet, to przede wszystkim osoby poszukujące pracy, kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie, a także osoby będące w szczególnej sytuacji tj.: osoby młode i osoby starsze. Wyzwania, jakie stoją przed Lokalną Grupą Działania, wynikają z szeregu zidentyfikowanych problemów tych grup. Dotyczą zarówno potrzeby wsparcia bezpośredniego, jak i podjęcia działań podmiotów, których aktywne współdziałania umożliwi łatwiejszy dostęp do usług, potrzebnych tym grupom i ich otoczeniu.

Wśród wielu problemów społecznych widoczna jest mała aktywność zawodowa, dlatego konieczne jest wzmocnienie istniejących przedsiębiorców, a także inicjowanie powstania nowych miejsc pracy. Podczas konsultacji, podkreślano także potrzebę organizacji dodatkowych zajęć dla dzieci, zapewnienie konieczności odpowiedniej jakości kształcenia osób młodych i osób starszych.

Z przeprowadzonych konsultacji wynika jednoznacznie również potrzeba wsparcia społeczności lokalnej, zamieszkującej obszar LSR, w zakresie większej aktywizacji i uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym. Szczególnie dotyczy to grup, które często znajdują się na marginesie aktywności i uczestniczenia w społeczności. Są to osoby młode, a także osoby starsze, w tym kobiety, osoby biernie zawodowo oraz osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie. W celu niwelowania powyższych problemów osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji, zaplanowano przedsięwzięcia zapobiegające problemom społecznym zdefiniowanym na obszarze LSR.

Wskaźniki rezultatu w odpowiedzi na realizację CELU SZCZEGÓŁOWEGO 1.0

- PLDCR02: Liczba osób, które w wyniku realizacji wsparcia z zakresu outplacementu/poprawy środowiska pracy podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie,
- PLFCR01: Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu,
- WLWK-EECR03: Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu,
- FEW4I-R1: Liczba gmin, które zostały objęte inicjatywą w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego,
- PLHILCR01: Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu.

Typy przedsięwzięć w ramach CELU SZCZEGÓŁOWEGO 1.0

Przedsięwzięcie 1.1 Wsparcie zatrudnienia;

Realizacja przedsięwzięcia wynika z zdiagnozowanych problemów podczas przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych oraz ankiet, w których wskazywano na bezrobocie, szczególnie wśród ludzi młodych i starszych oraz kobiet. Niewystarczająca ilość miejsc pracy, niska przedsiębiorczość, brak wsparcia przedsiębiorczości, w tym niewystarczający rozwój ofert specjalistycznych, wykształcenie i kwalifikacje niedostosowane do potrzeb rynku pracy – to wskazywane mankamenty obszaru.

Przedsięwzięcie 1.2 *Wsparcie dla szkół i placówek oświaty;*

Uczestnicy prowadzonych konsultacji zgodnie stwierdzili konieczność rozszerzenia oferty edukacyjnej w szkołach kształcenia ogólnego, ze względu na potrzebę zwiększenia wśród dzieci kompetencji, niezbędnych na rynku pracy, co jest zgodne z ogólnym wsparciem na rzecz podnoszenia kompetencji wśród osób młodych. Należy przełamać bierność wśród osób młodych, poprzez atrakcyjne formy zagospodarowania czasu w szkołach w systemie zajęć edukacyjnych ponadprogramowych, uwzględniając atrakcyjne formy pracy z uczniem.

Przedsięwzięcie 1.4 *Wsparcie senioralne;*

Wsparcie osób starszych w zakresie edukacji dorosłych mieszkańców społeczności lokalnej, to kolejna grupa osób wskazywana podczas konsultacji, która znajduje się w niekorzystnej sytuacji zawodowej. W ramach przedsięwzięcia podjęte zostaną działania na rzecz aktywności edukacyjnej i włączenia osób dorosłych oraz działania promujące na rzecz społeczności lokalnej.

Przedsięwzięcie 1.5 *Promowanie aktywności i integracji społecznej, w tym osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji;*

Podczas konsultacji społecznych wskazywano na niską aktywność społeczną, niewystarczającą liczbę prowadzonych działań o charakterze środowiskowym np. świetlice środowiskowe, kluby młodzieżowe, na niewystarczającą ofertę kulturalną, sportową, rekreacyjną i edukacyjną, w tym zbyt małą ilość środków przeznaczonych na aktywizację i integrację mieszkańców. Wskazywano, iż jest niewystarczająca ilość instytucjonalnego wsparcia organizacji pozarządowych, wskazywano na niewystarczającą liczbę i aktywność podmiotów sektora pozarządowego, zbyt niski poziom współpracy międzysektorowej i dialogu społecznego, zbyt niską świadomość ekologiczną, w tym zbyt niski poziom wykorzystania zasobów przyrodniczych i turystycznych.

CEL SZCZEGÓŁOWY 2.0:

WSPIERANIE INFRASTRUKTURY KULTURALNEJ, TURYSTYCZNEJ, SPOŁECZNEJ WRAZ Z POPRAWĄ BEZPIECZEŃSTWA MIESZKAŃCÓW OBSZARU STOWARZYSZENIA „DOLINA WEŁNY”

Mieszkańcy zauważają pogłębiające się dysproporcje w rozwoju obszarów wiejskich i podmiejskich oraz miejskich. W związku z tym, deklarują potrzebę większego i bardziej powszechnego dostępu do infrastruktury kulturalnej i usług świadczonych przez istniejące obiekty. Uczestnicy konsultacji przyznają, iż słabo wykorzystany jest potencjał świetlic wiejskich oraz obiektów kulturalnych, przy jednoczesnej niewystarczająco powszechnej infrastrukturze rekreacyjnej i słabo zagospodarowanym potencjale przyrodniczym obszaru. W wielu miejscowościach przestrzeń publiczna jest zaniedbana oraz niezagospodarowana. Te wskazane przez uczestników konsultacji obszary problemowe, uzasadniają potrzebę równomiernego rozwoju obszaru LGD, aby zdecydowanie poprawić jakość życia mieszkańców, przyczynić się do wzrostu aktywności społecznej i obywatelskiej w życiu społecznym, kulturalnym i gospodarczym obszarze.

Podczas spotkań podkreślano problem niskiej aktywności społecznej, w tym w szczególności towarzyszący temu zanik więzi społecznych, wspólnego spędzania czasu, a także niedostateczną ofertę kulturalną, edukacyjną i sportowo-rekreacyjną. Pomimo wielu zmian, w zakresie rozwoju infrastruktury sportowej, rekreacyjnej czy świetlic, na terenach wiejskich wciąż brakuje ogólnodostępnych i atrakcyjnych dla mieszkańców propozycji zagospodarowania wolnego czasu, w szczególności osób młodych oraz osób starszych. Obie te grupy, wskazane zostały jako te znajdujące się w trudniejszej sytuacji.

W odpowiedzi na powyższe problemy, planuje się wspieranie inicjatyw na rzecz zaangażowania społecznego w działania lokalne, w tym w szczególności w życie grup nieformalnych oraz organizacji pozarządowych. Na obszarze zaobserwowano potencjał lokalnych liderów, seniorów, emerytów i kobiet wiejskich, w społeczności lokalnej wyraźnie budzi się chęć do uczestniczenia w życiu społecznym, publicznym oraz inicjatywach na rzecz aktywności.

Elementem uzupełniającym do działań infrastrukturalnych, będą wszelkie działania o charakterze miękkim, zwłaszcza wydarzenia o charakterze edukacyjnym, aktywizującym, integrującym i kulturalnym.

Wskaźniki rezultatu w odpowiedzi na realizację CELU SZCZEGÓŁOWEGO 2.0

- RCR077: Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem,
- FEW5.2-R1: Ludność korzystająca z miejsc aktywizacji społecznej,
- LGD: Ludność korzystająca z obszarów objętych wsparciem w zakresie poprawy funkcjonalności.

Typy przedsięwzięć w ramach CELU SZCZEGÓŁOWEGO 2.0

Przedsięwzięcie 2.1 *Wsparcie infrastruktury kultury i turystyki;*

Podczas konsultacji społecznych, wskazywano na niewystarczającą ilość ścieżek rowerowych, chodników, słabo rozwiniętą infrastrukturę turystyczną, niewystarczającą ilość obiektów pełniących funkcje turystyczne i rekreacyjne. Obszar obfituje w walory historyczne i środowiskowe, bogate dziedzictwo jest chlubą mieszkańców obszaru objętego LSR, stąd inicjatywy podejmowane w zakresie turystyki, kultury i dziedzictwa kulturowego.

Przedsięwzięcie 2.2 *Wsparcie infrastruktury społecznej;*

Mieszkańcy zwracali szczególną uwagę na brak stosownych środków na aktywną działalność na obszarze LGD oraz niewystarczające zaangażowanie się społeczności w rozwój lokalny. Zdaniem lokalnej społeczności, zaangażowanie w działalność społeczną jest zbyt niskie, a w przypadku istniejących i działających organizacji, brak jest szerszej współpracy między nimi.

Przedsięwzięcie 2.3 *Poprawa funkcjonalności oraz bezpieczeństwa obszaru, w celu wsparcia oferty kulturalnej i społecznej;*

Na obszarze LGD istnieją obszary i budynki, których stan uniemożliwia ich wykorzystanie na cele społeczne czy kulturalne. Jednocześnie jakość życia, nasilające się problemy społeczne wynikają w dużej mierze z braku oferty kulturalnej, rekreacyjnej, niedostatecznej funkcjonalności przestrzeni publicznej, jak i niskiej estetyki miejscowości. Koniecznym jest zatem przywrócenie lokalnej społeczności terenów i obiektów znajdujących się w przestrzeni publicznej, poprzez poprawę ich bezpieczeństwa i estetyki.

CEL SZCZEGÓŁOWY 3.0:

POPRAWA DOSTĘPNOŚCI DO USŁUG, Z ELEMENTAMI INNOWACYJNYMI

Zgodnie z zaobserwowanymi sytuacjami, a także wskazaniem podczas konsultacji, dużym problemem społecznym jest mała aktywność zawodowa i rosnące ubóstwo, zwłaszcza wśród osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji, opisanej w *Rozdziale IV Analiza potrzeb i potencjału LSR*. Słabo rozwinięte branże, niskie wykorzystanie potencjału i lokalnych zasobów, stwarza ogromną barierę dla rozwoju obszaru, a także poprawy sytuacji i warunków życia mieszkańców. Konieczne zatem jest wzmocnienie istniejących przedsiębiorców, a także inicjowanie powstawania nowych miejsc pracy, co daje gwarancję rozwoju gospodarczego. Ważnym aspektem jest w tym przypadku identyfikacja lokalnych zasobów, potencjału obszaru, które mogą stanowić istotny czynnik do rozwoju przedsiębiorczości. Wszelkie podejmowane działania w tym obszarze, będą skoncentrowane w szczególności na osobach znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy.

Realizowane będą operacje z zakresu wsparcia dostępności usług. Dany typ operacji, odpowiada na zgłaszane podczas konsultacji potrzeby zwiększenia dostępności do oferty kulturalnej, rekreacyjnej i turystycznej na obszarze objętym LSR. Poprawa bezpieczeństwa oraz atrakcyjności życia na obszarze, posłuży społeczności lokalnej minimalizując poruszane podczas konsultacji problemy społeczne. Rozwijana infrastruktura publiczna i społeczna, posłuży mieszkańcom, a dodatkowo przyczyni się do wzrostu aktywności w uczestniczeniu w życiu społecznym i kulturowym.

Biorąc pod uwagę, że budżet LSR kierowany jest na wsparcie poprawy dostępności do usług, postanowiono dodatkowo realizować operacje z zakresu rozwiązań innowacyjnych. Uważamy, że właśnie te projekty mogą wnieść

duży wkład w rozwój obszaru LGD, poprzez pierwiastek innowacyjny w ich inwestycjach, dofinansowanych w ramach inicjatywy LEADER (RLKS).

Wskaźniki rezultatu w odpowiedzi na realizację CELU SZCZEGÓŁOWEGO 3.0

- R37: Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR,
- R41: Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług infrastruktury dzięki wsparciu z WPR.

Typy przedsięwzięć w ramach CELU SZCZEGÓŁOWEGO 3.0

Przedsięwzięcie 3.1	<i>Rozwój przedsiębiorczości w zakresie gospodarki budowlanej i okołobudowlanej oraz gospodarki wolnego czasu, celem wsparcia miejsc pracy i przedsiębiorczości (START DG);</i>
Przedsięwzięcie 3.1	<i>Rozwój przedsiębiorczości w zakresie gospodarki budowlanej i okołobudowlanej oraz gospodarki wolnego czasu, celem wsparcia miejsc pracy i przedsiębiorczości (ROZWÓJ DG);</i>

Ze względu na występujący potencjał na obszarze, gdzie budownictwo utrzymuje stałą tendencję wzrostową, zdaniem mieszkańców branża budowlana i okołobudowlana jest dziedziną gospodarczą, która powinna być wspierana i rozwijana. Usługi w ramach tej dziedziny gospodarczej wpłyną na rozwój obszaru i powstawanie nowych miejsc służących społeczności lokalnej. Dzięki temu, generowane będą miejsca pracy w branży budowlanej, jak i w innych sektorach. Dodatkowo przewiduje się wsparcie gospodarki w zakresie czasu wolnego, gdzie mieszkańcy będą mogli korzystać z oferowanych przez podmioty gospodarcze różnych usług. Zagospodarowanie czasu wolnego przez społeczność lokalną, to jedna z poruszanych podczas konsultacji problemów dotyczących obszaru, stąd planuje się wsparcie w tym zakresie w celu poprawy oferowanych usług.

Przedsięwzięcie 3.2 Wsparcie inicjatyw służących poprawie dostępu do usług lokalnych społeczności;

Wskazywane podczas konsultacji społecznych, wynikające z wypełnionych ankiet oraz przedłożonych arkuszy pomysłów braki na obszarze elementów służących poprawie bezpieczeństwa, niewystarczająca liczba miejsc służących społeczności lokalnej w celu spotkań, integracji i spędzania czasu wolnego.

Przedsięwzięcie 3.3 Wsparcie małej infrastruktury publicznej;

Niedostatecznie wykorzystany potencjał turystyczny obszaru i niewystarczająca infrastruktura turystyczna, rekreacyjna, sportowa oraz publiczna, to poruszane podczas spotkań konsultacyjnych problemy mieszkańców.

CEL SZCZEGÓŁOWY 4.0:

WSPARCIE DZIAŁAŃ NA RZECZ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ Z ELEMENTAMI INNOWACYJNYMI, W TYM OSÓB MŁODYCH, OSÓB STARSZYCH ORAZ GRUPY OSÓB W NIEKORZYSTNEJ SYTUACJI

Niewystarczające i nieskuteczne działania aktywizujące osoby wykluczone, narastające problemy społeczne, uzależnienie od pomocy społecznej, niedostosowanie budynków do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, to problemy zdiagnozowane podczas spotkań konsultacyjnych, które w ramach powyższego celu będą rozwiązywane. Biorąc pod uwagę, że budżet LSR kierowany jest na wsparcie działań społecznych, postanowiono dodatkowo realizować operacje z zakresu rozwiązań innowacyjnych, poprzez zastosowanie nowych metod szkoleniowych i nauczania, a także nowatorskie podejście do potrzeb i problemów odnoszących się do osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji.

Wskaźniki rezultatu w odpowiedzi na realizację CELU SZCZEGÓŁOWEGO 4.0

- R42: Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wsparciem projektami włączenia społecznego,
- R1: Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami.

Typy przedsięwzięć w ramach CELU SZCZEGÓŁOWEGO 4.0

Przedsięwzięcie 4.2 *Wsparcie działań na rzecz osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji;*

Narastające problemy społeczne, uzależnienie od pomocy społecznej, niewystarczające i nieskuteczne działania aktywizujące osoby wykluczone, bezrobocie, niski poziom dochodów, niedostateczna ilość działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, brak wsparcia kobiet, brak zaangażowania osób młodych oraz osób starszych, mała aktywność ludności, to problemy zdiagnozowane w analizie potrzeb i potencjale obszaru.

Przedsięwzięcie 4.3 *Inicjatywy partnerskie;*

Partnerstwo mające na celu angażowanie lokalnych liderów do podejmowania i organizowania inicjatyw, pomysłów o charakterze społecznym, kulturalnym oraz zawodowym, co jest odpowiedzią na poruszany podczas spotkań konsultacyjnych brak współpracy i zaangażowania społeczności lokalnej.

VI.2. Cele z podziałem na źródła finansowania

W związku z realizacją Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, cele w niej ujęte finansowane będą z trzech różnych źródeł: **Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+)**, **Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR)** oraz **Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)**. Poniżej przedstawiona Tabela dotyczy źródeł finansowania celów.

Tabela 8. Źródła finansowania celów

CEL SZCZEGÓŁOWY LSR:	PRZEDSIĘWZIĘCIE:	ŹRÓDŁO FINANSOWANIA:
1.0 Integracja, edukacja i aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”	<i>1.1 Wsparcie zatrudnienia</i>	EFS+
	<i>1.2 Wsparcie szkół i placówek oświaty</i>	
	<i>1.4 Wsparcie senioralne</i>	
	<i>1.5 Promowanie aktywności i integracji społecznej, w tym osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji</i>	
2.0 Wspieranie infrastruktury kulturalnej, turystycznej i społecznej wraz z poprawą bezpieczeństwa mieszkańców obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”	<i>2.1 Wsparcie infrastruktury kultury i turystyki</i>	EFRR
	<i>2.2 Wsparcie infrastruktury społecznej</i>	
	<i>2.3 Poprawa funkcjonalności i bezpieczeństwa obszaru</i>	

3.0 Poprawa dostępności do usług z elementami innowacyjnymi	3.1 <i>Rozwój przedsiębiorczości w zakresie gospodarki budowlanej i okołobudowlanej oraz gospodarki wolnego czasu (START DG)</i>	EFROW
	3.1 <i>Rozwój przedsiębiorczości w zakresie gospodarki budowlanej i okołobudowlanej oraz gospodarki wolnego czasu (ROZWÓJ DG)</i>	
	3.2 <i>Wsparcie inicjatyw służących poprawie dostępu do usług dla lokalnych społeczności</i>	
	3.3 <i>Wsparcie małej infrastruktury publicznej</i>	
4.0 Wsparcie działań na rzecz społeczności lokalnej z elementami innowacyjnymi, w tym osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji	4.2 <i>Wsparcie działań na rzecz osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji</i>	EFROW
	4.3 <i>Inicjatywy partnerskie</i>	

VI.3. Opis przedsięwzięć i sposób ich realizacji wraz z uzasadnieniem

Pełna specyfikacja przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach niniejszej LSR znajduje się poniżej. Uzasadnieniem do realizacji wszystkich przedsięwzięć są następujące czynniki:

- formy realizacji przedsięwzięć oraz zakres tematyczny operacji – wynikają z problemów i potrzeb określonych na poziomie konsultacji społecznych, co następnie zostało określone w analizie potrzeb i potencjału obszaru,
- odbiorcy pomocy – zostali zidentyfikowani podczas konsultacji społecznych, a także wytypowani ze względu na potrzeby lokalne, możliwość realizacji określonych typów operacji wynikają ze statutowych celów lub podmiotowej odpowiedzialności za rozwój lokalny, a także potencjał wewnętrzny podmiotów, który pozwala im na zrealizowanie określonych działań,
- wysokość wsparcia – przewidziana dla poszczególnych przedsięwzięć wynika z potrzeb, jak i z doświadczeń płynących z realizowanych operacji o podobnym charakterze, a także ze zdolności organizacyjnych oraz doświadczenia jakie posiadają poszczególni odbiorcy pomocy.

Przedsięwzięcie 1.1 Wsparcie zatrudnienia

Przyczyni się do realizacji **celu szczegółowego 1.0: Integracja, edukacja i aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”**.

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą mogły być operacje polegające na: utrzymaniu osób starszych w zatrudnieniu, wykorzystaniu ich potencjału kompetencyjnego, dostosowaniu warunków pracy do ich potrzeb; podnoszeniu kompetencji, przekwalifikowaniu starszych pracowników niezbędnych do sprostowania zachodzącym zmianom gospodarczym; wspieraniu rozwoju alternatywnych sposobów świadczenia pracy takich jak: praca zdalna, wprowadzenia elastycznych form zatrudnienia, zadaniowego czasu pracy; wspieraniu wykorzystania nowych narzędzi kadrowych, szkoleń i organizacji pracy oraz form zarządzania odpowiadających na aktualne potrzeby, pozwalających wykorzystać zasoby kadrowe; wprowadzaniu rozwiązań usprawniających wdrażanie i egzekwowanie przepisów BHP; realizacji projektów promujących systemowe rozwiązania wśród pracodawców wspierające równe traktowanie i niedyskryminację, jak również wspieranie dobrych warunków pracy, szkolenie personelu w zakresie profilaktyki wypalenia zawodowego i chorób zawodowych; eliminowaniu czynników zagrażających zdrowiu w miejscu pracy.

Przedsięwzięcie obejmuje wszelkie działania wspierające pracowników, w tym między innymi zakupu wyposażenia, urządzeń, maszyn, sprzętu, a także wszelkie działania szkoleniowe służące podnoszeniu kompetencji osób z obszaru LGD.

Przedsięwzięcie 1.2 *Wsparcie dla szkół i placówek oświaty*

Przyczyni się do realizacji **celu szczegółowego 1.0: Integracja, edukacja i aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”**.

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą mogły być operacje polegające na: wsparciu zajęć pozalekcyjnych służących rozwojowi kompetencji, umiejętności, uzdolnień, zainteresowań uczniów w tym m.in.: zgodnych z potrzebami rynku pracy, proinnowacyjnych, cyfrowych, pobudzających kreatywność.

W ramach przedsięwzięcia będą realizowane przede wszystkim działania rozwijające u uczniów kompetencje kluczowe i niezbędne na rynku pracy.

Przedsięwzięcie 1.4 *Wsparcie senioralne*

Przyczyni się do realizacji **celu szczegółowego 1.0: Integracja, edukacja i aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”**.

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą mogły być operacje polegające na: tworzeniu i działaniu uniwersytetów III wieku.

W ramach przedsięwzięcia będą realizowane przede wszystkim działania rozwijające kompetencje, wspierające instrumenty aktywnej integracji o charakterze społecznym, zawodowym i edukacyjnym.

Przedsięwzięcie 1.5 *Promowanie aktywności i integracji społecznej, w tym osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji*

Przyczyni się do realizacji **celu szczegółowego 1.0: Integracja, edukacja i aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”**.

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą mogły być operacje polegające na: wspieraniu/tworzeniu miejsc integracji społecznej, umożliwiające wspólne spędzanie czasu wolnego w przestrzeni publicznej, zachęcających mieszkańców do uczestnictwa w sąsiedzkich spotkaniach i wspólnym działaniu na rzecz ożywienia przestrzeni publicznej np. świetlic, klubów seniora; aktywizacji społeczności poprzez realizację projektów odpowiadających na bezpośrednie potrzeby mieszkańców.

Przedsięwzięcie będzie obejmować projekty inwestycyjne w ramach infrastruktury związanej z integracją społeczną oraz aktywizacją zawodową.

Przedsięwzięcie 2.1 *Wsparcie infrastruktury kultury i turystyki*

Przyczyni się do realizacji **celu szczegółowego 2.0: Wspieranie infrastruktury kulturalnej, turystycznej i społecznej wraz z poprawą bezpieczeństwa mieszkańców obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”**.

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą mogły być operacje polegające na: wspieraniu projektów dotyczących dziedzictwa kulturowego i infrastruktury kultury, w tym usług w dziedzinie kultury, np. organizacja wydarzeń kulturalnych dla mieszkańców obszaru LSR, promujących lokalną kreatywność, a także wspierających świadomość znaczenia dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi; działaniu o charakterze kulturowym, a także poprzez organizowanie społeczności lokalnej i animację społeczną; ochronie, rozwoju i promowaniu dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki, w oparciu o walory krajobrazowe i miejscowy potencjał turystyczny; realizacji projektów związanych z rozwojem infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej; budowie gminnych i ponadgminnych ścieżek pieszo-rowerowych (np. prowadzących do miejsc zabytkowych); budowie interaktywnych centrów turystyki.

Przedsięwzięcie obejmuje budowę, modernizację i wyposażenie obiektów i instytucji kultury (np. ośrodki kultury, świetlice, kluby wiejskie), organizację wydarzeń kulturalnych (szkolenia, warsztaty, eventy) wykorzystujących walory kulturowe obszaru oraz działania mające na celu ochronę środowiska i zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru LGD.

W ramach przedsięwzięcia przewiduje się również budowę infrastruktury turystycznej lub modernizację już istniejącej (np. siłownie zewnętrzne, place zabaw, oznakowanie szlaków turystycznych i infrastruktura towarzysząca).

Przedsięwzięcie 2.2 *Wspieranie infrastruktury społecznej*

Przyczyni się do realizacji **celu szczegółowego 2.0: *Wspieranie infrastruktury kulturalnej, turystycznej i społecznej wraz z poprawą bezpieczeństwa mieszkańców obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”.***

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą mogły być operacje polegające na: wsparciu lokalnej infrastruktury społecznej poprzez integrację społeczną, wsparcie środowiskowe, działania związane ze wsparciem osób starszych, działania zmierzające do przeciwdziałania wyludnianiu się wsi i zmniejszania różnic rozwojowych; wykorzystaniu infrastruktury (np. świetlic wiejskich) do działań związanych z edukacją, wolnym czasem, sportem i rekreacją; wzmocnieniu kapitału społecznego; działaniach wspierających rozwiązania z zakresu aktywnej integracji społeczno-zawodowej, realizowane w oparciu o formy wsparcia środowiskowego oraz instytucjonalizację usług publicznych.

Przedsięwzięcie jest kierowane na wsparcie instrumentów aktywnej integracji o charakterze społecznym, zawodowym, edukacyjnym i zdrowotnym.

Przedsięwzięcie 2.3 *Poprawa funkcjonalności oraz bezpieczeństwa obszaru, w celu wsparcia oferty kulturalnej i społecznej*

Przyczyni się do realizacji **celu szczegółowego 2.0: *Wspieranie infrastruktury kulturalnej, turystycznej i społecznej wraz z poprawą bezpieczeństwa mieszkańców obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”.***

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą mogły być operacje polegające na: poprawie funkcjonalności, bezpieczeństwa i estetyki lokalnej przestrzeni, w tym wprowadzenie „zielonej przestrzeni”; budowie infrastruktury związanej z edukacją, wolnym czasem, sportem i rekreacją; wsparciu usług lokalnych o charakterze publicznym.

W ramach przedsięwzięcia będą realizowane również projekty z zakresu uporządkowania i zagospodarowania przestrzeni publicznej, zwiększające bezpieczeństwo publiczne, obejmujące zagospodarowanie obiektów, terenów i przestrzeni w celu przywrócenia lub nadania im nowych funkcji kulturalnych, społecznych czy edukacyjnych, a także projekty mające na celu ulepszenie estetyki oraz nadanie walorów funkcjonalnych przestrzeni, jak również projekty służące udostępnianiu terenów dla mieszkańców.

Przedsięwzięcie 3.1 *Rozwój przedsiębiorczości w zakresie gospodarki budowlanej i okołobudowlanej oraz gospodarki wolnego czasu, celem wsparcia miejsc pracy i przedsiębiorczości (START DG)*

Przedsięwzięcie 3.1 *Rozwój przedsiębiorczości w zakresie gospodarki budowlanej i okołobudowlanej oraz gospodarki wolnego czasu, celem wsparcia miejsc pracy i przedsiębiorczości (ROZWÓJ DG)*

Przyczyni się do realizacji **celu szczegółowego 3.0: *Poprawa dostępności do usług, z elementami innowacyjnymi.***

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą mogły być operacje polegające na: tworzeniu nowych przedsiębiorstw bądź rozwijaniu już istniejących. Operacje te mają przyczynić się do rozwijania obszaru i tym samym tworzenia nowych miejsc pracy.

Przedsięwzięcie ma mieć zasadniczy wpływ na zmniejszenie bezrobocia, wykluczenia społecznego, w efekcie ma posłużyć poprawie jakości życia mieszkańców. Możliwość w ramach realizacji operacji, jak i atrakcyjne formy wsparcia w ramach przedsięwzięcia, przyczynić się mają do poprawy dostępu do usług, rozwoju gospodarki na obszarze objętym LSR oraz przyczynić się do wdrażania rozwiązań innowacyjnych.

Przedsięwzięcie 3.2 *Wsparcie inicjatyw służących poprawie dostępu do usług lokalnych społeczności*

Przyczyni się do realizacji **celu szczegółowego 3.0: Poprawa dostępności do usług, z elementami innowacyjnymi**.

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą mogły być operacje polegające na: wsparciu infrastruktury publicznej, powstawaniu nowej infrastruktury, wyposażaniu istniejących obiektów infrastruktury (np. świetlic wiejskich, boisk sportowych itp.), służących lokalnej społeczności.

Przedsięwzięcie 3.3 *Wsparcie małej infrastruktury publicznej*

Przyczyni się do realizacji **celu szczegółowego 3.0: Poprawa dostępności do usług, z elementami innowacyjnymi**.

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą mogły być operacje polegające na: wsparciu infrastruktury publicznej, powstawaniu nowej infrastruktury (np. infrastruktury oświaty, kultury, ochrony zdrowia, turystyki, kultury fizycznej, rekreacji) realizujące określone potrzeby społeczne, które z reguły są zmienne w czasie i rosnące jakościowo i ilościowo w miarę postępującego rozwoju gospodarczego.

Przedsięwzięcie 4.2 *Wsparcie działań na rzecz osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji*

Przyczyni się do realizacji **celu szczegółowego 4.0: Wsparcie działań na rzecz społeczności lokalnej z elementami innowacyjnymi, w tym osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji**.

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą mogły być operacje polegające na: zadaniach kierowanych do środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Wsparcie wykorzystuje instrumenty aktywnej integracji o charakterze społecznym, zawodowym, edukacyjnym i zdrowotnym.

Przedsięwzięcie 4.3 *Inicjatywy partnerskie*

Przyczyni się do realizacji **celu szczegółowego 4.0: Wsparcie działań na rzecz społeczności lokalnej z elementami innowacyjnymi, w tym osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji**.

W ramach przedsięwzięcia realizowane będą mogły być operacje polegające na: realizacji zadań w partnerstwie przez partnerów z obszaru jednej LSR, bądź realizacji kilku operacji realizowanych przez partnerów z obszarów wykraczających poza LSR.

VI.4. Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć

Pełna specyfikacja wskaźników przypisanych do przedsięwzięcia oraz celów szczegółowych w ramach niniejszej LSR znajduje się poniżej.

Uzasadnieniem do wyboru wskaźników są następujące czynniki/przesłanki:

- formy wskaźników pozwalają w sposób ścisły zmierzyć ilość poszczególnych typów operacji objętych przedsięwzięciami (produkt) oraz bezpośrednio efekty działań (rezultaty);
- jednostki pomiaru są powszechnie stosowane i łatwe w dokonywaniu obliczeń – nie ma możliwości sumowania różnych jednostek pomiaru, ponieważ konkretna jednostka przypisana jest do konkretnego wskaźnika (na każdym poziomie LSR);
- wskaźniki zliczają tylko jedną cechę – nie zastosowano wskaźników odnoszących się do dwóch lub więcej czynników podlegających obliczeniom (na każdym poziomie LSR);
- zastosowane wskaźniki nie powinny powodować problemów w monitorowaniu ich wartości – zarówno po stronie beneficjenta, jak i Biura gromadzącego dane monitoringowe (produkty i rezultaty zliczane na podstawie danych własnych LGD, ankiet monitorujących beneficjenta, danych z Instytucji Wdrażającej oraz innych dokumentacji właściwych dla typu operacji);

- zastosowano wskazane wskaźniki obowiązkowe dla programów, w ramach których, planowane jest finansowanie LSR – w każdej sytuacji, kiedy dane typy operacji mogą być monitorowane za pomocą wskaźników obowiązkowych (produkty i rezultaty);
- w całej LSR (na poziomie produktu i rezultatu) zastosowano statyczne typy wskaźników (typu „Liczba...”), ponieważ zastosowanie wskaźników dynamicznych (typu „Wzrost...”) dla wskaźników produktu zliczających co do zasady ilość zdarzeń objętych Przedsięwzięciami nie ma zastosowania, a w przypadku rezultatów zastosowanie wskaźników dynamicznych nie było możliwe;
- wskaźnikom przypisano łatwe do weryfikacji i pewne źródła danych, dzięki czemu ograniczono do minimum możliwość popełnienia błędów obliczeniowych na etapie monitorowania ich wartości.

Stany docelowe wskaźników zaplanowano w oparciu o:

- zastosowany podział budżetu LSR, oparty z kolei o potrzeby lokalne wynikające z analizy potrzeb obszaru i społeczności;
- realny poziom/prawdopodobieństwo wystąpienia operacji danego typu, oparty o dotychczasowe doświadczenia z terenu LGD (np. w odniesieniu do popularności działań „miękkich”, w tym wydarzeń, szkoleń itp.), w tym o doświadczenie płynące z poprzedniego okresu wdrażania (2014-2020);
- możliwy do przyjęcia harmonogram czasowy realizacji operacji, w szczególności istotny przy przedsięwzięciach infrastrukturalnych;
- ogólną zdolność LGD do zorganizowania określonej liczby naborów, w tym również w kontekście zdolności finansowej do realizacji naborów grantowych. Poziomy przejściowe wynikają z ogólnych ram realizacji LSR, w tym Planu Działania określającego okresy realizacji LSR. Osiągnięcie określonych wartości wskaźników w poszczególnych okresach realizacyjnych, wynika z ww. czynników i rozłożenia naborów wniosków w czasie. Poszczególne wartości docelowe wskaźników oraz udział tych wartości w okresach przejściowych, odzwierciedla Plan Działania.

Cele, przedsięwzięcia i przypisane im wskaźniki prezentują się następująco:

CEL SZCZEGÓŁOWY 1.0:

INTEGRACJA, EDUKACJA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW OBSZARU STOWARZYSZENIA „DOLINA WEŁNY”

Wskaźnik rezultatu:

- PLDCR02: Liczba osób, które w wyniku realizacji wsparcia z zakresu outplacementu/poprawy środowiska pracy podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie **(10)**
- PLFCR01: Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu **(30)**
- WLWK-EECR03: Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu **(10)**
- FEW4I-R1: Liczba gmin, które zostały objęte inicjatywą w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego **(3)**
- PLHILCR01: Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu **(24)**

Przedsięwzięcie 1.1 *Wsparcie zatrudnienia*

Wskaźnik produktu:

- PLDCO07: Liczba pracodawców objętych wsparciem dotyczącym poprawy środowiska pracy **(5)**

Przedsięwzięcie 1.2 *Wsparcie dla szkół i placówek oświaty*

Wskaźnik produktu:

- PLFCO03: Liczba uczniów szkół i placówek oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem **(500)**

Przedsięwzięcie 1.4 *Wsparcie senioralne*

Wskaźnik produktu:

- Liczba osób objętych wsparciem w ramach uniwersytetu III wieku **(50)**

Przedsięwzięcie 1.5 *Promowanie aktywności i integracji społecznej, w tym osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji*

Wskaźnik produktu:

- EECO01: Całkowita liczba osób objętych wsparciem **(300)**
- FEW4I-P1: Liczba inicjatyw w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego **(3)**

CEL SZCZEGÓŁOWY 2.0:

WSPIERANIE INFRASTRUKTURY KULTURALNEJ, TURYSTYCZNEJ, SPOŁECZNEJ WRAZ Z POPRAWĄ BEZPIECZEŃSTWA MIESZKAŃCÓW OBSZARU STOWARZYSZENIA „DOLINA WEŁNY”

Wskaźniki rezultatu :

- RCR077: Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem **(600)**
- FEW5.2-R1: Ludność korzystająca z miejsc aktywizacji społecznej **(600)**
- LGD: Ludność korzystająca z obszarów objętych wsparciem w zakresie poprawy funkcjonalności **(600)**

Przedsięwzięcie 2.1 *Wsparcie infrastruktury kultury i turystyki*

Wskaźnik produktu:

- RCO077: Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem **(2)**
- PLRO196: Liczba zrealizowanych wydarzeń kulturalnych **(2)**

Przedsięwzięcie 2.2 *Wsparcie infrastruktury społecznej*

Wskaźnik produktu:

- FEW5.2-P.2: Liczba wspartych miejsc aktywizacji społecznej **(1)**

Przedsięwzięcie 2.3 *Poprawa funkcjonalności oraz bezpieczeństwa obszaru, w celu wsparcia oferty kulturalnej i społecznej;*

Wskaźnik produktu:

- LGD: Liczba wspartych miejsc w zakresie poprawy funkcjonalności obszaru **(1)**

CEL SZCZEGÓŁOWY 3.0:

POPRAWA DOSTĘPNOŚCI DO USŁUG, Z ELEMENTAMI INNOWACYJNYMI

Wskaźniki rezultatu:

- R.37: Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR **(11)**
- R.41: Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług infrastruktury dzięki wsparciu z WPR **(3 000)**
- R.41: Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług infrastruktury dzięki wsparciu z WPR **(6 000)**

Przedsięwzięcie 3.1 *Rozwój przedsiębiorczości w zakresie gospodarki budowlanej i okołobudowlanej oraz gospodarki wolnego czasu, celem wsparcia miejsc pracy i przedsiębiorczości (START DG)*

Przedsięwzięcie 3.1 *Rozwój przedsiębiorczości w zakresie gospodarki budowlanej i okołobudowlanej oraz gospodarki wolnego czasu, celem wsparcia miejsc pracy i przedsiębiorczości (ROZWÓJ DG)*

Wskaźnik produktu:

- Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem (11)
- Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje (11)

Przedsięwzięcie 3.2 *Wsparcie inicjatyw służących poprawie dostępu do usług lokalnych społeczności*

Wskaźnik produktu:

- Liczba wspartych inicjatyw (6)
- Liczba inicjatyw ukierunkowanych na innowacje (6)

Przedsięwzięcie 3.3 *Wsparcie małej infrastruktury publicznej*

Wskaźnik produktu:

- Liczba wspartej infrastruktury publicznej (9)
- Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje (9)

CEL SZCZEGÓŁOWY 4.0:

WSPARCIE DZIAŁAŃ NA RZECZ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ Z ELEMENTAMI INNOWACYJNYMI, W TYM OSÓB MŁODYCH, OSÓB STARSZYCH ORAZ GRUPY OSÓB W NIEKORZYSTNEJ SYTUACJI

Wskaźniki rezultatu:

- R.42: Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wsparciem projektami włączenia społecznego (300)
- R.1: Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami (300)

Przedsięwzięcie 4.2 *Wsparcie działań na rzecz grupy osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji*

Wskaźnik produktu:

- Liczba wspartych działań na rzecz osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji (5)

Przedsięwzięcie 4.3 *Inicjatywy partnerskie*

Wskaźnik produktu:

- Liczba zrealizowanych inicjatyw w partnerstwie (2)
- Liczba inicjatyw ukierunkowanych na innowacje (2)

ROZDZIAŁ VII – SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSOBU USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

Stowarzyszenie „Dolina Wełny” w ramach wdrażania LSR przewiduje realizację następujących typów operacji:

1. Operacje realizowane indywidualnie przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny, a następnie przedkładane do weryfikacji przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego;
2. Projekty Grantowe;
3. Operacje Własne LGD, których beneficjentem i realizatorem jest LGD;
4. Operacje partnerskie/Operacje realizowane w partnerstwie.

VII.1. Rozwiązania formalno-instytucjonalne

Rozwiązania formalno-instytucjonalne, dotyczące sposobu wyboru i oceny powyższych operacji oraz sposób ustanowienia kryteriów, określają następujące dokumenty: *Regulamin Rady Stowarzyszenia „Dolina Wełny”, Procedury wyboru i oceny operacji w ramach LSR, Procedury ustalania niebudzących wątpliwości interpretacyjnych kryteriów wyboru operacji, Procedury wyboru i oceny grantobiorców uwzględniających kryteria wyboru grantobiorców w ramach projektów grantowych, niebudzący wątpliwości interpretacyjnych szczegółowy opis wyjaśniający ich znaczenie oraz sposób oceny wraz z procedurą ustalania lub zmiany tych kryteriów.*

Założenia powyższych dokumentów, określone zostały przez Zespół Koordynujący pracę nad Strategią. Wykorzystano zarówno wyniki konsultacji społecznych, doświadczenia z poprzedniej perspektywy finansowej, jak również zapisy dokumentów nadrzędnych oraz wnioski i rekomendacje z ewaluacji wdrażania LSR w latach 2014-2020. Proces postępowania z konkursami, oceną i wyborem wniosków, można podzielić na następujące etapy:

- a) weryfikacja wstępna zgodności z Programem odbywać się będzie w biurze LGD;
- b) ocena zgodności z celami LSR, w ramach którego finansowana ma być dana operacja oraz wybór operacji w ramach lokalnych kryteriów wyboru i ustalenia kwoty wsparcia dokonywane będzie przez Radę Stowarzyszenia.

Całość obiegu dokumentacji i zasady kontaktu z Samorządem Województwa Wielkopolskiego, określają *Wytyczne programowe* opracowane przez MRiRW.

Każdy wnioskodawca będzie miał też prawo do wycofania złożonego wniosku oraz prawo do wniesienia protestu, bądź odwołania się od negatywnej oceny Rady.

W opracowanych *Procedurach* zastosowano rozwiązania gwarantujące spełnienie następujących celów i założeń:

- ◆ zachowanie w poszczególnych głosowaniach odpowiedniego parytetu,
- ◆ bezstronność członków Rady,
- ◆ jawność procesu wyboru poprzez udostępnianie procedur i protokołów z posiedzeń Rady do wiadomości publicznej,
- ◆ uwzględnienie sytuacji szczególnych, które mogą zaistnieć w procesie oceny i wyboru operacji, oraz określenie sposobu ich rozwiązania (np. przy równej ilości punktów),
- ◆ możliwość odwołania się wnioskodawców od niekorzystnej dla nich decyzji Rady,
- ◆ wybór najlepszych operacji, w największym stopniu uwzględniających potrzeby grup szczególnie istotnych i grup w niekorzystnej sytuacji, poprzez zastosowanie odpowiednich lokalnych kryteriów wyboru.

Procedury zawierają kluczowe cele i założenia oraz odnoszą się w szczególności do:

- * warunków ubiegania się wnioskodawców o wsparcie realizacji operacji, w tym do terminów poszczególnych czynności jakie należy wykonać w toku tego procesu oraz do niezbędnej dokumentacji;
- * sposobu oceny operacji, w tym do opisu tego procesu, jak i do narzędzi i sposobu samej oceny (informacja jak, przez kogo, kiedy oceniane są wnioski, jakimi kryteriami, jakie są minima punktowe oceny);
- * sposobu obiegu informacji i jej zakresów (w tym o ogłoszeniach naborów, o terminach poszczególnych czynności, o wynikach naborów, wynikach wyboru operacji, o możliwości składania odwołań/protestów, o konieczności dokonania uzupełnień i wiele innych);
- * dokumentów niezbędnych do przeprowadzenia procedur;

- * sposobów ustalania kryteriów oceny, a także sposobów zmiany tych kryteriów. Szczegóły zawierają poszczególne dokumenty *Procedury* obowiązujące podczas wdrażania LSR, udostępniane w biurze LGD oraz na stronie internetowej LGD.

VII.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

Lokalne kryteria wyboru, zostały opracowane przez Zespół Koordynujący prace nad Strategią na podstawie analizy potrzeb i potencjału obszaru, spotkań konsultacyjnych ze społecznością lokalną oraz badań ankietowych. W końcowym etapie, kryteria konsultowane były także ze społecznością lokalną bezpośrednio w biurze LGD, które prowadziło punkt konsultacyjny w określone dni i godziny. Lokalne kryteria wyboru podzielono na następujące rodzaje operacji.

1. Operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD:
 - a) operacje finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich,
 - b) operacje finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
 - c) operacje finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus;
2. Projekty Grantowe;
3. Operacje partnerskie/Operacje realizowane w partnerstwie.

Dokonano wyboru kryteriów, niezależnie od operacji i źródła jej finansowania, a także dodatkowych kryteriów szczegółowych, adekwatnych do rodzaju operacji, której dany kurs dotyczy.

Opracowane kryteria mają obiektywny, niedyskryminujący i przejrzysty charakter. Ponadto pozwalają na wybór operacji, który osiągną zaplanowane w LSR wskaźniki. Zgodność z kryteriami wyboru projektów, ustanowiono dla danego programu regionalnego w odniesieniu do danego typu projektu i właściwego funduszu (EFS+, EFRR, EFRROW). Projekty wybierane w ramach realizacji LSR, będą wybierane zgodnie z zasadami i warunkami obowiązującymi dla EFS+, EFRR oraz EFRROW, dodatkowo promowane będą projekty wpisujące się w inicjatywę **Nowy Europejski Bauhaus**. Podobnie jak sposób wyboru kryteriów, tak i ich zmian, dokonywane będzie w oparciu o konsultacje społeczne. Konieczność wprowadzania zmian może być spowodowana:

- 1) zmianą warunków społeczno-gospodarczych obszaru objętego LSR, a tym samym analizy potrzeb i potencjału obszaru, do której kryteria są adekwatne;
- 2) trudnościami w procesie wyboru, zgłoszonymi przez członków Rady lub Zarządu LGD (na podstawie obserwowanych trudności w procesie wyboru operacji).

Podstawowe kryteria dla operacji finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich:

1. Innowacyjność operacji,
2. Komplementarność operacji,
3. Wpływ operacji na poprawę ochrony środowiska naturalnego lub klimatu,
4. Projekt realizowany w partnerstwie,
5. Wykorzystanie lokalnych zasobów,
6. Wpływ operacji na grupę osób w niekorzystnej sytuacji,
7. Operacja dedykowana osobom młodym lub osobom starszym,
8. Miejsce realizacji planowanej operacji.

Kryteria dla operacji finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus:

1. Innowacyjność operacji,
2. Projekt realizowany w partnerstwie,
3. Wykorzystanie lokalnych zasobów,
4. Wpływ operacji na grupę osób w niekorzystnej sytuacji,

5. Operacja dedykowana osobom młodym lub osobom starszym,
6. Wnioskodawca posiada siedzibę/oddział (filię) na obszarze objętym LSR.

Kryteria dla operacji finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego:

1. Innowacyjność operacji,
2. Komplementarność operacji,
3. Wpływ operacji na poprawę ochrony środowiska naturalnego lub klimatu,
4. Projekt realizowany w partnerstwie,
5. Wykorzystanie lokalnych zasobów,
6. Wpływ operacji na grupę osób w niekorzystnej sytuacji,
7. Operacja dedykowana osobom młodym lub osobom starszym,
8. Operacja zgodna z inicjatywą Nowy Europejski Bauhaus,
9. Wnioskodawca posiada siedzibę/oddział (filię) na obszarze objętym LSR.

Kryteria dotyczące operacji grantowych przedstawiają się następująco:

1. Innowacyjność operacji,
2. Komplementarność operacji,
3. Wpływ operacji na poprawę ochrony środowiska naturalnego lub klimatu,
4. Projekt realizowany w partnerstwie,
5. Wykorzystanie lokalnych zasobów,
6. Wpływ operacji na grupę osób w niekorzystnej sytuacji,
7. Operacja dedykowana osobom młodym lub osobom starszym,
8. Miejsce realizacji planowanej operacji.

Kryteria dotyczące operacji partnerskich/operacji realizowanych w partnerstwie:

1. Innowacyjność operacji,
2. Komplementarność operacji,
3. Wpływ operacji na poprawę ochrony środowiska naturalnego lub klimatu,
4. Projekt realizowany w partnerstwie,
5. Wykorzystanie lokalnych zasobów,
6. Wpływ operacji na grupę osób w niekorzystnej sytuacji,
7. Operacja dedykowana osobom młodym lub osobom starszym,
8. Miejsce realizacji planowanej operacji,
9. Wkład własny.

VII.3. Innowacyjność i partnerstwo realizowanych operacji

Cele i przedsięwzięcia zapisane w LSR, wynikają ze zdefiniowanych potrzeb, jak również szans rozwojowych obszaru. Rozwój każdego obszaru odbywa się w warunkach określonej konkurencyjności ze strony innych obszarów, dlatego innowacyjne rozwiązania mogą stanowić rodzaj dodatkowej szansy dla rozwoju obszaru objętego LSR. Zakresy, opisy i główne założenia poszczególnych przedsięwzięć, zawarto w rozdziale VI „Cele i przedsięwzięcia”. Innowacyjność zaś została uwzględniona jako oddzielne kryterium oceny.

Dodatkowo też, zdecydowano wspierać rozwiązania innowacyjne w ramach Celów i przedsięwzięć LSR:

- **Cel 3.0: Poprawa dostępności do usług, z elementami innowacyjnymi:**
 - **Przedsięwzięcie 3.1** *Rozwój przedsiębiorczości w zakresie gospodarki budowlanej i okołobudowlanej oraz gospodarki wolnego czasu (START DG),*
 - **Przedsięwzięcie 3.1** *Rozwój przedsiębiorczości w zakresie gospodarki budowlanej i okołobudowlanej oraz gospodarki wolnego czasu (ROZWÓJ DG),*

- **Przedsięwzięcie 3.2** *Wsparcie inicjatyw służących poprawie dostępu do usług dla lokalnej społeczności,*
- **Przedsięwzięcie 3.3** *Wsparcie małej infrastruktury publicznej;*
- **Cel 4.0** *Wsparcie działań na rzecz społeczności lokalnej z elementami innowacyjnymi, w tym osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji:*
 - **Przedsięwzięcie 4.3** *Inicjatywy partnerskie.*

Pod pojęciem innowacyjność, LGD rozumie zastosowanie lub wprowadzenie nowych lub ulepszonych produktów, procesów (technologii), metod organizacji lub marketingu, poprzez praktyczne wykorzystanie lokalnych zasobów unikalnych i charakterystycznych na obszarze LGD: przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. Innowacyjne może być ich nietypowe, niestandardowe wykorzystanie oraz promocja. Kryterium innowacyjności jest oceniane na poziomie miejscowości, gminy członkowskiej LGD lub obszaru LGD. Dla operacji z zakresu przedsiębiorczości, innowacyjne może być wprowadzenie nowego produktu bądź usługi, procesu produkcji, metody marketingowej czy modelu organizacyjnego. W przypadku operacji inwestycyjnych, innowacyjne mogą być zastosowane rozwiązania architektoniczne, technologiczne, budowlane, a także zastosowanie niestandardowych rozwiązań proekologicznych. W pozostałych przypadkach, może to być innowacyjne zastosowanie partnerstwa międzysektorowego, służącego realizacji celów, niekonwencjonalne wykorzystanie lokalnych zasobów, zastosowanie nowych metod szkoleniowych i nauczania, a także nowatorskie podejście do potrzeb i problemów odnoszących się do grupy osób w niekorzystnej sytuacji, określonych w LSR. W każdym przypadku udowodnienie innowacyjności jest obowiązkiem wnioskodawcy i ma wynikać z opisu wniosku.

Również jako oddzielne kryterium oceny, zostały uwzględnione operacje realizowane w partnerstwie. W ramach tego kryterium, poprzez „projekty realizowane w partnerstwie” rozumie się operacje, które będą realizowane wspólnie przez określonych partnerów. Wskazanie partnerstwa nastąpi poprzez uzasadnienie zakresem planowanej operacji i potwierdzone Umową Partnerską bądź Deklaracją Partnerską, stanowiącą załącznik do wniosku o przyznanie pomocy.

Dodatkowo też, zdecydowano wspierać partnerstwo realizacji operacji w ramach Celów i przedsięwzięć LSR:

- **Cel 4.0** *Wsparcie działań na rzecz społeczności lokalnej z elementami innowacyjnymi, w tym osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji:*
 - **Przedsięwzięcie 4.3** *Inicjatywy partnerskie.*

VII.4. Realizacja operacji w ramach projektów grantowych, projektów własnych oraz operacji realizowanych w partnerstwie.

Projekt Grantowy to operacja, której beneficjentem jest LGD, składająca się z kilku bądź kilkunastu „grantów”, gdzie odbiorcami końcowymi są podmioty działające na obszarze objętym LSR. Odpowiedzialność finansową za realizację projektu grantowego ponosi LGD, w tym za wszystkie nieprawidłowości i naruszenia prawa. Ewentualne korekty nakładane są na LGD, jako beneficjenta (LGD posiada rozwiązania roszczeniowe wobec grantobiorców). LGD w umowach z grantobiorcami, ustanawia odpowiednie zabezpieczenie finansowe oraz odpowiednie zapisy umowne, gwarantujące poprawność realizacji grantu i ewentualne sankcje finansowe.

Projektem grantowym jest projekt, którego beneficjent udziela grantów na realizację zadań służących osiągnięciu celu tego projektu przez grantobiorców.

Grantobiorcą jest podmiot publiczny albo prywatny, inny niż beneficjent projektu grantowego, wybrany w drodze otwartego naboru, ogłoszonego przez beneficjenta projektu grantowego w ramach realizacji tegoż projektu. Grantobiorcą nie może być podmiot wykluczony z możliwości otrzymania dofinansowania. Grantem są środki finansowe, które beneficjent projektu grantowego powierzył grantobiorcy, na realizację zadania.

Operacje w ramach projektu grantowego będą realizowały cele, przedsięwzięcia oraz wskaźniki wskazane w Tabeli 10.

Tabela 10. Cele, przedsięwzięcia i wskaźniki projektów grantowych.

Cel szczegółowy LSR	Przedsięwzięcie	Wskaźnik produktu	Wskaźnik rezultatu	Źródło finansowania
3.0 Poprawa dostępności do usług, z elementami innowacyjnymi	3.2 <i>Wsparcie inicjatyw służących poprawie dostępu do usług lokalnych społeczności</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba wspartych inicjatyw • Liczba inicjatyw ukierunkowanych na innowacje 	<ul style="list-style-type: none"> • R.41: Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. 	EFROW
4.0 Wsparcie działań na rzecz społeczności lokalnej z elementami innowacyjnymi, w tym osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji	4.2 <i>Wsparcie działań na rzecz osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba wspartych działań na rzecz osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji 	<ul style="list-style-type: none"> • R.42: Promowanie włączenia społecznego: Liczba osób objętych wsparciem projektami włączenia społecznego. 	EFROW

LGD nie przewiduje realizację operacji własnych w ramach LSR, jednakże w przypadku zagrożenia braku osiągnięcia poszczególnych wskaźników, podejmie zadania wykonania operacji mających na celu realizację założonych wskaźników wynikających z poszczególnych Przedsięwzięć.

Ponadto LGD planuje realizację operacji w partnerstwie bądź projektów partnerskich, mających na celu zaspokojenie potrzeb określonych w analizie potrzeb, oraz korzyści w wyniku których nastąpi realizacja założonych celów w LSR.

Wysokość wsparcia na poszczególne przedsięwzięcia:

- Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich):
 - Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, pomoc przyznawana jest w formie dotacji w postaci ryczałtu – do wysokości 150 000,00 zł, gdzie intensywność wsparcia wynosi do 65%,
 - w pozostałych przypadkach wsparcie będzie miało formę dotacji w postaci refundacji kosztów kwalifikowalnych – do wysokości 500 000,00 zł, gdzie intensywność wsparcia wynosi:
 - do 65% kosztów kwalifikowalnych,
 - do 100% kosztów kwalifikowalnych na operacje obejmujące inwestycje nieprodukcyjne,
 - do 75% kosztów kwalifikowalnych w przypadku jednostek sektora finansów publicznych.
- Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027:

- dla operacji realizowanych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, pomoc jest przyznawana w wysokości 80% kosztów kwalifikowalnych + „%” ze środków budżetu państwa,
- dla operacji realizowanych w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, pomoc przyznawana jest w wysokości 80% kosztów kwalifikowalnych + „%” ze środków budżetu państwa.

ROZDZIAŁ VIII – PLAN DZIAŁANIA

Plan działania jest powiązany z matrycą logiczną LSR oraz celami i wskaźnikami, ponadto jest zgodny z zapisami Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 oraz zapisami dokumentu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027. W Planie Działania ujęto wskazane i określone w powyższych dokumentach wskaźniki oraz uzupełniono o wskaźniki własne.

Wartość osiągania wskaźników produktu i rezultatu, wskazano z podziałem na lata od 2024 do 2029 roku, a przedstawiony harmonogram w *Załączniku nr 1: Plan działania*, wskazuje na osiągnięcie poszczególnych wskaźników, co w konsekwencji przełoży się na osiągnięcie celów i przedsięwzięć.

Planuje się organizację naborów wniosków oraz realizację dwóch projektów partnerskich/operacji realizowanych w partnerstwie. Przez cały czas trwania naborów, w biurze LGD prowadzone będzie bezpłatne doradztwo oraz organizowane będą spotkania informacyjno-szkoleniowe dla beneficjentów, których tematyka i częstotliwość będzie dostosowana do potrzeb wnioskodawców. Intensyfikację działań aktywizacyjnych, jak i wysoki stopień realizacji wskaźników, zaplanowano w każdym roku, gdyż celem jest poinformowanie jak największej liczby beneficjentów, zapoznanie mieszkańców z działaniami WPR i FEW 2021-2027, a przede wszystkim zaangażowanie społeczności lokalnej do realizacji LSR. Doświadczenia z poprzedniego okresu programowania, wskazują na potrzebę szczegółowego informowania beneficjentów o realizacji działań, aby uniknąć sytuacji związanych z rezygnacją wnioskodawców z realizacji operacji. Założono, że realizacja przedsięwzięć potrwa najdłużej do końca 2029 roku.

Stale rosnące zainteresowanie potencjalnych wnioskodawców, poszczególnych źródeł finansowania do swoich potrzeb oraz dotychczasowe doświadczenie Stowarzyszenia w prowadzonych wcześniej naborach pokazują, iż zainteresowanie środkami finansowymi skierowanymi na obszary wiejskie jest wciąż wysokie. Wsparcia poszukują zarówno potencjalni, jak i obecni przedsiębiorcy, a także organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych, jak i mieszkańców obszaru. Duża aktywność wnioskodawców, połączona ze stałym wsparciem i doradztwem prowadzonym przez biuro LGD, gwarantuje powodzenie realizacji celów, przedsięwzięć oraz osiągnięcie wskaźników.

Wszystkie działania prowadzone przez Stowarzyszenie, będą mieć na celu systematyczną realizację założeń LSR: celów, przedsięwzięć oraz przyporządkowanych im wskaźników. Intensywność przeprowadzania naborów oraz wybór typu operacji będą ustalone w taki sposób, aby Stowarzyszenie uzyskiwało wymagane poziomy realizacji wskaźników.

Szczegółowy zakres Planu Działania zawiera:

- a) specyfikację celów i przedsięwzięć LSR oraz wskaźników produktu i rezultatu objętych tymi celami,
- b) określenie „kamieni milowych” osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu, czyli okresów realizacji LSR zgodnych z założeniami konkursu,
- c) określenie – dla każdego z „kamieni milowych” – wartości i jednostki osiąganych wskaźników produktu i rezultatu.

Zaprojektowany przez Stowarzyszenie „Dolina Wełny” *Plan Działania (Załącznik nr 1 do LSR)*, opracowany został na podstawie uwag i propozycji zgłaszanych podczas konsultacji społecznych, a także wyników ewaluacji dokonanej do realizacji poprzedniej LSR na lata 2014-2020.

Plan Działania, osiągnięcie wskaźników produktu dla poszczególnych celów szczegółowych i przedsięwzięć został przedstawiony w Załączniku nr 1 do LSR, zgodnie z obowiązującym wzorem.

ROZDZIAŁ IX – PLAN FINANSOWY LSR

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia „Dolina Wełny”, będzie finansowana w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 oraz w ramach Funduszy Europejskich dla Wielkopolski 2021-2027. Szczegółowy podział środków na poszczególne Fundusze, przedstawia *Budżet LSR* oraz *Plan wykorzystania budżetu LSR* – stanowiące załączniki do LSR. Wysokość kosztów związanych z Zarządzaniem LSR (m.in. wynagrodzenia pracowników, koszty związane z utrzymaniem biura) i animacją (animowanie, szkolenia, działania informacyjno-promocyjne i wspierające lokalnych liderów) oraz środków na realizację projektów partnerskich/operacji realizowanych w partnerstwie, określono zgodnie z przepisami unijnymi i krajowymi.

Budżet, jakim dysponuje LGD i jaki będzie przeznaczony na potrzeby wdrażania działań zaplanowanych w ramach LSR, został proporcjonalnie i adekwatnie rozdysponowany na poszczególne cele LSR. Rozdysponowanie kwot budżetu LSR na poszczególne cele, odbywało się podczas konsultacji społecznych przy określaniu celów, wskazywaniu głównych problemów i słabych stron do rozwiązania. Wyniki tych analiz pozwoliły podzielić dostępne limity środków w ramach poszczególnych typów działań na zaplanowane do osiągnięcia wskaźniki.

Stowarzyszenie „Dolina Wełny” dokonała podziału środków na poszczególne przedsięwzięcia. Środki te są adekwatne do poszczególnych zaplanowanych działań.

Tabela 11. Powiązania poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR.

Cele szczegółowe LSR	Budżet na realizację celu	Powiązanie budżetu z celem
<p>1.0 Integracja, edukacja i aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”</p>	<p>865 000,00 €</p>	<p>Cel 1.0: obejmuje najszerszy zakres inwestycji skierowany do mieszkańców w aspekcie gospodarczym (wsparcie zatrudnienia, poprawa warunków pracy oraz podnoszenie kompetencji), edukacyjnym (zwiększenie oferty edukacyjnej szkół poprzez dodatkowe zajęcia, wyposażenie placówek i wsparcie szkolnictwa zawodowego), społecznym (wsparcie osób starszych, miejsc integracji społecznej). Jest to obszar, który – według mieszkańców – wymagał podjęcia zintensyfikowanych działań, dlatego też na jego realizację przeznaczono cały budżet finansowy z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. Wysokość środków przewidzianych na realizację celu wynosi 23,43% ogólnego budżetu.</p>
<p>2.0 Wspieranie infrastruktury kulturalnej, turystycznej i społecznej wraz z poprawą bezpieczeństwa mieszkańców obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”</p>	<p>577 000,00 €</p>	<p>Cel 2.0: Turystyka była wskazywana przez mieszkańców jako jeden z głównych kierunków rozwoju obszaru LGD, dlatego Stowarzyszenie przewidziało przedsięwzięcia umożliwiające rozwój obszaru turystycznego, inwestycje w zabytki i obiekty kulturalne, przedsięwzięcia kulturalne i społeczne oraz budowę infrastruktury turystycznej, kulturalnej i społecznej. W ramach inwestycji wsparcie będzie pochodziło z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Wysokość środków przewidzianych na realizację celu wynosi 15,63% ogólnego budżetu.</p>

<p style="text-align: center;">3.0</p> <p style="text-align: center;">Poprawa dostępności do usług z elementami innowacyjnymi</p>	<p>2 094 000,00 €</p>	<p>Cel 3.0: Za priorytet w LSR, uznano wspieranie inicjatyw gospodarczych, których efektem będą nowe miejsca pracy. W ramach wsparcia preferowana będzie działalność gospodarcza, oferująca usługi budowlane i okołobudowlane oraz gospodarka wolnego czasu, które służyć mają społeczności lokalnej. Dodatkowo wsparcie będzie w zakresie kształtowania przestrzeni publicznej, infrastruktury publicznej, a także infrastruktury społecznej, które posłużą aktywizacji i integracji lokalnej społeczności, w tym osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji. W ramach inwestycji wsparcie będzie pochodziło z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Wysokość środków przewidzianych na realizację celu wynosi 56,72% ogólnego budżetu.</p>
<p style="text-align: center;">4.0</p> <p style="text-align: center;">Wsparcie działań na rzecz społeczności lokalnej z elementami innowacyjnymi, w tym osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji</p>	<p>156 000,00 €</p>	<p>Cel 4.0: Zasoby społeczne mają duży potencjał w kontekście rozwoju oferty czasu wolnego oraz integracji społeczności lokalnej. Ma to szczególne znaczenie dla mieszkańców, którzy oczekują poprawy oferty oraz poprawy jakości infrastruktury i oferty wspólnych działań i wspólnie spędzanego czasu wolnego. W ramach inwestycji wsparcie będzie pochodziło z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Wysokość środków przewidzianych na realizację celu wynosi 4,22% ogólnego budżetu.</p>

Szczegółowy Plan finansowy LSR, w tym:

- a) plan finansowy w zakresie wsparcia oraz Funduszy, zawiera *Formularz 3: Budżet LSR*,
- b) podział budżetu na zakresy wsparcia w ramach Funduszy (realizacja operacji w ramach LSR, wdrażanie, koszty bieżące i aktywizacja, projekty partnerskie/operacje realizowane w partnerstwie) zawiera *Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR*.

ROZDZIAŁ X – MONITORING I EWALUACJA

Monitoring i ewaluacja Lokalnej Strategii Rozwoju są podstawowymi elementami skutecznego procesu jej wdrażania, na podstawie których otrzymamy informację w zakresie prowadzonych działań, przede wszystkim w odniesieniu do realizacji przyjętych celów zawartych w LSR. Monitoring i ewaluacja to dwa podstawowe narzędzia kontroli i oceny, umożliwiające korektę, bądź zmianę nieprawidłowości w czasie wdrażania LSR. Oba narzędzia, pozwalają na bieżąco eliminować zagrożenia i wprowadzać uaktualnienia podczas praktycznego procesu realizowania Strategii.

Celem monitoringu jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażania Strategii, a także ocena zgodności realizacji operacji z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami. Monitoring będzie miał charakter finansowy i rzeczowy. Monitorowanie wydatków, pozwoli na bieżąco ocenić poziom wydatkowanych środków. Monitorowanie postępu rzeczowego, obejmować będzie poziom osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu, jako efektów realizacji przedsięwzięć oraz celów.

Monitoring realizowanej Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia „Dolina Wełny”, będzie prowadzony w sposób ciągły w czasie realizacji LSR. Zbieranie, gromadzenie i analizowanie danych monitoringu będzie wykonywane przez pracowników biura. Elementy podlegające monitorowaniu to: realizacja budżetu, realizacja wskaźników i celów, harmonogram konkursów, korzystanie ze strony internetowej LGD.

Ewaluacja to systematyczne badanie wartości albo cech konkretnego programu, planu, działania, bądź obiektu z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu jego usprawnienia, rozwoju lub lepszego zrozumienia.

Rozróżnia się dwa rodzaje ewaluacji:

- a) **ewaluacja wewnętrzna** to ocena stopnia realizacji Strategii i osiągniętych oraz osiągniętych efektów dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących z monitoringu, wsparta dodatkowymi narzędziami oceny;
- b) **ewaluacja zewnętrzna** – realizowana jest w postaci pracy zleconej wykonawcy profesjonalnie zajmującemu się badaniami ewaluacyjnymi.

Ze względu na moment przeprowadzania badania ewaluacyjnego względem LSR, ewaluacje dzielimy na:

- a) **ex-ante** (przed rozpoczęciem realizacji operacji, działania, inwestycji) – celem badania jest poprawa jakości planowanej do realizacji operacji, działania, inwestycji;
- b) **on-going** (w trakcie wdrażania operacji, działania, inwestycji) – celem jest oszacowanie stopnia osiągnięcia zakładanych celów w świetle wcześniej przeprowadzonej ewaluacji wstępnej;
- c) **ex-post** (po zakończeniu realizacji operacji, działania, inwestycji) – celem jest określenie jego długotrwałych efektów, w tym wielkości zaangażowanych środków, skuteczności i efektywności pomocy.

Celem ewaluacji jest ocena efektów realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Plan ewaluacji Stowarzyszenia „Dolina Wełny” zakłada przeprowadzenie oceny LGD systemem wewnętrznym i zewnętrznym. Dotyczyć będzie ona zarówno wdrażania zapisów LSR, jak i funkcjonowania Stowarzyszenia. Ewaluacja to obiektywna ocena Lokalnej Strategii Rozwoju na wszystkich jej etapach, tj. planowania, realizacji i mierzenia rezultatów.

Nadrzędnym celem przeprowadzanej ewaluacji, jest ocena działań realizowanych przez Stowarzyszenie „Dolina Wełny”, ich zasadności i celowości, a także efektywności wydatkowania środków z funduszy unijnych, zgodnie z przyjętymi założeniami i kierunkami rozwoju określonymi w Lokalnej Strategii Rozwoju.

Celem realizacji ewaluacji jest również:

- analiza LSR – spójność diagnozy, celów, działań, rezultatów oraz trafności wyboru wskaźników;
- analiza modelu funkcjonowania LGD;
- analiza postępów realizacji Strategii, w tym analiza stanu kontrolowania i wydatkowania środków;
- analiza LSR pod kątem możliwości osiągnięcia założonych rezultatów.

Organem odpowiedzialnym za przeprowadzenie ewaluacji będzie Zarząd Stowarzyszenia. Przeprowadzenie ewaluacji Zarząd będzie mógł zlecić również ekspertom zewnętrznym. Wyniki ewaluacji będą przedstawione w formie raportu z badania ewaluacyjnego. Przedstawiony raport ma dać informację o stanie zaawansowania realizacji poszczególnych działań oraz zaprezentować poziom osiągniętych wskaźników.

Do celów monitoringowych wykorzystane zostaną następujące narzędzia pomiarowe: ankiety monitorujące, dane pozyskiwane z systemów informatycznych instytucji wdrażającej, zestawienia kwartalne, sprawozdanie okresowe, opinie pracownicze, dane ze strony internetowej. Ponadto do monitoringu wykorzystane zostaną również wnioski z obserwacji własnych, rozmów z beneficjentami, uwagi od członków Zarządu i pracowników LGD.

Proces monitoringu będzie prowadzony na bieżąco, sukcesywnie po otrzymaniu danych monitoringowych, tj. złożeniu ankiety monitorującej, otrzymaniu danych z systemu informatycznego, przygotowaniu sprawozdania okresowego. Gromadzeniem danych zajmować się będą pracownicy biura LGD. W poniższej tabeli przedstawiono elementy/przedmiot podlegające monitoringowi, sposób, czas pomiaru oraz ocenę.

Tabela 12. Schemat procesu monitoringu.

Przedmiot monitoringu	Podmiot odpowiedzialny	Sposób pomiaru	Termin	Ocena
Realizacja budżetu	Pracownicy Biura LGD	Na podstawie zestawień kwartalnych instytucji zarządzającej o zakontraktowanych i wypłaconych środkach	Na bieżąco	Wysokość zakontraktowanych/ wypłaconych środków Stopień wykorzystania funduszy
Realizacja wskaźników i celów*	Pracownicy Biura LGD	Ankieta monitorująca dla beneficjentów	Na bieżąco	Stopień realizacji wskaźników i celów
Harmonogram ogłaszania konkursów	Pracownicy Biura LGD	Dane z ogłoszonych naborów	Na bieżąco	Zgodność ogłaszania konkursów z Harmonogramem naborów
Nabory wniosków	Pracownicy Biura LGD	Karta udzielonego doradztwa, Rejestr złożonych wniosków	Na bieżąco	Stopień zainteresowania konkursami, Liczba udzielonych porad lub konsultacji i ich skuteczność, Liczba zgłoszonych projektów o dofinansowanie i ich jakość
Szkolenia	Pracownicy Biura LGD	Lista obecności	Na bieżąco	Stopień zainteresowania szkoleniami
Jakość partnerstwa	Pracownicy Biura LGD	Dokumentacja własna	Na bieżąco	Ilość przedstawicieli poszczególnych sektorów

Korzystanie ze strony internetowej LGD	Pracownicy Biura LGD	Licznik odwiedzin	Na bieżąco	Skuteczność przekazywania/uzyskiwania informacji na temat działalności LGD
---	----------------------	-------------------	------------	--

* *Ankieta monitorująca dla beneficjentów* – dotyczy będzie wszystkich działań konkursowych realizowanych przez LGD. Wzór opracowany i udostępniony przez Stowarzyszenie „Dolina Wełny” na stronie internetowej oraz w biurze LGD. Ankieta składana przez beneficjentów, po otrzymaniu płatności ostatecznej. W ankiecie należy określić zrealizowane wskaźniki produktu i rezultatu, cele i przedsięwzięcia.

Stowarzyszenie „Dolina Wełny”, do konstruowania założeń Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2023-2027, wykorzystwała ewaluację *ex-ante*, jako punkt wyjściowy, jako narzędzie szacowania i analizy potencjału obszaru, jego mocnych i słabych stron, jak również zdiagnozowania szans i zagrożeń dla obszaru. Ewaluacja *ex-ante* koncentrowała się wyłącznie na operacjach znajdujących się w fazie planowania i będzie zasadniczym punktem wyjścia dla ewaluacji prowadzonej w ramach założonego planu metodą *ex-post*.

Przyjęto następujące kryteria ewaluacji *ex-post*:

- ✓ **skuteczność** – pozwala porównać założone do realizacji działania LSR i ich efekty osiągnięte w ramach funkcjonowania LGD, a także wykazać do jakiego stopnia cele zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte;
- ✓ **trafność** – w jakim stopniu cele odpowiadają występującym potrzebom, pozwala ocenić adekwatność celów i metod wdrażania do problemów i wyzwań społeczno-ekonomicznych, które zostały zdiagnozowane;
- ✓ **trwałość** – czy zaplanowane pozytywne efekty będą nadal widoczne po zakończeniu interwencji, pozwala na wyróżnienie pozytywnych efektów przedsięwzięcia po zakończeniu interwencji;
- ✓ **efektywność** – to stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych rezultatów, pozwala ocenić relację między nakładami, kosztami, zasobami (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi), a osiągniętymi efektami interwencji;
- ✓ **użyteczność** – do jakiego stopnia oddziaływanie LSR odpowiada potrzebom beneficjentów.

W procesie ewaluacji wykorzystywane będą następujące źródła danych:

- dane pochodzące ze statystyk publicznych, badań naukowych i innych badań ewaluacyjnych;
- badania wykonane przez LGD w ramach badań własnych – ankiety, wywiady;
- dane pozyskiwane w ramach monitorowania LSR.

Ewaluacja będzie obejmowała analizę zrealizowanych działań i operacji pod kątem określenia ich efektów oraz wpływu, jakie miała ich realizacja na osiągnięcie założonych celów i przedsięwzięć w ramach LSR. Założono wykonanie przez firmę zewnętrzną ewaluacji końcowej w 2029 roku, podsumowującej wdrażanie LSR, która będzie miała za zadanie ocenić całokształt pracy Stowarzyszenia, w tym jego organów, pracowników, stosowanych procedur, promocji, przepływu informacji, współpracy, aktywizacji, przedsięwzięć i projektów. Stowarzyszenie „Dolina Wełny” planuje także organizowanie warsztatów refleksyjnych, aby w proces informowania o wynikach ewaluacji była włączona jak największa liczba instytucji, organizacji pozarządowych, partnerów społeczno-gospodarczych oraz jednostek sektora finansów publicznych. Rozpowszechnianie wiedzy i informacji na temat ewaluacji będzie realizowane przez: opublikowanie raportu na stronie internetowej, udostępnienie raportu w biurze, a także przekazanie informacji o wyniku ewaluacji instytucji wdrażającej. W realizację procesu ewaluacji zaangażowani będą także beneficjenci, którzy z jednej strony mają obowiązek przekazać wszystkie niezbędne informacje, aby umożliwić ocenę i monitorowanie realizowanych operacji, z drugiej zaś strony pełnią istotną rolę jako odbiorcy wyników ewaluacji.

Pozyskane dane z ewaluacji oraz monitoringu przeprowadzanego w LGD będą wykorzystywane do aktualizacji LSR, procedur, zmian lokalnych kryteriów wyboru lub zmiany funkcjonowania poszczególnych organów oraz Biura. W przypadku wykrycia problemów na etapie wdrażania LSR lub kosztów bieżących i aktywizacji, LGD zamierza opracować i zrealizować program naprawczy. Program ten zostanie stworzony przy udziale pracowników Biura, członków organów oraz pozostałych członków Stowarzyszenia.

Monitoring pozwoli na uniknięcie sytuacji, w której zaplanowane do realizacji działania nie zostaną przeprowadzone lub zostaną przeprowadzone w niedostateczny sposób.

Pod kątem możliwości wykorzystania wyników ewaluacji zaplanowano rodzaj i czas przeprowadzonej ewaluacji:

- ewaluacja *ex-post*, podsumowująca całość okresu programowania (w 2029 r.)
- dopuszcza się możliwość przeprowadzenia ewaluacji *on-going* w trakcie realizacji LSR, na skutek pojawienia się zasadniczych zmian w uwarunkowaniach wdrażania Strategii lub w sposobach jej wdrażania, w celu identyfikacji barier realizacji celów, przedsięwzięć i wskaźników Strategii. Poniżej w tabeli przedstawiono elementy/przedmiot podlegające ewaluacji (zarówno w odniesieniu do funkcjonowania LGD, jak i wdrażania LSR), sposób i czas pomiaru oraz ocenę.

Tabela 13. Schemat procesu ewaluacji.

Przedmiot ewaluacji	Podmiot odpowiedzialny	Sposób pomiaru	Termin	Ocena
Jakość pracy Pracowników Biura LGD	Bezpośredni przełożony	Okresowa opinia pracownika	W ciągu 90 dni po zakończeniu roku kalendarzowego/ poprzedni rok kalendarzowy	Wykonanie zakresu czynności
Biuro LGD	Odbiorcy działań/ Pracownicy Biura LGD	Wywiad z wnioskodawcami, członkami LGD/ Na podstawie Ankiety	W ciągu 90 dni po zakończeniu roku kalendarzowego/ poprzedni rok kalendarzowy	Funkcjonowanie i efektywność pracy biura LGD. Realizacja LSR zgodnie z harmonogramem
Stowarzyszenie	Pracownicy Biura LGD/Zarząd	Dokumentacja własna, opinia Zarządu	W ciągu 90 dni po zakończeniu roku kalendarzowego/ poprzedni rok kalendarzowy	Jakość partnerstwa, sprawność funkcjonowania LGD, wszystkie zrealizowane w danym roku kalendarzowym przedsięwzięcia wraz z oceną wpływu na realizację celów LSR
Uczestnictwo Członków Rady w posiedzeniach Rady	Prezes Zarządu	Lista obecności	W ciągu 90 dni po zakończeniu roku kalendarzowego/ poprzedni rok kalendarzowy	Kompetencje oraz zaangażowanie w prace w organie
Jakość doradztwa świadczonego przez pracowników	Osoby korzystające z doradztwa/ Bezpośredni przełożony	Karta udzielonego doradztwa/ Ankieta oceniająca doradztwo	W ciągu 90 dni po zakończeniu roku kalendarzowego/ poprzedni rok kalendarzowy	Poziom zadowolenia z udzielonego doradztwa

<i>Efektywność doradztwa świadczonego przez pracowników</i>	Bezpośredni przełożony/ Samorząd Województwa	Zestawienie wniosków objętych doradztwem/ zestawienie podpisanych umów/ Ankieta monitorująca dla beneficjentów	Termin ruchomy, zależny od zakończonych naborów, otrzymanych zestawień dotyczących podpisanych umów	Skuteczność świadczonego doradztwa
<i>Procedura oceny wyboru operacji oraz kryteria wyboru</i>	Zarząd	Ocena własna	W ciągu 90 dni po zakończeniu roku kalendarzowego/ poprzedni rok kalendarzowy	Adekwatność procedury i kryteriów
<i>Przepływ informacji</i>	Pracownicy Biura LGD/Zarząd	Statystyki, opinia Zarządu	W ciągu 90 dni po zakończeniu roku kalendarzowego/ poprzedni rok kalendarzowy	Sposoby i efektywność przepływu informacji i sprawność w podejmowaniu decyzji
<i>Animacja</i>	Odbiorcy działań LGD/ Pracownicy Biura LGD	Statystyki, opinia Zarządu	W ciągu 90 dni po zakończeniu roku kalendarzowego/ poprzedni rok kalendarzowy	Efektywność, trafność i trwałość animacji lokalnej społeczności
<i>Realizacja Planu Komunikacji</i>	Zarząd/ Odbiorcy działań realizowanych w ramach realizacji Planu Komunikacji	Ankieta monitorująca działania LGD/ Licznik odwiedzin strony internetowej	W ciągu 90 dni po zakończeniu roku kalendarzowego/ poprzedni rok kalendarzowy	Realizacja założeń planu na dany rok

- 1) Ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027;
- 2) Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności;
- 3) Ewaluacja zewnętrzna realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023 Stowarzyszenia „Dolina Wełny”;
- 4) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzonych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013;
- 5) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2116 z dnia 2 grudnia 2021 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 1306/2013;
- 6) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej;
- 7) Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027 z dnia 13 kwietnia 2023 r.;
- 8) Wytyczne podstawowe w zakresie pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027;
- 9) Wytyczne dotyczące realizacji projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w regionalnych programach na lata 2021-2027;
- 10) Dane GUS, Bank Danych Lokalnych (BDL).

Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcie w ramach <i>C. 1.0: Integracja, edukacja i aktywizacja społeczna i zawodowa mieszkańców obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”</i>	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
318 894,00 €	P. 1.1 Wsparcie zatrudnienia	<ul style="list-style-type: none"> pracodawcy, u których wystąpiła potrzeba realizacji projektów w zakresie zarządzania wiekiem i ich pracownicy; przedsiębiorcy i inni pracodawcy (z uwzględnieniem właścicieli i kadry zarządzającej), w tym przechodzący procesy adaptacyjne, modernizacyjne i restrukturyzacyjne i ich pracownicy. 	KONKURS W RAMACH EFS+
158 597,35 €	P. 1.2 Wsparcie szkół i placówek oświaty	<ul style="list-style-type: none"> uczniowie szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne i zawodowe. 	KONKURS W RAMACH EFS+
149 379,00 €	P. 1.4 Wsparcie senioralne	<ul style="list-style-type: none"> osoby dorosłe ze społeczności lokalnych, korzystające z ofert takich jak UTW. 	KONKURS W RAMACH EFS+
238 129,65 €	P. 1.5 Promowanie aktywności i integracji społecznej, w tym osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji	<ul style="list-style-type: none"> społeczności lokalne, osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenie; 	KONKURS/ W RAMACH EFS+
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcie w ramach <i>C. 2.0: Wsparcie infrastruktury kulturalnej, turystycznej i społecznej wraz z poprawą bezpieczeństwa mieszkańców obszaru Stowarzyszenia „Dolina Wełny”</i>	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
280 000,00 €	P. 2.1 Wsparcie infrastruktury kultury i turystyki	<ul style="list-style-type: none"> jednostki samorządu terytorialnego; jednostki organizacyjne JST; jednostki zależne JST (posiadające osobowość prawną), w tym spółki komunalne; organizacje pozarządowe; instytucje i przedsiębiorstwa publiczne; kościół i związki wyznaniowe; sektor prywatny; podmioty ekonomii społecznej; ludność objęta LSR; inne podmioty zaangażowane w realizację LSR. 	KONKURS W RAMACH EFRR

100 000,00 €	P. 2.2 Wsparcie infrastruktury społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego; • jednostki organizacyjne JST; • jednostki zależne JST (posiadające osobowość prawną), w tym spółki komunalne; • organizacje pozarządowe; • instytucje i przedsiębiorstwa publiczne; • kościoły i związki wyznaniowe; • sektor prywatny; • podmioty ekonomii społecznej; • ludność objęta LSR; • inne podmioty zaangażowane w realizację LSR. 	KONKURS W RAMACH EFRR
197 000,00 €	P. 2.3 Poprawa funkcjonalności i bezpieczeństwa obszaru, w celu wsparcia oferty kulturalnej i społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • jednostki samorządu terytorialnego; • jednostki organizacyjne JST; • jednostki zależne JST (posiadające osobowość prawną), w tym spółki komunalne; • organizacje pozarządowe; • instytucje i przedsiębiorstwa publiczne; • kościoły i związki wyznaniowe; • sektor prywatny; • podmioty ekonomii społecznej; • ludność objęta LSR; • inne podmioty zaangażowane w realizację LSR. 	KONKURS W RAMACH EFRR
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcie w ramach <i>C. 3.0: Poprawa dostępności do usług z elementami innowacyjnymi</i>	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
178 000,00 €	P. 3.1 Rozwój przedsiębiorczości w zakresie gospodarki budowlanej i okołobudowlanej oraz gospodarki wolnego czasu, celem wsparcia miejsc pracy i przedsiębiorczości (START DG)	<ul style="list-style-type: none"> • osoby fizyczne, 	KONKURS W RAMACH EFRR
416 000,00 €	P. 3.1 Rozwój przedsiębiorczości w zakresie gospodarki budowlanej i okołobudowlanej oraz gospodarki wolnego czasu, celem wsparcia miejsc pracy i przedsiębiorczości (ROZWÓJ DG)	<ul style="list-style-type: none"> • osoby fizyczne, w tym wykonujące działalność gospodarczą; • osoby prawne; • organizacje pozarządowe; • jednostki sektora finansów publicznych; • mikro lub małe przedsiębiorstwa; • jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. 	KONKURS W RAMACH EFRR
600 000,00 €	P. 3.2 Wsparcie inicjatyw służących poprawie dostępu do usług dla lokalnych społeczności	<ul style="list-style-type: none"> • osoby fizyczne, w tym wykonujące działalność gospodarczą; • osoby prawne; • organizacje pozarządowe; • jednostki sektora finansów publicznych; 	KONKURS/ PROJEKT GRANTOWY W RAMACH

		<ul style="list-style-type: none"> • mikro lub małe przedsiębiorstwa; • jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. 	EFROW
900 000,00 €	P. 3.3 Wsparcie małej infrastruktury publicznej	<ul style="list-style-type: none"> • osoby fizyczne, w tym wykonujące działalność gospodarczą; • osoby prawne; • organizacje pozarządowe; • jednostki sektora finansów publicznych; • mikro lub małe przedsiębiorstwa; • jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. 	KONKURS W RAMACH EFROW
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcie w ramach <i>C. 4.0: Wsparcie działań na rzecz społeczności lokalnej z elementami innowacyjnymi, w tym osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji</i>	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
106 000,00 €	P. 4.2 Wsparcie działań na rzecz osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji	<ul style="list-style-type: none"> • osoby fizyczne, w tym wykonujące działalność gospodarczą; • osoby prawne; • organizacje pozarządowe; • jednostki sektora finansów publicznych; • mikro lub małe przedsiębiorstwa; • jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. 	KONKURS/ PROJEKT GRANTOWY W RAMACH EFROW
50 000,00 €	P. 4.3 Inicjatywy partnerskie	<ul style="list-style-type: none"> • osoby fizyczne, w tym wykonujące działalność gospodarczą; • osoby prawne; • organizacje pozarządowe; • jednostki sektora finansów publicznych; • mikro lub małe przedsiębiorstwa; • jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. 	OPERACJA REALIZOWANA W PART- NERSTWIE/ PROJEKT PARTNERSKIE KONKURS W RAMACH EFROW

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostki miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostki miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostki miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostki miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostki miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostki miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C. 1.0	INTEGRACJA, EDUKACJA I AKTYWIZACJA SPOŁECZNA I ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW OBSZARU STOWARZYSZENIA „DOLINA WEŁNY”													
P.1.1 Wsparcie zatrudnienia	<u>Wskaźnik produktu:</u> <ul style="list-style-type: none"> PLDCO07: Liczba pracodawców objętych wsparciem dotyczącym poprawy środowiska pracy 	0 szt.	0%	0 szt.	0%	0 szt.	0%	5 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	FEW (EFS+)
P.1.2 Wsparcie szkół i placówek oświaty	<u>Wskaźnik produktu:</u> <ul style="list-style-type: none"> PLFCO03: Liczba uczniów szkół i placówek oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem 	0 os.	0%	0 os.	0%	0 os.	0%	500 os.	100%	0 os.	100%	0 os.	100%	FEW (EFS+)
P.1.4 Wsparcie senioralne	<u>Wskaźnik produktu:</u> <ul style="list-style-type: none"> Liczba osób objętych wsparciem w ramach uniwersytetu III wieku 	0 os.	0%	0 os.	0%	0 os.	0%	50 os.	100%	0 os.	100%	0 os.	100%	FEW (EFS+)
P. 1.5 Promowanie aktywności i integracji społecznej, w tym osób młodszych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji	<u>Wskaźnik produktu:</u> <ul style="list-style-type: none"> EECO01: Całkowita liczba osób objętych wsparciem 	0 os.	0%	0 os.	0%	300 os.	100%	0 os.	100%	0 os.	100%	0 os.	100%	FEW (EFS+)
	<u>Wskaźnik produktu:</u> <ul style="list-style-type: none"> FEW4I-P1: Liczba inicjatyw w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego 	0 szt.	0%	0 szt.	0%	3 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	FEW (EFS+)

Wskaźnik rezultatu W.1.1	PLDCR02: Liczba osób, które w wyniku realizacji wsparcia z zakresu outplacementu/ poprawy środowiska pracy podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	0 os.		0 os.		0 os.		10 os.		0 os.		0 os.		FEW (EFS+)
Wskaźnik rezultatu W.1.2	PLFCR01: Liczba uczniów, którzy nabyl kwalifikacje po opuszczeniu programu	0 os.		0 os.		0 os.		30 os.		0 os.		0 os.		FEW (EFS+)
Wskaźnik rezultatu W.1.4	WLWK-EECR03: Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	0 os.		0 os.		0 os.		10 os.		0 os.		0 os.		FEW (EFS+)
Wskaźnik rezultatu W.1.5	FEW4I-R1: Liczba gmin, które zostały objęte inicjatywą w zakresie aktywizacji społeczności na rzecz rozwoju lokalnego	0 szt.		0 szt.		3 szt.		0 szt.		0 szt.		0 szt.		FEW (EFS+)
	PLHILCR01: Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	0 os.		0 os.		24 os.		0 os.		0 os.		0 os.		FEW (EFS+)
C. 2.0	WSPIERANIE INFRASTRUKTURY KULTURALNEJ, TURYSTYCZNEJ I SPOŁECZNEJ WRAZ Z POPRAWĄ BEZPIECZEŃSTWA MIESZKAŃCÓW OBSZARU STOWARZYSZENIA „DOLINA WEŁNY”													
P.2.1 Wsparcie infrastruktury kultury i turystyki	<u>Wskaźnik produktu:</u> • RCO077: Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	0 szt.	0%	0 szt.	0%	2 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	FEW (EFRR)
	<u>Wskaźnik produktu:</u> • PLRO196: Liczba zrealizowanych wydarzeń kulturalnych	0 szt.	0%	0 szt.	0%	2 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	FEW (EFRR)
P.2.2 Wsparcie infrastruktury społecznej	<u>Wskaźnik produktu:</u> • FEW5.2-P.2: Liczba wspartych miejsc aktywizacji społecznej	0 szt.	0%	0 szt.	0%	1 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	FEW (EFRR)

P.2.3 Poprawa funkcjonalności i bezpieczeństwa obszaru	<u>Wskaźnik produktu:</u> <ul style="list-style-type: none"> LGD: Liczba wspartych miejsc w zakresie poprawy funkcjonalności obszaru 	0 szt.	0%	0 szt.	0%	1 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	0 szt.	100%	FEW (EFRR)
Wskaźnik rezultatu W.2.1	RCR077: Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	0 os.		0 os.		0 os.		600 os.		0 os.		0 os.		FEW (EFRR)
Wskaźnik rezultatu W.2.2	FEW5.2-R1: Ludność korzystająca z miejsc aktywizacji społecznej	0 os.		0 os.		0 os.		600 os.		0 os.		0 os.		FEW (EFRR)
Wskaźnik rezultatu W.2.3	LGD: Ludność korzystająca z obszarów objętych wsparciem w zakresie poprawy funkcjonalności	0 os.		0 os.		0 os.		600 os.		0 os.		0 os.		FEW (EFRR)
C. 3.0	POPRAWA DOSTĘPNOŚCI DO USŁUG, Z ELEMENTAMI INNOWACYJNYMI													
P.3.1 Rozwój przedsiębiorczości w zakresie gospodarki (START DG)	<u>Wskaźnik produktu:</u> <ul style="list-style-type: none"> Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem 	0 szt.	0%	0 szt.	0%	2 szt.	40%	0 szt.	40%	3 szt.	100%	0 szt.	100%	PS WPR (EFRROW)
	<u>Wskaźnik produktu:</u> <ul style="list-style-type: none"> Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje 	0 szt.	0%	0 szt.	0%	2 szt.	40%	0 szt.	40%	3 szt.	100%	0 szt.	100%	PS WPR (EFRROW)
P.3.1 Rozwój przedsiębiorczości w zakresie gospodarki (ROZWÓJ DG)	<u>Wskaźnik produktu:</u> Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem	0 szt.	0%	0 szt.	0%	4 szt.	67%	0 szt.	67%	2 szt.	100%	0 szt.	100%	PS WPR (EFRROW)
	<u>Wskaźnik produktu:</u> Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	0 szt.	0%	0 szt.	0%	4 szt.	67%	0 szt.	67%	2 szt.	100%	0 szt.	100%	PS WPR (EFRROW)
P.3.2 Wspieranie inicjatyw służących poprawie	<u>Wskaźnik produktu:</u> <ul style="list-style-type: none"> Liczba wspartych inicjatyw 	0 szt.	0%	0 szt.	0%	4 szt.	67%	0 szt.	67%	2 szt.	100%	0 szt.	100%	PS WPR (EFRROW)

	Wskaźnik produktu: • Liczba inicjatyw ukierunkowanych na innowacje	0 szt.	0%	0 szt.	0%	4 szt.	67%	0 szt.	67%	2 szt.	100%	0 szt.	100%	PS WPR (EFRROW)
P.3.3 Wsparcie małej infrastruktury publicznej	Wskaźnik produktu: • Liczba wspartej infrastruktury publicznej	0 szt.	0%	0 szt.	0%	3 szt.	33%	0 szt.	33%	3 szt.	67%	3 szt.	100%	PS WPR (EFRROW)
	Wskaźnik produktu: • Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	0 szt.	0%	0 szt.	0%	3 szt.	33%	0 szt.	33%	3 szt.	67%	3 szt.	100%	PS WPR (EFRROW)
Wskaźnik rezultatu W.3.1	R.37: Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	0 miejsc pracy		0 miejsc pracy		6 miejsca pracy		0 miejsc pracy		5 miejsca pracy		0 miejsc pracy		PS WPR (EFRROW)
Wskaźnik rezultatu W.3.2	R.41: łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	0 os.		0 os.		1 200 os.		600 os.		600 os.		600 os.		PS WPR (EFRROW)
Wskaźnik rezultatu W.3.3	R.41: łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	0 os.		0 os.		1 500 os.		1 500 os.		1 500 os.		1 500 os.		PS WPR (EFRROW)
C. 4.0	WSPARCIE DZIAŁAŃ NA RZECZ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ Z ELEMENTAMI INNOWACYJNYMI, W TYM OSÓB MŁODYCH, OSÓB STARSZYCH ORAZ GRUPY OSÓB W NIEKORZYSTNEJ SYTUACJI													
P.4.2 Wsparcie działań na rzecz osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji	Wskaźnik produktu: • Liczba wspartych działań na rzecz osób młodych, osób starszych oraz grupy osób w niekorzystnej sytuacji	0 szt.	0%	0 szt.	0%	4 szt.	80%	0 szt.	80%	1 szt.	100%	0 szt.	100%	PS WPR (EFRROW)
P.4.3 Inicjatywy partnerskie	Wskaźnik produktu: • Liczba zrealizowanych inicjatyw partnerskich	0 szt.	0%	0 szt.	0%	0 szt.	0%	1 szt.	50%	0 szt.	50%	1 szt.	100%	PS WPR (EFRROW)

	<u>Wskaźnik produktu:</u> <ul style="list-style-type: none"> Liczba inicjatyw ukierunkowanych na innowacje 	0 szt.	0%	0 szt.	0%	0 szt.	0%	1 szt.	50%	0 szt.	50%	1 szt.	100%	PS WPR (EFRROW)
Wskaźnik rezultatu W.4.2	R.42: Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wsparciem projektami włączenia społecznego	0 os.		0 os.		250 os.		0 os.		50 os.		0 os.		PS WPR (EFRROW)
Wskaźnik rezultatu W.4.3	R.1: Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami	0 os.		0 os.		0 os.		150 os.		0 os.		150 os.		PS WPR (EFRROW)

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
ZAKRES WSPARCIA	PROGRAM/FUNDUSZ			ŚRODKI OGÓŁEM (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	2 250 000,00 €	577 000,00 €	865 000,00 €	3 692 000,00 €
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	512 500,00 €	131 440,60 €	197 047,00 €	840 987,60 €
RAZEM:	2 762 500,00 €	708 440,60 €	1 062 047,00 €	4 532 987,60 €
<p>*Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.</p> <p>** W wierszu odpowiadającym danemu EFSI, z którego LGD nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.</p>				

Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR.

Fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFROW	0,00	0%	0,00	0%	1 194 000,00	53%	232 000,00	63%	500 000,00	86%	324 000,00	100%	0,00	100%
EFS+	0,00	0%	167 282,00	19%			229 445,00	46%	468 273,00	100%	0,00	100%	0,00	100%
EFRR	0,00	0%	0,00	0%			577 000,00	100%	0,00	100%	0,00	100%	0,00	100%
RAZEM:	0,00	0%	167 282,00	5%	1 194 000,00	32%	1 038 445,00	65%	968 273,00	91%	324 000,00	100%	0,00	100%